

T.C.
KIRŞEHİR AHİ EVRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI

TÜRKİYE’NİN DIŞ YARDIMLARINDA BİR ULUS
MARKALAMA ARACI OLARAK DİYANET DIŞ
YARDIMLARI

Burak İNCE

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KIRŞEHİR-2019

©2019-Burak İNCE

T.C.
KIRŞEHİR AHİ EVRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI

TÜRKİYE'NİN DIŞ YARDIMLARINDA BİR ULUS
MARKALAMA ARACI OLARAK DİYANET DIŞ
YARDIMLARI

AS A NATION BRANDING TOOL
ON TURKEY'S FOREIGN AIDS: DİYANET

Hazırlayan
Burak İNCE

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Doç. Dr. Erman AKILLI

KIRŞEHİR-2019

KABUL VE ONAY

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi, Burak İNCE tarafından hazırlanan, “Türkiye’nin dış yardımlarında bir ulus markalama aracı olarak Diyanet dış yardımları” adlı tez çalışması 29/11/2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından oybirliği/oyçokluğu ile **YÜKSEK LİSANS** olarak kabul edilmiştir.

Danışman .....(imza)
Doç. Dr. Erman AKILLI

Üye.....(İmza)
Prof. Dr. Ahmet GÖKBEL

Üye.....(İmza)
Dr. Öğr. Üyesi Levent YİĞİTTEPE

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

.../.../2019

(İmza)

Doç. Dr. Hüseyin ŞİMŞEK

Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim sadece Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin ..... yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

.../.../2019

Burak İNCE

İmza

ÖZET

TÜRKİYE’NİN DIŞ YARDIMLARINDA BİR ULUS MARKALAMA ARACI OLARAK DİYANET DIŞ YARDIMLARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan: **Burak İNCE**

Danışman: **Doç. Dr. Erman AKILLI**

2019-(XII+66)

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı

Jüri

Prof. Dr. Ahmet Gökbel

Doç. Dr. Erman Akıllı

Dr. Öğr. Üyesi Levent Yiğittepe

Dünya genelinde yaşanan doğal afetler, krizler ve olağanüstü durumlar sebebiyle, zaman zaman bazı toplumların yardıma muhtaç hale geldiği bilinen bir gerçektir. Özellikle II. Dünya Savaşı’nın yıkıcılığından sonra, dış yardımlar uluslararası gündemin ayrılmaz bir parçası olmuştur. Bu dönemde daha çok finansal yardım olarak gerçekleşen dış yardımlar, sonraki dönemlerde içerik yönünden çeşitlenerek geniş kapsamlı bir alana dönüşmüştür.

Türkiye Cumhuriyeti devleti de II. Dünya Savaşı sonrası yardıma ihtiyaç duymuş ve çeşitli ülkelerden dış yardım almıştır. Ancak Soğuk Savaş sonrası döneme geldiğimizde; dış yardım yapmak, Türk dış politikasının önemli bir unsuru olarak karşımıza çıkmıştır. Türkiye’nin özellikle içinde bulunduğu bölgede çokça siyasi kriz ve çatışmaların yaşanması, kayıtsız kalmanın mümkün olmadığı bir durum ortaya koymuştur. Yapılan dış yardımların, yardım vasfını taşımanın ötesinde hem donör ülke imajına katkı sunduğu hem de bir sosyal inşa süreci olduğu gözlemlenmiştir. Bu tezde; dış yardımların, Uluslararası İlişkiler’de bir dış politika aracı olarak kullanılmaya başlandığı fikrinden yola çıkılarak, dış yardım ve ulus markalama ilişkisi ele alınmıştır. Türkiye’de ve dünyada dış yardımlar, çeşitli kurum ve kuruluşlardan örneklerle açıklanmaya çalışılmıştır. Türkiye’nin dış yardımlarında hem sivil toplum kuruluşlarının hem de kamu kurum ve kuruluşlarının önemli görevler üstlendiği görülmüştür. Bu kurum ve kuruluşların faaliyetleri sonucunda, Küresel İnsani Yardım 2018 Raporu’na göre Türkiye “en cömert ülke” konumuna yükselmiş ve bu vesilesiyle uluslararası alandaki olumlu imajını da güçlendirmiştir. Bu minvalde; Türkiye’nin dış yardımları bağlamında önemli bir paya sahip olan diyanet yardımları incelenerek, Türkiye’nin ulus marka değerine etkisi ele alınmış, bu durum Diyanet İşleri Başkanı Sn. Prof. Dr. Ali Erbaş ile yapılan mülakat ile de yetkili merci görüşlerinden faydalanarak ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Dış Politika, Dış Yardım, Diyanet, Ulus Markalama.

ABSTRACT
AS A NATION BRANDING TOOL
ON TURKEY’S FOREIGN AIDS: DİYANET

M. Sc. Thesis

Preparer: Burak İNCE

Advisor: Assoc. Prof. Dr. Erman AKILLI

2019-(XII+66)

Kırşehir Ahi Evran University, Graduate School Of Social Sciences

International Relations Department

Prof. Dr. Ahmet Gökbel

Assoc. Prof. Dr. Erman Akıllı

Assist. Prof. Dr. Levent Yiğittepe

It is a well-known fact that, due to the natural disasters, crises and extraordinary situations, some societies have needed emergency help from time to time. Especially after the devastation of World War II, foreign aid has been an integral part of the international agenda. Foreign aid, which consisted of financial aid much during this period, has diversified in terms of content in subsequent periods and has become a wide-ranging field.

The state of the Republic of Turkey also was needed assistance after World War II and received foreign aid from various countries. However, when we analyze the post-Cold War period, we see that foreign aid is an important component of Turkish foreign policy. Political crises and conflicts, especially burst out in the near region of Turkey, have created a situation that is not possible to stay silent. It has been observed that foreign aids not only advantage to the target country, but also contribute to the image of the donor country. In brief, it is a social building process. In this thesis; the relationship between foreign aid and nation branding is discussed by inspiring the idea that foreign aid is being used as a foreign policy tool in International Relations. Foreign aid in Turkey and in the world have been tried to be explained with examples from various institutions and organizations. It has been seen that both non-governmental organizations and public institutions have important roles in Turkey's foreign aid. As a result of the activities of these institutions and organizations, according to the Global Humanitarian Aid Report 2018, Turkey has become the “most generous country” and has thus strengthened its positive image internationally. In this context, Diyanet Assistance, which has a significant share in the context of Turkey's foreign aid, is examined and the effect on the Turkey’s nation brand is discussed. Thanks to the interview with Prof. Dr. Ali Erbaş, this issue was tried to be put forward by including the opinions of the competent authority.

Keywords: Diyanet, Foreign Aid, Foreign Policy, Nation Branding

ÖN SÖZ

Dış yardımlar, artan insani yardım ihtiyacı ile doğru orantılı olarak Uluslararası İlişkiler literatüründe son yüzyılda çokça karşımıza çıkan bir kavram olmuştur. Büyüyen insani krizler, doğal afetler, iç çatışmalar vb. olağanüstü durumlar yardım ihtiyacının da benzer şekilde artmasına sebebiyet vermiştir. İçinde bulunduğumuz yüzyılda devletlerin yardım yapma kapasiteleri de artmıştır. Bununla birlikte; sivil toplumun uluslararası ilişkilerde bir aktör olarak daha görünür hale gelmesi ve dış yardım alanına dahil olması, dış yardımların devletler tarafından diplomatik gerekçelerle kullanılması dış yardımları küresel gündemin önemli bir parçası haline getirmiştir.

Nitekim dış yardımlar; birincil amaç olarak insani gayelerle yapılsa da donör ülkeler için ulus marka değeri oluşturmak, yani olumlu imaj ihraç etmek, adına da önemli bir role sahiptir. Dış yardımlara ciddi bütçeler ayıran devletler, diğer ulusların olağanüstü durumlarında onlara el uzatarak uluslararası arenada bu yolla olumlu imajlarına da güç katmaktadırlar. Temel anlamda; insanlar arası ilişkilerde yardımlaşmanın önemli bir değere sahip olduğu düşünüldüğünde, devletlerarası ilişkilerdeki yardımlaşma faaliyetlerinin de çarpanı yüksek bir eylem olacağı açıkça görülmektedir.

Bu minvalde; Uluslararası İlişkiler’de son yıllarda popülerlik kazanan bir kavram olan ulus markalama ve Türkiye’nin dış yardımlarında önemli bir paya sahip olan diyanet yardımları, birlikte ele alınarak incelenmeye değerdir. Bu çalışmada; dış yardımlar ve ulus markalama arasında doğru orantı olduğu savı ile Diyanet’in yakın dönem dış yardım faaliyetleri örneğinden yola çıkılarak, bu yardımların Türkiye’nin ulus markalama potansiyeline etkisi ele alınmıştır.

Bu tezin yazılmasında yakın ilgilerini esirgemeyen danışman hocam Doç. Dr. Erman Akıllı’ya teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım. Ayrıca, tezimin tamamlanması sürecinde desteklerini her an yanımda hissettiğim eşime ve aileme sonsuz teşekkürler.

Son olarak, yoğun çalışma temposu içerisinde vakit ayırıp, mülakat vererek çalışmama katkı sağlayan Diyanet İşleri Başkanı ve Türkiye Diyanet Vakfı Mütevelli Heyeti Başkanı Prof. Dr. Ali Erbaş beye teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
BİLDİRİM.....	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
ÖN SÖZ.....	v
TABLOLAR.....	viii
ŞEKİLLER	ix
HARİTALAR.....	x
SİMGELER VE KISALTMALAR	xi
GİRİŞ.....	1
ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ	3
ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ.....	3
ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI	3
VARSAYIMLAR.....	3
BÖLÜM I	4
1.DIŞ YARDIM	4
1.1.DIŞ YARDIMLARIN TARİHİ GELİŞİMİ	5
1.2.DEVLETLERİN DIŞ YARDIMDA BULUNMA NEDENLERİ	7
1.3.DIŞ YARDIM TÜRLERİ	8
1.3.1. İnsani Yardım.....	9
1.3.2.Resmi Kalkınma Yardımları.....	9
1.4.DIŞ YARDIMLAR VE DIŞ POLİTİKA	11
1.5. İNŞACILIK YAKLAŞIMI VE DIŞ YARDIMLAR	13
1.6. DIŞ YARDIMLAR VE YUMUŞAK GÜÇ	15
1.7. ULUS MARKALAMA	18
1.7.1. Ulus Markalamanın Tarihi Gelişimi.....	19
1.7.2. Ulus Markalama Ve Dış Yardım İlişkisi.....	21
BÖLÜM II	23
2.TÜRKİYE’NİN DIŞ YARDIMLARININ TARİHİ GELİŞİMİ VE BU BAĞLAMDA DÜNYADAKİ KONUMU	23
2.1. TÜRKİYE’DE DIŞ YARDIM ÖRNEKLERİ	27
2.1.1. Türk İşbirliği Ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA).....	27

2.1.2. Afet Ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD).....	29
2.1.3. Türk Kızılayı.....	31
2.2.DÜNYADA DIŞ YARDIM ÖRNEKLERİ.....	34
2.2.1.Muslim Hands.....	34
2.2.2.Qatar Charity.....	35
2.2.3.Usaid.....	37
BÖLÜM III.....	39
3. TÜRKİYE’NİN DIŞ YARDIMLARINDA BİR ULUS MARKALAMA ARACI OLARAK DİYANET YARDIMLARI	39
3.1. BİR DIŞ YARDIM KURUMU OLARAK DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI VE TÜRKİYE DİYANET VAKFI	39
3.1.1. Kapsam.....	42
3.1.2. Kapasite.....	43
3.1.3. Eğitim Yardımları.....	43
3.1.4. Ramazan Yardımları.....	44
3.1.5. Kurban Yardımları.....	45
3.1.6.Kriz Bölgeleri ne Yönelik Yardımlar.....	45
3.1.7. Su kuyuları.....	46
3.1.8. İnşa Yardımları.....	48
3.1.9. Diğer Yardımlar.....	49
3.1.10. Prof. Dr. Ali Erbaş’a Göre Diyanet Yardımları.....	50
3.2.DİYANET YARDIMLARININ TÜRKİYE’NİN ULUS MARKA DEĞERİNE ETKİSİ	53
SONUÇ.....	56
KAYNAKÇA.....	58

TABLÖLAR

TABLO 1.1.6..DONÖR ÜLKELERİN YILLARA GÖRE DIŞ YARDIMLARI.....	17
TABLO 2.1.2.2. YILLARA GÖRE TİKA ÖDENEK DURUMU	28

ŞEKİLLER

ŞEKİL 1.2. DOLAR BAZINDA EN BÜYÜK DONÖR ÜLKELER.....	26
ŞEKİL 2.1.2.2. TİKA ANA HİZMET BİRİMLERİ HARCAMA ORANLARI.....	29

HARİTALAR

HARİTA 1.3.1.7. TDV SU KUYUSU HARİTASI.....	47
HARİTA 2.3.1.8. TDV YURT DIŞI CAMİLER HARİTASI.....	48

SİMGELER VE KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar	Açıklamalar
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AFAD	Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
AFKEN	Afet Geçici Kent Yönetim Sistemi
BM	Birleşmiş Milletler
DAC	Development Assistance Committee
DİB	Diyanet İşleri Başkanlığı
DİZ	Dünya İnsani Zirvesi
GATT	Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması
GHA	Global Humanitarian Assistance
GSMH	Gayri Safi Milli Hasıla
IMF	International Monetary Fund
IFRC	International Federation of Red Cross Red Crescent
NATO	North Atlantic Treaty Organization
ODA	Official Development Assistance
OECD	Organisation for Economic Cooperation and Development
OEEC	Organisation for European Economic Cooperation
OOF	Other Official Flows
RKY	Resmi Kalkınma Yardımı
STK	Sivil Toplum Kuruluşu

TDV	Türkiye Diyanet Vakfı
USAID	United States Agency for International Development
UNNRA	United Nations Relief and Rehabilitation
TİKA	Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı
YY	Yüzyıl
WB	World Bank

GİRİŞ

II. Dünya Savaşı'nın yıkıcılığından sonra ülkeler tarafından bir dış politika aracı olarak kullanılması nedeniyle Uluslararası İlişkiler disiplininde giderek zemin kazanan dış yardımlar, içinde bulunduğumuz yüzyılda olağanüstü hallerin artmasıyla beraber daha da kapsamlı bir hale gelmiştir. 21.yüzyılda artan devlet sayıları çıkar çatışmalarının daha fazla yaşanmasına ve böylece dünyada çatışmacı bir ortamın yükselişine sebebiyet vermiştir. Dünyanın genelinde yardıma muhtaç insan sayısındaki artış endişe verirken, dış yardımların alıcı ülkelere fayda zarar dengesi de tartışılmaya devam etmektedir. Yapılan dış yardımlar, yumuşak güç ve kamu diplomasisinin de yoğun bir enstrüman olarak kullanıldığı dış politika alanında, devletler ve uluslararası ilişkileri geliştiren bir sosyal inşa vasıtası haline gelmiştir. Bu yardımlar Alexander Wendt'in vurgulamış olduğu; eden, yapı ve kimlik bağlamlarında ele alınmıştır. Yardımlar; insani yardım ve kalkınma yardımları olarak ikiye ayrılabilir. İnsani yardımlar daha çok acil insan ihtiyaçlarına yönelik yapılırken, kalkınma yardımlarının ise kazan-kazan anlayışına dayandığı söylenebilir.

Türkiye'nin dış yardımları, son otuz yılda küresel ve ulusal siyasetteki gelişmeler neticesinde önemli bir ivme kazanmıştır. Özellikle dünyada yakın geçmişte yaşanan siyasi krizlerin pek çoğunun Türkiye'nin de içinde bulunduğu Orta Doğu, Balkanlar gibi bölgelerde gerçekleşmesi, Türkiye'nin bu bölgelerdeki ülkelerle komşuluk, dindaşlık, soydaşlık gibi ilişkilerinin bulunması, devlet yöneticilerini ve halkı yardım yapmaya daha çok teşvik etmiştir. İngiltere'de "Global Humanitarian Assistance" (GHA – Küresel İnsani Yardım) programınca hazırlanan 2018 yılı Küresel İnsani Yardımlar Raporu'nda, Türkiye 8,07 milyar dolar insani yardım miktarıyla birinci sırada yer almıştır. Yapılan yardımlar neticesinde Türkiye 2018'de en cömert ülke olmuştur. Takdir edilir ki Türkiye'nin bu konumu, onun uluslararası arenada olumlu imajını daha da güçlendirmiştir. İmaj olgusu Uluslararası İlişkiler'de "ulus markalama" tanımı ile kavramsallaşmış ve literatürde yerini almıştır. Küresel İnsani Yardım Raporu örneğinden de anlaşılacağı üzere, ulus markalama ve dış yardımların birbirleriyle yakın ilişkili iki kavram olduğu gözlemlenmiştir.

I. ve II. Dünya Savaşı'nın ardından büyük mücadeleler veren devletler; ekonomik olarak ciddi kayba uğramış, pek çok devlet yardıma muhtaç hale gelmiştir. Türkiye Cumhuriyeti de bu savaşlar neticesinde yıpranan ekonomisiyle yardıma muhtaç ülkelere bir tanesi olmuştur. Nitekim Amerikan dış politikasının bir parçası olan dış yardımlardan Türkiye de pay alarak ekonomisini güçlendirmek istemiştir. Türkiye bu zorlu süreci; bazı dönemler para yardımı, bazı dönemler de askeri yardımlar gibi yardımlarla geçirmiştir.

2000’li yıllara yaklaşırken Soğuk Savaş’ın sona ermesi, devletlerin dünya üzerinde daha bağımsız politikalar izlemesi ve Türkiye’nin bölgesinde daha güçlü bir devlet olarak varlığını sürdürmesiyle dış yardım yapmayı resmi olarak gündemine almaya başlamıştır.

Dil, din, ırk, gözetmeden yardımseverliği ile bilinen Türkiye Cumhuriyeti halkı, devlet nezdinde başta TİKA’nın (Türk İşbirliği ve Kalkınma Ajansı) kurulması sonrasında AFAD (Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı), Türk Kızılay ve Diyanet İşleri Başkanlığı gibi kurumlar aracılığıyla yardımlarını ulaştırmıştır. Türkiye, bu kurumların kapsam ve kapasitelerini artırmalarıyla Dünya’ya yardım elini uzatmaya devam etmiş, 21.yy’a da “yardımsever” imajından bir şey kaybetmeyerek girmiştir.

İki bloklu dünya sisteminin yıkılmasından sonra 1992 yılında TİKA’nın kuruluşunun, Türkiye’nin dış yardımları alanında önemli bir kilometre taşı olduğu söylenebilir. Bu sürecin devamında Türkiye Cumhuriyeti, Sovyetlerin çözülmesinin ardından Orta Asya ve Güney Kafkasya’da bağımsız olan Türk Cumhuriyetleriyle daha yakın ilişkiler kurmuş; buralara yönelik teknik yardımlar yapmış ve kalıcı kardeşlik köprüleri inşa etmek için faaliyetlerde bulunmuştur.

Diyanet İşleri Başkanlığı, 1975 yılında kurulan Türkiye Diyanet Vakfı iş birliğiyle dış yardımlarını ulaştırmıştır. Bu süreçten sonra, diyanet yardımları Türkiye’nin dış yardımlarında önemli bir paya sahip olmuştur. İnsani yardımların yanı sıra kalkınma yardımlarıyla da geniş bir alana hitap eden Diyanet, Türk dış politikasının ciddi bir faaliyet alanını oluşturan dindaş coğrafyasında da en etkin çalışmayı yürüten kurumların başında geldiği söylenebilir. Eğitim yardımları, hayri ve sosyal yardımlar ile kriz bölgelerine yönelik yardımlar sürdürülen temel yardım başlıklarındandır. 2010 yılı sonrası dönem incelendiğinde Diyanet yardımlarının uluslararasılaşma yönünde önemli bir yol kat ettiği görülmektedir. 2019 yılına gelindiğinde Diyanet yardımlarının ulaştığı ülke sayısı 149’a yükselmiştir. Bu durum Diyanet yardımlarının farklı inanç gruplarına, farklı toplum ve farklı coğrafyalara da ulaştığı ve böylelikle Türkiye’nin marka değerine katkı sağladığı olgusunu daha da güçlendirmiştir. Son bölümde, Diyanet İşleri Başkanı Sn. Prof. Dr. Ali Erbaş’ın da görüşlerinde vurguladığı üzere, diyanet yardımlarının Türkiye’nin uluslararası alandaki “dost ve kardeş ülke” imajına katkı sağladığı görülmüştür.

ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ

Dış yardımlar ulus markalama anlamında nasıl bir etkiye sahiptir? Türkiye'nin dış yardımları ulus markasına nasıl bir etkide bulunmaktadır? Diyanet İşleri Başkanlığının yurt dışına yönelik olarak yaptığı yardımlar Türkiye'nin dış yardımları perspektifinden nasıl bir ulus markası oluşturmaktadır? Ulus markalama noktasında Diyanet yardımlarının rolü diğer kurumların rolüne göre hangi oranda görülmektedir?

ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Ulus markalama, Uluslararası İlişkiler literatürüne yakın geçmişte girmiş başlıklardan bir tanesidir. Küresel ölçekte devletler için önemli bir yer tutan imaj olgusu, büyük oranda ulus markalama çalışmaları ile meydana gelmektedir. Türk dış politikasının son dönemde en başat gündemlerinden birisi olan dış yardımlar, bu bağlamda ele alınmış Türkiye Diyanet Vakfının yakın dönem dış yardımları özelinde Türkiye'nin ulus markasına etkisi incelenmiştir. Bu çalışmada; ulus markalama kavramı açıklanmaya çalışılmış, genelde dış yardımların özelde ise Diyanet yardımlarının Türk dış politikasında bir ulus markalama aracı olarak kullanımı inşacı perspektiften ele alınmıştır.

ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Diyanet dış yardımları sektörel anlamda incelenerek, bu yardımların ulus markalamaya etkisi anlamlandırılmaya çalışılmış ve Türkiye'nin diğer dış yardımlarından da yola çıkarak bu yardımların ulus markalamadaki rolü ele alınmıştır.

VARSAYIMLAR

Devletler, dış politikalarını gerçekleştirirken istenilen imajlarını tam anlamıyla oluşturamayabilirler. Dış yardımlar; birincil olarak insani gayelerle yapılmakla beraber aynı zamanda ülkelerin marka değerine de katkı sunmaktadır. Bu yardımların ulus markalamada önemli bir yer tuttuğu değerlendirilmektedir. Öyle ki, ulusların da insanlar gibi en çok zor dönemlerde dost ve düşman tanımlamalarını yaptıkları varsayılmaktadır. Uluslararası alanda önemli bir aktör olan Türkiye Cumhuriyeti devleti ve resmî bir kuruluş olan Türkiye Diyanet Vakfı dış yardımları bu yönüyle incelenmeye değer olduğu kanısına varılmıştır.

BÖLÜM I

1.DIŞ YARDIM

Devletlerin dışarıya yönelik yardım perspektifini anlatan dış yardım kavramı, Uluslararası İlişkiler disiplininde son dönemde sıkça adı anılan başlıklardan bir tanesi olmuştur. Tarihsel gelişimine bağlı olarak, kavram da zaman içinde farklı tanımlamalara sahip olmuştur. Dünya ülkeleri arasındaki kalkınmışlık farkları; daha fazla kalkınmış ülkelerin, daha az kalkınmış ülkelere yardım yapması durumunu ortaya çıkarmıştır (Küçükbayrak, 2010:12).

Faruk Sönmezoğlu tarafından derlenen Uluslararası İlişkiler Sözlüğünde dış yardım; genel olarak gelişmiş ülkelerin az gelişmiş ülkelere yaptığı sermaye ve teknoloji aktarımı olarak tanımlanmıştır (Sönmezoğlu vd., 2010:224). Türk Dil Kurumu yardımı bir tanımında; “Bir ülkeye bağış veya ödünç olarak verilen para ve ihtiyaç maddeleri.” olarak tanımlamıştır (Yardım, 2019).

Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) Kalkınma Yardımları Komitesi tarafından dış yardımlar; “*donör ülkelerin merkezi ve yerel yönetimlerinin veya bu yönetimlere bağlı icracı kuruluşların, ekonomik kalkınmayı ilerletmek ve geliştirmekte olan ülkelere refah düzeyini artırmak amacıyla başka bir ülkeye, sivil toplum örgütlerine ve uluslararası organizasyonlara en az %25’i hibe olarak verilen uzun vadeli ve düşük faizli krediler*” olarak tanımlanmıştır (Foreign Aid, 2019).

Dış yardımlar uluslararası ekonomik yardım olarak da anılmaktadır. Dünya siyasetinde önemli bir yere sahip olan dış ekonomik yardımların pek çok alt türü vardır. Uluslararası politik ekonomi literatüründe, Resmi Kalkınma Yardımı (RKY- Official Development Assistance) olarak anılan yardım kategorisi en yaygın ve siyasi yönü en fazla olan türdür (Akıllı, 2016:80).

Kalkınma Yardımları Komitesi tarafından dış yardımlar konusunda üçlü bir sınıflandırmaya gidilmektedir. Bunlardan ilki olan Resmi Kalkınma Yardımları (ODA), donör ülkeler tarafından düşük ve orta gelir seviyesinde olan ülkelere yönelik aktarımı ifade etmektedir. Bu yardım türünde sağlanan desteğin en az %25’i hibe statüsündedir. İkinci kategori Diğer Resmi Akışlar (OOF)’dır. Bu yardım türünün ODA’dan farkı kalkınma motivasyonu ile yapılmaması veya en az %25 hibe oranını içermemesidir. Üçüncü kategoride ise Özel Akışlar (PF) yer almaktadır. PF, özel kurumlar veya sivil toplum örgütleri tarafından gerçekleştirilen yardımları ifade etmektedir (Katıtaş, 2018: 57).

OECD'nin dış yardım tanımlaması, sadece ekonomik odaklı bir yaklaşıma sahip olması sebebiyle, tanımlamanın dar kapsamlı kaldığı söylenebilir. Çünkü dış yardımlar birçok alanda gerçekleştirilebilmektedir. Güvenlikten eğitim alanına, finansal kazanç sisteminden teknik desteğe kadar birçok alanda karşımıza çıkma ihtimaline sahip olan dış yardımların bir dış politika aracı olarak kullanımı ve kapsamının belirlenmesi ülkeden ülkeye değişiklik gösterebilmektedir.

Kavram olarak farklı yorumlarla, farklı yaklaşımlarla tanımlanan dış yardımlar; tür bakımından da oldukça geniş bir alana hitap etmektedir. Örneğin; OECD tanımlamasında yer alan genel çerçeve ile Amerika Birleşik Devletleri Uluslararası Kalkınma Ajansı (USIAD) olan tanımı da farklı kapsamı içermektedir. Bazı görüşler dış yardım tanımında gelir dağılımı ve ekonomik kalkınma amacı dışında yapılan yardımların dış yardım kapsamında değerlendirilemeyeceğini ifade ederken, bazı görüşler ise dış yardım tanımında; ekonomik, askeri ve teknik olmak üzere üç çeşit yardımı da dış yardım kapsamına almanın gerekli olduğunun altını çizmektedir (Öztürk ve Öztürk, 2012:13).

Genel olarak değerlendirildiğinde dış yardımlar kapsam olarak sadece maddi nitelikteki yardımları içermemektedir. Dış yardımlar; proje ve program kredileri ve bağlı krediler, hibeler, finansal yardımlar, teknik yardımlar, gıda yardımları, sağlık ve sosyal hizmetler (okul, cami, hastane vb.), askeri yardımlar, insani müdahaleler, koşullu yardımlar ve acil durum yardımları vb. gibi çok farklı yardımcı bünyesinde barındırmaktadır (Saray, 2014:3).

Dış yardımlarda önemli olan bir diğer konu yardımların yardım niteliğini taşıyıp taşıyamaması halidir. Ülkeler yardım yaparken; tarafsız olma, insani duygu içermeye, bağımsız olma ve ihtiyacı karşılama gibi temel konuları göz önünde bulundurmaları dış yardımın amaca uygunluğu noktasında önem arz etmektedir.

1.1.DIŞ YARDIMLARIN TARİHİ GELİŞİMİ

Modern anlamda dış yardımdan bahsedebilmek, öncelikle donör durumunda olan devletin varlığından bahsetmekle mümkündür. Düzenli devlet yapısının henüz teşekkül etmediği 15. yy öncesi dönemlerde insan toplulukları tarih boyunca kuşkusuz birbirleriyle yardımlaşmıştır. Ancak, dış yardımların bir dış politika enstrümanına dönüşmesinin küresel siyasette 1950 sonrası dönemdeki gelişmelerle birlikte meydana geldiği söylenebilir.

15. yy'den itibaren dünya üzerinde yeni yerleşim yerlerinin keşfedilmesi, devletleri sömürge mücadelesine sürüklemiştir. Bu dönemde gerçekleşen dış yardımlar, çoğunlukla,

devletlerin başka dost devletlere askeri, teknik yardımlar yapması yönünde olmuştur. 20. yüzyılın başlarından itibaren dış yardımlar Uluslararası İlişkilerin önemli bir gündem maddesi olmaya başlamıştır. I. Dünya Savaşı'nda aynı safta yer aldığı Avrupalı devletlere oldukça yüksek meblağlarda ödünç kaynak aktarımında bulunan Amerika Birleşik Devletleri, müttefiklerinin savaştan büyük zararlar görenek ayrılmaları sebebiyle bu ödünç kaynakları hibeye çevirmiştir (Arslan ve Kiper, 2015:15).

İkinci Dünya Savaşından sonra bazı ülkeler ekonomik olarak ciddi anlamda yıpranmıştır. Savaş sonunda ABD, birçok ülke ile kıyaslandığında sermaye birikimindeki fazlalıkla dikkatleri çekmektedir. Dünya altın rezervlerinin %60'ı, petrol ve çelik üretiminin %70'i, tütün üretiminin %65'i, ham demir, mısır ve pamuk üretiminin %60'ı ABD tarafından gerçekleştirilmiştir. Üretimde görülen bu artış ABD'yi diğer devletlerin önüne geçirmiştir (Saray, 2014:14). ABD bu üstünlüğü Avrupa devletlerine kanıtlamak ve politik çıkarlarını gerçekleştirmek amacıyla savaş sonrası çöküntüye uğrayan ve maddi sıkıntılar yaşayan devletlere karşı yardımlarda bulunmayı taahhüt ederek sürdürmeye çalışmıştır. Nitekim ABD, Sovyetler Birliği'nin tehditlerine ve Komünizmin yayılmasını engellemeye karşı Dışişleri Bakanı Marshall'ın teklifi ve Başkan Truman'ın onayı ile 12 Mart 1947'de 13 milyar Dolar tutarında Ekonomik İyileştirme Programı başlamıştır (Saray, 2014:14).

Günümüz dış yardım politikalarının şekillenmesi ve kurumsallaşması ise II. Dünya Savaşı sonrası dönemden itibaren başlamıştır. Bu dönemde halen varlıklarını devam ettiren ve dünyada başlıca bilinen dış yardım kuruluşları kurulmuştur. I. Dünya Savaşı sonrasında oluşturulan ve başarısızlıkla sonuçlanan Milletler Cemiyeti'nin yerine kurulan Birleşmiş Milletler çatısı altında meydana getirilen Yardım ve Rehabilitasyon İdaresi (UNNRA), yeni dönemde atılan ilk adım olmuştur (Katıtaş, 2018:59). Devamındaki süreçte Bretton Woods Sistemi olarak adlandırılan ve üçlü sacayağı şeklinde nitelendirebileceğimiz Uluslararası Para Fonu (IMF), Dünya Bankası (WB) ve Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması (GATT) organizasyonlarından oluşan yapı inşa edilmiştir (Katıtaş, 2018:59).

13 Ocak 1960 tarihinde az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelere katkıda bulunulması ve destek sağlanması fikrinden hareketle Kalkınma Yardımı Grubu (DAG) oluşturulmuştur (OECD the Dac, 2019). Ayrıca, bu yapılanma ile donör ülkeler arasında işbirliği imkânının oluşturulması ve dış yardım konusunda kurumsal gelişimin sağlanması da amaçlanmıştır. Grup, 1961 yılında Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü bünyesine entegre edilerek Kalkınma Yardımları Komitesi'ne dönüşmüştür (Katıtaş, 2018:59).

Günümüze geldiğimizde ise dış yardımlar oldukça çeşitli bir hal almış; öncelikle hedef ülkenin ihtiyaçları belirlenerek teknik destekten, kurumsal eğitimlere, nakdi yardımlardan inşai yardımlara kadar pek çok alana yayılmıştır.

1.2. DEVLETLERİN DIŞ YARDIMDA BULUNMA NEDENLERİ

Gerek teknik gerek kalkınma ve gerekse askeri sebeplerle olsun devletlerarası dış yardımda daha az gelişmiş olan alıcı devlet ve bir de yardım yapacak kadar gelişmiş başka bir devletten bahsetmek mümkündür. O halde bir devleti yardım yapmaya ve doğal olarak da başka devletleri yardım almaya iten zeminin, sebeplerin ve şartların oluşumunun irdelenmesi önem arz etmektedir.

Bir görüşe göre devletleri yardım yapmaya iten üç sebep vardır (Şahin, 2013:10). Bu sebeplerden birisi Uluslararası İlişkilerin varoluşu ile ilgilidir. Bu görüşe göre dış yardımlar; sömürgecilik döneminde başlayan ve zamanla dönüşen ancak özünde sömürge geleneğinin bulunduğu veya sonuçlarının sömürü ile benzeştiği uygulamalardır. Diğer bakış açısı da dünyanın küreselleşmesi ile ilgilidir. Siyasetten, ticarete savaştan barışa, terörden huzura her şey küreselleşmeden etkilenmiştir. Geri kalmışlık ve terör gibi kavramlar sadece yoksul halkları değil, varıl ülkeleri de tehdit etmektedir. Yolsuzluk-az gelişmişlik ve anarşi; ister bozulan dengeden ister yoksulluk tuzağından kaynaklansın sadece fakir ülkeler için değil aynı yerkürenin paylaşıldığı zengin ülkeler için de önemli bir tehdit olduğu düşünülmektedir. Üçüncü neden ise ekonomi kurumu ile ilgilidir. Burada da “yoksul ülkeler yardım ile kalkınabilir mi?” veya “ülke ekonomisine dışarıdan yapılacak bir katkı kalkınmasını hızlandırabilir mi?” sorularının cevabını aramak gerekmektedir. Yardım sonucu kalkınmış ülkeler olduğu gibi, kalkınamamış, aksine daha da fakirleşerek ‘yoksulluk tuzağına düşmüş ülkelerin de var olduğu söylenmektedir (Şahin, 2013:10).

Başka bir görüş devletlerin dış yardımda bulunma nedenlerini dört başlıkta inceler: Dış yardımları bir ülkeden başka bir ülkeye tamamen karşılıksız amaçlarla yapılan bir bağış olarak nitelemek yerine; politik, ekonomik, güvenlik ile insani ve ahlaki diğer nedenlere dayanan karmaşık bir dış politika aracı olarak tanımlamak mümkündür (Saray, 2014:10).

Arslan ve Kiper kalkınma yardımlarının gerekçesini şöyle ifade etmektedir: *“Gelişmemiş ve gelişmekte olan ülkelerin, kalkınmak için gerekli fiziki ve beşeri sermayelerinin yetersiz olduğu açıktır. Kalkınma yardımlarının teorik gerekçesi de gelişmiş ülkeler ile gelişme çabasında olan ülkeler arasındaki gelir dengesizliğinin giderilmesi, hiç olmazsa azaltılmasıdır.”* (Arslan ve Kiper, 2015:22).

Dış yardımlar, donör ülkeler için çeşitli faydalar sağlamaktadır. Dış yardımların yumuşak güç unsuru olarak kullanıldığını söylemek yanlış olmayacaktır. David Sogge'un da tanımıyla dış yardım kavramı; "geniş bir askeri, siyasi, mali, ticari ve psikolojik çıkarlar yelpazesine, genellikle aynı anda hizmet etmektedir" (Sogge, 2003:22).

1.3.DIŞ YARDIM TÜRLERİ

II. Dünya Savaşı sonrasında ilk etapta ABD öncülüğünde Truman Doktrini ve Marshall Planı gibi yardım programları vasıtasıyla Batı Avrupa'ya yapılan dış yardımlar, 1960'lı yılların başından itibaren gelişmekte olan ülkelere veya üçüncü dünya ülkelerine doğru yoğunlaşmaya başlamıştır (Küçükbayrak, 2010:15). Bu dönemden sonra OECD bünyesinde kurulan Kalkınma Yardımları Komitesi tarafından dış yardımlar üç geniş kategoriye ayrılmıştır: Birincisi, düşük ve orta gelirli ülkelere verilen Resmî Kalkınma Yardımlarıdır. İkincisi, görece daha zengin ülkelere (kişi başı geliri 9000\$'ın üzerinde olan ülkelere) ve eski Sovyetler Birliği ülkelerine verilen Resmî Yardımlardır. Sonuncusu ise sivil toplum kuruluşları, dernekler vb. tarafından verilen Özel Gönüllü Yardımlardır (OECD, 2019).

Kalkınma Yardımları Komitesi'nin benimsemiş olduğu kıstaslara göre, kalkınma için ayrılan kaynaklar iki bölümde ele alınabilir:

- a. İmtiyazlı yardım
- b. İmtiyazsız yardım (Küçükbayrak, 2010:20).

İmtiyazlı Yardımlar, gerçekleştirilen yardım içerisinde hibe unsurunu içeren yardımları ifade ederken, İmtiyazsız Yardımlar piyasa ve piyasa benzeri konularla ilgili olarak yapılan ve hibe unsurunu barındırmayan yardımları ifade etmektedir (Katıtaş, 2018:60).

Esasında dış yardım kavramının kategorilere ayrılması da kavramın kendisi kadar karmaşıktır. Dış yardımların gruplanmasında kullanılan kıstasa göre, bir yardım türü birden fazla kategoride yer alabilmektedir (Kaygısız, 2017:45). Bir kategorilendirme yapıldığında dış yardımlar; tahsis yerlerine göre proje ve program yardımları olarak, kaynaklarına göre ikili yardımlar ve çok taraflı yardımlar olarak, veriliş şekline göre finansal ve teknik yardımlar olarak, kullanım prosedürüne göre ise bağlı ve serbest yardımlar olarak ayrıca gruplara ayrılabilir (Arslan ve Kiper, 2015:10).

Bu çalışmada dış yardımlar iki başlık halinde, resmi kalkınma yardımları ve insani yardımlar olarak ele alınmıştır.

1.3.1. İnsani Yardım

İnsanlık ilk günden bugüne doğal afetler, krizler, olağanüstü haller, savaşlar gibi sebeplerle zaman zaman yardıma muhtaç hale gelmiştir. Dost ve kardeş topluluklar böyle durumlarda ilk yardım eden taraflar olmuşlardır.

TDK'ya göre insani yardım; "Doğal afet zamanlarında insanın temel gereksinimleri olan sağlık, barınma vb. konularda yardım" olarak tanımlanmıştır (İnsani yardım, 2019). 1581-1864 yılları arasında savaşta yaralılara yönelik muamelelerin iyileştirilmesi yönünde 291 uluslararası anlaşma imzalanmıştır (Morgenthau, 1970:310). Avrupa'da yaşanan savaşlar ve insanî acılar nedeniyle, Henry Dunant'ın savaşta yaptığı yardım çalışmalarından esinlenilerek, 5 kişilik bir komite ile 1863'te Uluslararası Kızılhaç Komitesi'ni (ICRC) kurmuştur (History of ICRC, 2019). Teorik hukuk olarak da 1864'te de ilk Cenevre Sözleşmesi savaş hukuku ve suçları üzerine insani bir standart olarak oluşturulmuştur (Örgel, 2018:19).

İnsani acılar artmaya başladıkça insani yardım sistemi gelişme göstermiştir. İki büyük dünya savaşı öncesinde modern insani yardım sistemi oluşmaya başlamıştır. 'Save Children' İngiltere'de 1919'da kurularak ilk uluslararası sivil toplum kuruluşu olarak ortaya çıkmıştır (Örgel, 2018:19). İnsani yardım çalışmalarında referans olarak alınan ilke ve prensipler Uluslararası Kızılhaç Komitesi tarafından ortaya koyulmuştur;

1.Humanity; insanilik

2.Impartiality; taraf tutmama, din, dil, ırk, mezhep ayırmadan insani acillere, afetlere müdahale eder.

3. Neutrality; tarafsızlık, çatışmalarda taraf tutmaz.

4. Independence; bağımsızlık

5. Empowerment; güçlendirmek (Akıllı, 2016:13).

Geleneksel olarak salgın hastalıklar ve doğal afetlerin kurbanı olan ülkelere yönelik dini kurumlar, hayır kuruluşları veya özel vakıflar tarafından inşaat malzemeleri, tıbbi malzeme ve tahıl yardımı şeklinde gerçekleşen bu yardımlar, çoğunlukla Afrika, Asya ve Latin Amerika'da bulunan ülkelere yönelik yapılmaktadır (Katıtaş, 2018:78).

1.3.2.Resmi Kalkınma Yardımları

Dış yardımların pek çok alt grup yardım çeşidi vardır. Bu türlerden en çok rastlanan resmî kalkınma yardımı adıyla bilinen dış yardım türüdür. Resmî kalkınma yardımı,

Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü'nün çalışmalarında refere ettiği bir tanımlamadır. Bu yardımlar, sivil toplum kuruluşları ve bu gibi yardım derneklerinin gerçekleştirdikleri yardım çalışmalarından çok ülkelerin ya da ülkelerin bağlı bulunduğu kuruluşların ve kurumların yaptığı ekonomik yardımları ifade etmektedir (Aktaş, 2017:11).

Resmî kalkınma yardımları, kamu kaynağı kullanılarak teknik iş birliği, proje ve program yardımları, hibe nitelikli finans desteği, yatırımlar, barışı yapılandırma, sığınmacılara yapılan yardımlar gibi alanlarda yapılan yardımlar olup, çoğunlukla hibe niteliğindedir (Yardım, 2019). Diğer resmî yardımlar uzun vadeli ve düşük faizli kredi ve borç işlemleri olup geri ödemesi olan yardımlardır. Pazar şartlarında özel yardımlar, kamu ve özel sektörün geçerli Pazar şartlarında ilgili ülkeye yaptığı yatırım veya finans desteği kapsamındaki yardımlardır. Sivil toplum kuruluşlarının yardımları ise, kamu kaynağı kullanılarak veya sivil toplum kuruluşlarının kendi oluşturdukları kaynaklarla gerçekleştirdikleri hibe nitelikli yardımlardır (Yardım, 2019).

Resmî kalkınma yardımları; küresel işbirliğinin tesisinde ve geliştirilmesinde sürdürülebilir işbirliği şartlarının oluşturulması, alıcı ülkelerin sosyoekonomik alt yapılarının, yardım almaksızın, kalkınmayı sürdürebilecek seviyeye getirilmesi, ekonomik işbirliği anlayışının geliştirilmesi, demokratik ve liberal sisteme uyum sağlanması, evrensel değerlerin benimsenmesi gibi birçok alanda önemli roller üstlenmektedir (Küçükbayrak, 2010:13).

Resmî Kalkınma Yardımı sağlayan ülkeler açısından özellikle 1990'lı yıllardan sonra önemli değişiklikler gözlemlenmeye başlanmıştır (Tosunoğlu, 2015:12). Daha önceki yardım faaliyetlerinden en ayırıcı özelliği bağımsız ulusların ekonomik kalkınmalarına katkıda bulunmak amacıyla kamu fonlarının ayrıcalıklı olarak kullanılması olmuştur. Marshall Planı'nın, Avrupa'nın savaştan zarar görmüş ülke ekonomilerini yeniden yapılandırmak için malzeme ve hammadde temini gibi net olarak tanımlanmış bir amacı vardır. Marshall Planı proje odaklı değil program finansmanına dayalıdır ve teknik tecrübe ve emek gücüne sahip ülkelere yönlendirilmiştir. Marshall Yardımı ABD yönetimi tarafından ayrıca Avrupa bölgesel işbirliğini geliştirmek amacıyla tasarlanmıştır. Avrupa ülkeleri birbiriyle uyumlu bir ekonomik iyileşme programı imzalamış ve Marshall Planı'nın uygulanması için 1960 yılında Avrupa Ekonomik İşbirliği Örgütü kurulmuştur (Küçükbayrak, 2010:18). Türkiye de 1960 yılında imzalanarak 1 yıl sonra yürürlüğe giren OEEC Anlaşmasını imzalayan ülkeler arasına girmiştir.

Resmî Kalkınma Yardımları (RKY); bağışlar, bağış olmayan resmî kalkınma yardımları ve uluslararası kuruluşlara ödemeleri kapsamaktadır. Bağışlar, alıcının hiçbir yasal borca maruz kalmadığı aynı veya nakdi transferlerdir. Bağışlar karşılıksız olarak, herhangi bir geri dönüşüm beklenmeden verilmektedir (Küçükbayrak, 2010:19).

OECD'nin resmi kalkınma yardımı tanımı sadece bir hükümetin veya çok taraflı örgütlerin geliştirmekte olan ülkelere olan yardımını kapsamaktadır ve ancak kalkınma yardımı amacı güdülen yapıları içermektedir. Bu yönüyle 1990 yılından 2004'e kadar resmî yardım (official assistance) ile ayrı tutulan resmi kalkınma yardımları her ne kadar aynı kriterlere sahip olsalar da kaynak transferinin ekonomik faaliyete dönüştürülmesini kapsamaktadır (Öztürk ve Öztürk, 2012:17).

Literatürde, kalkınma yardımlarının yoksulluğun azaltılmasında önemli bir araç olduğu çokça yer almaktadır. Yine de yapılan yardımların bundan farklı pek çok amaçla gerçekleştirildiğini söylemek yanlış olmayacaktır (Tosunoğlu, 2015:12). Kalkınma, hem yardım yapılan ülkenin ekonomik kalkınmasını hem de o ülke insanların bireysel kalkınmasını içermektedir. Oysa donörler ekonomik kalkınmayı sağlamak amacıyla yaptıkları yardımlarda, yaptıkları yardımın ne kadarlık bir büyüme ve kalkınma sağladığından ziyade, yardım miktarına, yani hacmine odaklanmaktadır (Öztürk ve Öztürk, 2012:22).

Resmî kalkınma yardımı tek taraflı, yani bir devletten diğer devlete olabildiği gibi, çok taraflı yani Birleşmiş Milletler, Dünya Bankası, Uluslararası Para Fonu gibi bir uluslararası örgüt tarafından da yapılabilmektedir.

1.4.DIŞ YARDIMLAR VE DIŞ POLİTİKA

Dünyanın dört bir yanındaki ülkelerin pek çoğu dış yardım sürecindedir. Her ne kadar dış yardımlar başta insan refahını arttırma arzusu olmak üzere birkaç farklı ana sebeple yapılsa da yardım tahsislerinin veya yardım kısıtlamalarının temel motivasyonunun bağışçı ülkenin dış politika hedeflerine uygunluk olduğu söylenebilir. Bağışçı ülkelerin stratejik ve ticari çıkarları, birçok yardım programının arkasındaki itici güç olduğu tartışılmaya devam etmektedir.

Uluslararası ilişkilerin çıkarları maksimize etmeye dayalı bir süreç olarak kurgulandığını düşündüğümüzde, dış yardımlar; idealist bir çaba olmaktan çıkıp pek çok devlet için politik bir vasıta haline almaktadır.

Dış politika; aslında bir ülkenin, uluslararası arenadaki diğer devletlerle ilgili, hedeflerine ulaşma ihtiyacından kaynaklanan davranışlarıdır. Devletlerin politika planlarını ilerletmek için kullanabilecekleri çeşitli seçenekler vardır. Bu seçeneklerin başında, dış yardım kullanımı, diplomasi, işbirliği ve dernek anlaşmaları, ticaret, ekonomik yaptırımlar ve askeri güç dâhildir (Apodaca, 2006:1). Yardım aynı zamanda donör devletin diğer devletlerin iç ve dış ilişkilerinin erişimine ve etkilerine kısmen izin verir. Bununla birlikte, yardımın alıcılara fırsattan daha fazla zorluk çıkardığını savunan görüşler vardır. Pakistan Başbakanı Imran Khan bir keresinde “*Yardıma güvenen bir ülke mi? Ölüm bundan daha iyidir. Aynı sömürgeciliğin yaptığı gibi potansiyelinize ulaşmanızı engelliyor*” demiştir (Imran Khan: America, 2011).

Vestfalya düzeni, uluslararası ilişkilerin ana aktörleri olarak egemen ulus-devletlerin parametrelerini belirlediğinden beri; güvenlik çalışmaları, çok boyutlu ve daha sistematik hale gelmiş, güvenlik anlayışı değişmiştir (Sandıklı, 2012:174). Bununla birlikte, 20. yüzyıldaki Uluslararası İlişkiler teorilerinin gelişmesiyle, devlet dışı aktörlerin varlığı ve alt politika konularının varlığı da kademeli olarak kabul edilmiştir. Webber & Smith, dış politikayı “ulusal toplumların dış ilişkileri bağlamında aranan hedefler, belirlenen değerler, alınan kararlar ve devletlerin aldığı eylemler ve kendi adına hareket eden ulusal hükümetler” olarak tanımlamaktadır (Webber & Smith, 2002:9).

Bazı kesimler dış yardımın fakir ülkeler üzerindeki gücü kullanma aracı ve dış politika hedeflerine ulaşma amaçlı olduğunu kabul etmektedir. Bir ülkenin bir başkasının politikalarını etkilemeye çalışmasının bir yolu, maddi veya maddi yardımda bulunma sözü verme veya tehdit etme olduğu görüşü de mevcuttur (Foreign Aid, 2019). Afrika'daki ekonomik kalkınma yardımının on yıllardır Afrika'daki komünist genişlemenin muhafazası gibi çeşitli ekonomik olmayan hedeflere ulaşmak için bağışçılar tarafından bir araç olarak kullanıldığı gözlemlenmiştir (Foreign Aid, 2019).

Uluslararası yardımlar son yarım asırda gelişme göstermiştir. II. Dünya Savaşı'nın sonunda, ABD sponsorluğu altındaki yardım programının başlamasına yol açan Avrupa'da yeniden yapılanma gibi uluslararası ilişkilerde çeşitli gelişmeler yaşanmıştır. Birleşmiş Milletler (BM), Dünya Bankası ve Uluslararası Para Fonu (IMF) gibi büyük uluslararası kuruluşlar kurulurken, bu aynı zamanda çok taraflılığın artıran bir dönemin başlangıcı olmuştur (Robinson, 2007:1). Yardımlar 1950'lerde daha çok teknik yardımla ilgili iken "Ticaret ve yatırım boşluklarını doldurmak" amacıyla verilmiştir. Ardından on yıl sonra, "temel insan ihtiyaçlarını" sağlayacak şekilde yardım sağlanmıştır. 1980'lerde, borç

krizi sırasında yardım, yapısal düzenlemeye yardımcı olmak ya da borç indirimi şeklinde olmuştur ve bu yıllarda yardım ihtiyacında azalma meydana gelmiştir (Chenery & Carter, 1973:459). 1990'lar, iç savaşlardan sonra ülkelerin rehabilitasyonu için destek ile birlikte insani yardımlar konusuna tanık olmuştur. Şimdi, yirmi birinci yüzyılın başlarında, insani kalkınmaya ve şiddet içeren çatışmaların önlenmesine ve aynı zamanda “demokratik yönetişimi teşvik etmenin” bir yoluna yardım etmek için yardım verilmektedir. Yani özet olarak yardımlar dış politika noktasında araçsallaşmaya doğru giden bir görünüm çizmiştir. J. Ishengoma daha sonra "yardımın her zaman neo-sömürgeciliğin bir unsuru olduğu" sonucuna varmıştır (Robinson, 2007:1).

The Guardian gazetesinde çıkan haberde şu ifadeler yer verilmiştir: “*Yıllar geçtikçe dış yardım ABD dış politikasının vazgeçilmez bir aracı oldu. ABD liderleri ve politika yapıcıları, dış yardımı, giderek artan bir şekilde ulusal güvenlik politikasıyla ilişkilendirilen ABD dış politikasının temel bir aracı olarak görmektedirler. Bir dış politika aracı olarak Pakistan'a, bazı davranışlar için bir ödül olarak veya davranışları değiştirmeye teşvik olarak dış yardım sağlanmaktadır.*” (Imran Khan: America, 2011). “*Yardımanın sonlandırılması, Pakistan'ın davranışlarını değiştirmek için de kullanılabilceği görülmüştür. Dış yardımın nasıl, nerede ve ne zaman tahsis edileceğine dair kararlar, başışçı ülkedeki siyasi liderler tarafından alınmaktadır*” (Imran Khan: America, 2011). Bazı görüşlere göre dış yardımlar, ittifakları güçlendirmek veya müttefik rejimleri iktidarda tutmak için ağırlıklı olarak kullanılmaktadır. Aynı zamanda yabancı hükümetlerle dostane ilişkileri sürdürmek için de kullanılmaktadır.

1.5. İNŞACILIK YAKLAŞIMI VE DIŞ YARDIMLAR

1970'lerden bu yana Uluslararası İlişkiler çalışmalarına, uluslararası sistemdeki yapılar ve kurumlar arasındaki bağ üzerine ortaya atılan tartışmalar damgasını vurmuştur (Britanica, 2019). Toplumsal inşacılık; 1980'lerden sonra uluslararası arenada meydana gelen değişimlerden sonra, Uluslararası İlişkiler disiplininin daha kolay anlaşılabilmesi ve hatta analiz edilebilmesi noktasında ön plana çıkmıştır. İnşacılığın Uluslararası İlişkiler'e gelişi, gerçekçilik ve liberalizm gibi geleneksel teorilerin hesaba katmadığı bir olay olan Soğuk Savaş'ın sonu ile bağlantılıdır. Alexander Wendt, 500 İngiliz nükleer silahının ABD'yi beş Kuzey Kore nükleer silahından daha az tehdit ettiğini açıkladığında gerçekliğin toplumsal inşasını gösteren mükemmel bir örnek sunmuştur (Wendt, 1995:73).

Soğuk Savaş'ın bitmesi ile birlikte dünyada meydana gelen olaylar ve yeni sorunlar Uluslararası İlişkiler disiplininin mevcut kuramlarının bu meseleleri ele almada karşı karşıya kaldığı yetersizlikleri gözler önüne sermiştir (Güney, 2017:18). Soğuk Savaş'ın sona ermesi ve Soğuk Savaş sonrası dönemde normlar, kurallar, söylemler ve kimlikler gibi inşacıların vurgu yaptığı unsurların uluslararası ilişkilerde daha çok önem kazanması, Sosyal İnşacılığın yükselişine ivme kazandıran önemli bir gelişme olmuştur (McGlinchey, 2017:327).

İnşacılık Uluslararası İlişkiler disiplininin içine girmeden önce, düşünsel olarak altyapısını Nicholas Onuf oluşturmaya başlamıştır (Güney, 2017:18). İnşacılığın ilk kez bir Uluslararası İlişkiler teorisi olarak sunulması 1989'da Nicholas Onuf tarafından yayımlanan "With World of Our Making" adlı çalışmasıyla olmuştur. Onuf, yalnızca mevcut teorik yapılara yapılandırmacı bir yorum getirmeyi değil, aynı zamanda Uluslararası İlişkiler teorisinin tüm alanını 'yeniden inşa etmeyi' amaçlamıştır. (Palan, 2000:593) Onuf eserinde İnşacılık hakkında şöyle demiştir: "*İnşacılık eylemlerle başlar. Yapılan işler, alınan işlemler, konuşulan kelimeler*" (Onuf, 1989:36).

İnşacı yazarlara göre, eden ve yapı birbirini karşılıklı olarak etkilemekte ve oluşturmaktadır (Gözen, 2014:325). Tam da burada devletlerin dış yardım yaparak hem bu alanı etkilediği hem de kendi açılarından kazanımlar elde ettiği iddia edilebilir. İnşacı yaklaşım düşünürlerinin savundukları aktör ile yapı arasındaki ilişki daha önce sosyoloji düşünürlerinden Anthony Giddens tarafından ortaya konulmuştur. Giddens'in aktörlerin rutin davranışlarının yapıları nasıl etkilediği fikri teorisinin temelini oluşturmuştur. Giddens'a göre aktörler, aktörlerin eylemleri yapıyı dönüştürmektedir (Giddens, 1984:60).

Sosyal İnşacılık toplumsal gerçekliğin sosyal olarak inşa edildiğini ve bir toplumsal gerçeklik olarak uluslararası ilişkilerin de bir 'sosyal inşa' olduğunu iddia eden bir yaklaşımdır (Gözen, 2014:325).

İnşacılığın bir başka temel konusu da kimlikler ve çıkarlar olmuştur. İnşacılar, devletlerin diğer aktörlerle etkileşimler yoluyla sosyal olarak inşa edilmiş birden fazla kimliğe sahip olabileceğini savunmaktadırlar. Bazı inşacılar kimliğin; çıkarları ve eylemleri oluşturduğunu iddia etmişlerdir (McGlinchey, 2017:37).

Uluslararası düzeyde kurumsallaşan egemen kurallar, normlar, kimlikler ve söylemler uluslararası ilişkilerin en temel belirleyici unsurları olarak ortaya çıkmaktadır. Bunlar aynı zamanda Sosyal İnşacı yaklaşımın en kilit açıklayıcı kavramları ve teorik kategorileri olduğu söylenmektedir (Gözen, 2014:325).

Dostluk ve düşmanlık; bir özneler arası anlamlar bütünü, aktörlerin rol yapısı, sosyopsikolojik ve kültürel bir ilişki tarzı olarak, devletlerin birbirlerine karşı yaklaşımlarını ve davranışlarını şekillendirmektedir (Gözen, 2014:326).

Dış yardımlar bir sosyal inşa süreci olarak değerlendirilebilir. Böylelikle devletler hedef devlete karşı dostluk inşa etmiş, dostane ilişkiler kurmuşlardır. Sosyal normlar etrafında şekillenmeye bir örnek olarak da Avrupa entegrasyonu verilebilir. Soğuk Savaş sonrası dönemde özellikle kimlik, merkeze alınan bir başlık olmuştur. Bu bağlamda inşacı yaklaşım savunucuları için Avrupa Birliği somut bir çalışma alanı olarak karşımıza çıkmıştır.

1.6. DIŞ YARDIMLAR VE YUMUŞAK GÜÇ

Yumuşak Güç'ü Uluslararası İlişkiler literatürüne kazandıran Joseph Nye gücü şöyle tanımlamıştır; "Güç, davranışları etkileme yeteneğidir." (Nye, 2004:2). Yumuşak gücün kaynakları ise "kültürel itibar, ideoloji ve uluslararası kurumlardır." (Nye, 1990:31). Öyleyse dış yardımların yumuşak güç bağlamında önemli bir noktada olduğu söylenebilir. Aynı zamanda, dış yardım askeri bir baskı unsuru değildir. Nye'a göre askeri güç maliyeti fazlasıyla artmıştır ve dünya daha ekonomik hale geldikçe de bu maliyet yükselmeye devam etmektedir (1990:188). Bu durumda, diğer güç biçimleri daha cazip olacak, devletler bunları kullanacak ve dış yardımlar onların ilgi alanına tekrar dönecektir.

Joseph Nye'in da söylediği üzere yaşadığımız yüzyılda sert güç ve baskı unsurları ikinci planda kalmış, devletler kendi dış politikaları için yumuşak güç unsurlarına yönelmişlerdir. Bu bağlamda dış yardımlar, yardımların alıcı ülkelere olumlu karşılandığı düşünüldüğünde bağışçı devletlerin çıkarlarıyla da örtüştüğü görülmektedir.

Hükümetinin dış yardımdaki artışlarını savunurken, eski Birleşik Krallık Başbakanı David Cameron "Çıkarlarımıza göre daha müreffeh bir dünya inşa etmemiz lazım" diye söylemiştir. *Bunu yapmazsak; çatışma sorunları, kitlesel göç sorunları, kontrol edilemeyen iklim değişikliği sorunları baş gösterecek ve bizi yurdumuzda ziyaret edecektir.*" (The Politics of UK Aid, 2012). George W. Bush da yeni dış yardım programlarını duyururken benzer iddialarda bulunmuştur.

Çıkar temelli gelişim stratejileri, yardımların alıcılar arasında tahsis edilme şeklinde büyük değişikliklere sebebiyet vermiştir. Devlet çıkarları neredeyse yardımlar o bölgelere yönlendirilmiştir. Soğuk Savaş sırasında, yardım sıklıkla uzak ülkelere donör etkisi oluşturmak için kullanılmıştır. Bu yapılırken stratejik olarak önemli ülkeler tercih

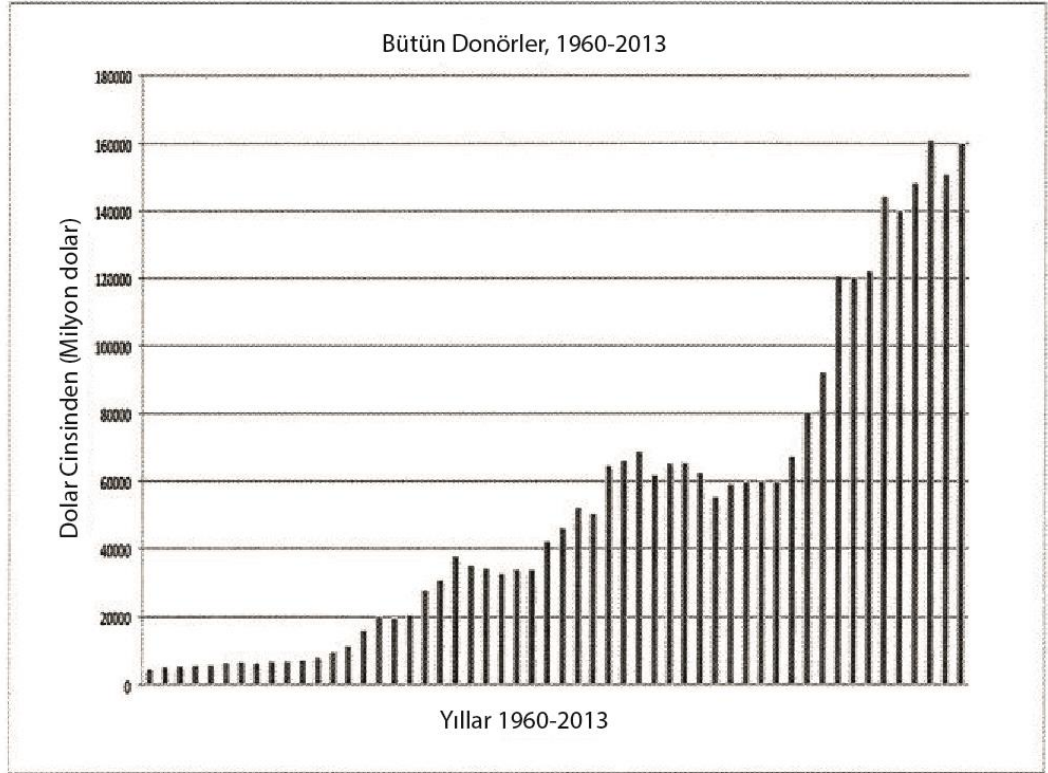
edilmiştir. İngiltere eski Uluslararası Kalkınmadan sorumlu devlet bakanı Hilary Benn, *Soğuk Savaş dönemi yardımların genellikle kalkınma odaklı olmadığını ve “sadece kendilerinden taraf olan yöneticilere sağlandığını”* belirtmiştir (Not your parents’ foreign aid, 2017). Buradan da anlaşılacağı üzere dış yardımların çıkar temelli kullanılması, yardımları yumuşak güç enstrümanı haline getirmektedir.

II. Dünya Savaşı sonrasında dış yardımların çok yönlü bir dış politika aracına doğru evrilmeye başladığı görülmüştür. 1945'te Uluslararası Para Fonu ve Dünya Bankasının oluşturulmasında bu açıkça görülebilir. Bu kuruluşlar borç karşılığı yardım ve ekonomik kalkınmaya teşvik amaçlı kurulmuştur (Bussell, 2015:6).

İki taraflı dış yardımın modern konsepti ABD'nin II. Dünya Savaşı sonrası Avrupa'daki yıkıma karşı verdiği destekle başlamıştır. ABD bunu, 1947 yılında yürürlüğe giren Marshall Planı çerçevesinde Avrupa devletlerini yeniden inşa etmek için fon sağlayarak yapmıştır. Diğer devletler de ABD örneğini takip etmiş ve dış yardımı kendi dış politikaları ile birleştirmeye başlamışlardır (Lancaster, 2009:1).

Aşağıda yıllara göre dünyada dolar bazında yapılan dış yardımlara yer verilmiştir.

Tablo 1.1.6. Donör ülkelerin yıllara göre dış yardımları

Veri OECD.org'dan alınmıştır,

Kaynak: www.oecd.org

Görüldüğü üzere dış yardımlar yıllar yılı artarak yapılmaya devam etmiştir. Aynı şekilde 1990 sonrasında yumuşak gücün kullanımıyla da bu durum doğru orantılıdır.

Bazı tezler, dış yardımın dış politika aracı olarak kullanımının artmasıyla, donörlerin çıkarlarının alıcıların ihtiyaçlarından daha motive edici olacağını ortaya atmaktadır. Bu da dış yardımların temel amacından uzaklaşarak tamamen bir dış politika aracına döndüğü fikrini kuvvetlendirmektedir. Bu minvalde, dış yardımlar ve yumuşak güç kavramlarının birbiriyle yakından ilişkili iki kavram olduğu rahatlıkla söylenebilir.

1.7. ULUS MARKALAMA

Marka ve markalama ticari bir kavram olarak bilinmektedir. Marka, ticaret dünyasında en az üç farklı şey anlamına gelebilir. İlk olarak, bir ürün kimliğine atıfta bulunur; (Ürünün görünümü, ambalajı, logosu, servisi, iletişimi vb.). İkinci olarak ürünün arka plandaki organizasyonun kültürüne atıfta bulunur. Üçüncü olarak ise ürünün hedef kitlesinin zihinsel karşılığına atıfta bulunur (Anholt, 2011:1).

Stratejik iletişimin, algının, imajın, itibarın ve güvenin öne çıktığı yeni uluslararası sistemde, ülkeler de tıpkı ticari markalar gibi, kendilerini kamuoyunun gözünde yeniden yapılandırma, inşa etme, konumlandırma ihtiyacı içerisindeyler (Erzen, 2012:115).

Ulus markalama kavramı 1996 yılında ilk kez, yönetme ve ölçme konusunda lider bir otorite olan İngiliz Hükümeti Kamu Diplomasi Kurulu üyesi olan, global olarak Anholt Ulus Markaları Endeksi, Şehir Markaları Endeksi ve Devlet Markalar Dizini isimli üç büyük yayın yapan Simon Anholt tarafından kullanılmıştır (Dinnie, 2008:22).

Ulus markalama; içeriğinde kamu diplomasisini, ulusal kimliğini, bir ülkenin jeopolitiğini, tarihini, gelişmişlik düzeyini ve ekonomisini kapsayan çok boyutlu kavramdır ve özü imaj yönetimine dayanır (Akıllı, 2016:160).

Ulus markalamanın temel amacı ülke hakkında olumlu bir algı oluşturmaktır. Markalama süreci açısından incelendiğinde ülkenin marka kimliği markanın misyonunu, vizyonunu, değerlerini ve arzu edilen marka imajını arz yönünden ifade ederken, marka imajı ulus markasını talep yönünden ele almakta ve hedef kitlesinin markayı nasıl algıladığını göstermektedir (Akyol, 2018:107).

Ülkeler için; dünya kamuoyu tarafından nasıl görüldüklerini, başarıları ve başarısızlıklarının, kendi insanları ve kendi ürünlerinin marka değerine nasıl yansıdığını anlamak önemli bir şeydir (Akıllı ve Çelenk, 2018:9). Küreselleşme ile beraber tüm ülkeler bir rekabet içerisindeylerdir. Yatırımcıların, turistlerin, tüketicilerin güvenini kazanmak, bu insanları ülkesine çekmek için devletler uluslararası alanda ciddi bir gayret sarf etmektedir. Bu noktada ulus markalama, ulus markası oluşturma, ulus hakkında pozitif imaj çizme önemli bir misyon haline gelmiştir.

Bugün, ülkeler kendilerini dünyaya açıklamak için farklı şekillerde marka kullanmaktadırlar. Genellikle basit ve net görüntüler, sloganlar ve pazarlama teknikleri kullanılmaktadır (Akıllı ve Çelenk, 2018:8). Ulus markalama aynı zamanda, dünyanın en güçlü ekonomilerine sahip olan ve ulus-devletleşme süreçlerini tamamlamış olan Birleşik

Krallık, ABD, Almanya, İtalya, Fransa ve İspanya gibi ülkeler tarafından da dikkatle ele alınan bir girişim olmuştur (Nas, 2017:30).

Ulus markalama uluslararası itibarı arttırmaya yöneliktir. Yabancı yatırım çekmek, uluslararası politik etki yaratmak, turistleri etkilemek, ulus inşasını yoğunlaştırmak, yeteneklerini çekmek ve korumak, örneğin, çevresel veya insan hakları kaygılarını gidermek gibi (Viktorin vd., 2017:2). Ulus markalama stratejilerini hükümetler ve pazarlama uzmanları belirlemektedir. Etkili ulus markalama stratejisi üreten kişiler- doğru veya yanlış tüm bileşenlerin bir ülkenin dışarıda ulus markasına etkisi olduğunu bilmektedirler. Kanada, Amerika Birleşik Devletleri, Fransa, İngiltere, Japonya, Çin, Güney Kore, Singapur, Güney Afrika, Yeni Zelanda, İsrail ve çoğu Batı Avrupa ülkesi dâhil birçok ülke ulus markalamayı kabul etmiş ve uygulamıştır (Hwajung, 2012:6).

Kapitalizm ile beraber dünyanın bir pazar haline geldiğini savunan görüşler de mevcuttur. Bunun sonucunda ise bir ülkenin uluslararası imajını geliştirmek konusunda marka üretmesi gerektiği fikri de yaygınlaşmıştır. Ulusu oluşturan topluluk olarak vatandaşlar, ulus markalama sürecine dâhil olan aktörlerdir. Vatandaşların bu sürece katılımı dolaylı yoldan gerçekleşmektedir (Nas, 2017:32).

Netice olarak, ulus markalama heyecan verici, karmaşık ve tartışmalı bir olgudur. Heyecan vericidir çünkü hakkında çok az teori mevcut, karmaşıktır çünkü geleneksel marka stratejisinin sınırlı alanında birden fazla disiplini kapsar ve tartışmalıdır çünkü çelişkili bakış açıları ve görüşlere sahip son derece politik bir faaliyettir (Dinnie, 2008:13).

1.7.1. Ulus Markalamanın Tarihi Gelişimi

Ticari gayelerle ortaya çıkan marka ve markalama vizyonu, 21. yy'a girerken dış politikanın da bir konusu olmuştur. Marka, özü itibariyle pazarlama alanının en başat gündemlerinden iken, belki de kapitalizmin yaygınlık kazandığı bir dönemde uluslararası ilişkilerin de gündemine girmesi bu yüzdendir.

Ürünlerde markalama dönemi 19.yy'da yoğunlaşmıştır (Viktorin vd., 2017:4). 1851'de Londra'da düzenlenen Büyük Fuar'da üreticiler dünyanın her yerinden tüketim malları sergilenmiştir. 1950'lerde ve 1960'larda tüketim mallarına olan talep artmış ve markalar arasında yoğun bir rekabet yaşanmasına neden olmuştur. Bu süreçte Amerika Birleşik Devletleri'nde reklam endüstrisi yoğun ilgi görmüştür. Aynı zamanda, bir dizi etkili işletme de bugünün markalama uygulaması için kolaylaştırıcı bir yol olan marka danışmanlık firması Landor'u 1941 yılında San Francisco'da kurmuştur (Viktorin vd.,

2017:5). Özellikle turizm sektörü geleneksel olarak ulusların taleplerine göre turistlere pazarlama stratejisi uygulamaktadır. Hangi ulusun ne istediği ne tür karşılık beklediği ve turizm işletmecilerinin bunlara nasıl karşılık verdiği bu noktada önem arz etmektedir.

1960'lı yıllarda, birtakım bilim adamları herhangi bir ülkenin imajının bir ürün algısı üzerindeki etkisi ve menşei, “menşei ülke etkisi” konularını analiz etmeye başlamıştır. Ulus markalaşmasının bir terim olarak ortaya çıkması, markalaşmanın insanlar ve ürünler için neler yapabileceği noktasında kavramsallaşması 1980'lerin ve 1990'ların sonlarında İngiltere’de meydana gelmiştir. Bu on yıl boyunca, İngiliz pazarlama uzmanları politika yapıcılarla İngiltere’nin imajını yeniden değerlendirebilme üzerine iş birliği yapmıştır (Viktorin vd., 2017:7).

2000 yılından bu yana ulus markalamasını ve ilgili yayınları teşvik etmeye çabalayan kurum sıkıntısı yaşanmamıştır. Aslında, ulus markalama kavramının politika ve reklamcılıkta son yükselişi bir dizi akademik araştırma alanı başlatmıştır. Avrupa ve ABD’deki düşünce enstitüleri ve akademik enstitüler, Wiesbaden’de ki Alman araştırma merkezi Hochschule Rhein Main gibi, "Ulus Markalama" alanında çok sayıda araştırma ve danışmanlık projeleri geliştirmiştir. (Viktorin vd., 2017:9).

Tarih profesörü olan Rosemarijn Hoefte, sömürge sonrası ülkeler için ulus markalama kampanyalarının önemini tanıtmıştır. Hoefte özellikle Surinam'ın 1945-2015 yıllarını incelemekte ve ülkenin “kendisi için haritada yer edinme” girişimini ele almaktadır (Hoefte, 2014:1). Surinam 2015 yılında Dışişleri Bakanlığı tarafından uluslararası ilgiyi çekmek ve yabancı yatırımı teşvik etmek amacıyla “Biz Surinamız” kampanyası gibi ulus markalama stratejileri geliştirmiştir (Akıllı ve Donelli, 2016:29).

Ulus markalamanın kimlik ile de yakın ilişkisi vardır. Son 15 yılda pek çok devlet ulus markalama çabalarına dâhil olmuş ve bugün ulus markalama üst politikanın bir parçası durumuna gelmiştir. Ulus markalama fikri; ABD, Almanya, Fransa, Portekiz, Estonya ve Polonya gibi ülkelerin kimlikleriyle ilgili sorunların giderilmesine yardımcı olacak uzmanlar getirmesiyle son yıllarda daha fazla ilgi çeken bir fikir olmuştur (Business; When Nations, 2003).

11 Eylül’den sonra ABD’nin yeniden markalama kampanyaları yakın dönem ulus markalamanın gelişiminde önemli bir yere sahiptir. Aynı şekilde, kamu diplomasisi ve ulus markalama teması da bilimsel tartışmalarda mesafe kat etmiştir. El Kaide’nin saldırısı sonrasında, Bush yönetimi dünyadan Birleşik Devletler' e karşı böyle bir nefretin neden

ortaya çıktığını araştırmaya başlamıştır. Sonuç olarak, marka uzmanı Charlotte Beers yeni bir Amerikan markası inşa etmek üzere Kamu Diplomasi ve Halkla İlişkiler bürosunda görevlendirilmiştir (Viktorin vd., 2017:8).

İngiltere, Amerika, Fransa, Avusturalya ulus markalama stratejilerini başarı ile uygulayan ülkeler arasında gösterilebilir. Örneğin İngiltere dünyadaki en yaygın dil olan İngilizcenin ana vatanlarından biri olması dolayısıyla eğitimi ve eğitim kalitesini ön plana çıkarırken, Fransa; Eiffel Kulesi ile tarihi turistik mekânlarını, Amerika; “bağımsız birleşik devletler” vurgusu ile markalamadaki ana temalarını ön plana çıkarmışlardır (Akıllı, 2016:155).

1.7.2. Ulus Markalama Ve Dış Yardım İlişkisi

Devletler de insanlar gibi yardıma muhtaç dönemler geçirmiştir. Öyle ki bazı dönemlerde devletlerin en temel ihtiyaçları karşılayamayacak noktalara geldikleri bilinmektedir. Dünya üzerinde devam eden savaşlar, olağanüstü haller, afetler de devletleri zaman zaman yardıma muhtaç hale getirmiştir. Bu dönemlerde yardıma koşan, yapılan yardımı yaptırım aracı olarak kullanmayan dost devletler ise her zaman kıymetli olmuştur. Bir örnek verilecek olunursa; 1999’da yaşanan 17 Ağustos depreminde Türkiye zor bir dönem yaşamıştır. O dönem konut, çadır yardımı yapan komşu, dost ülkeler bugün hala özellikle depremi yaşayan bölge insanı için kıymetlidir. Bu ülkeler muhakkak ki devlet hafızalarında da tazeliğini korumaktadır. O gün dış yardım yapan devletler Türkiye nezdinde bir ulus markasına sahip olmuşlar, olumlu imaj çizmişlerdir.

Gerek insani yardım olsun gerekse resmi kalkınma yardımları olsun dış yardımlar alıcı ülke için dostane bir yaklaşım olarak kabul ediliyorsa kıymetli olmaktadır. Resmi kalkınma yardımları ve insani yardımlar ulus markalama perspektifinden karşılaştırıldığında, insani yardımların zorlu dönemlerde yapılan yardım statüsünde olması sebebiyle daha etkili olacağı çıkarımına varılabilir. Resmî kalkınma yardımları; ülkelerin zaten bir gelişmişlik noktasında olduğu, ancak gelen yardımlar ile bir üst seviye kalkınma statüsüne ulaşacakları tipte yardımlardır. Netice olarak her iki yardım türü de hedef ülkeye katkı sağlamasından ötürü, ulus markalama anlamında hızlı ve pozitif etki bırakacak eylemlerdir.

Uluslararası ilişkilerin yürütülmesinde başlangıç aşamasında önemli bir nokta olan dost, düşman tanıma aşamasında dış yardımlar; donör ve alıcı ülke için turnusol kâğıdı görevi görebilmektedir.

Devletler, dış yardım yaparlarken aynı zamanda alıcı ülkenin ulus markasına da önem vermektedirler. İsmi terör ya da tutarsızlıklarla anılan devletler dış yardıma muhtaç duruma gelseler dahi her devlet böyle bir durumda yardım kapısını açmayabilir. Zaman zaman farklı ülkelerde yaşanan insani krizlere yönelik yapılan yardım kampanyalarında, kamuoyunun aynı ölçüde destek vermediği durumlar olmuştur. Bu noktada insanları yönlendiren şeyin ulus markası olduğu söylenebilir.

Donör ülkeler açısından da dış yardımlar ve ulus markalama önemli bir konudur. Nitekim Türkiye Cumhuriyeti 2017 Küresel İnsani Yardım Raporuna göre, 2016 yılında 6 milyar dolar civarında bağışla ikinci en büyük bağışçı ülke olmuştur (Akıllı ve Çelenk, 2018:9). Şüphesiz ki Türkiye'nin bu konumu, ülkeyi uluslararası arenada daha dikkat çekici noktaya getirmiştir.

TİKA kurulduğu ilk yıllarda (1992-2002), eski Sovyetler Birliği Cumhuriyetinden ayrılmış yeni bağımsızlığını kazanmış ülkelere teknik destek vermek gibi bir hedefi sahiptir (Akıllı ve Çelenk, 2018:7). Bu durum alıcı ülke için Türkiye'nin teknik gelişmişlik noktasında bir marka olduğu algısını oluşturmuştur. Suriye iç savaşı 2011'de başladığından beri Türkiye üç ulus markası ile öne çıkmıştır; doğruluk, küresel güç ve cömertlik (Akıllı ve Çelenk, 2018:7). Türkiye'nin sahip olduğu bu markalar sadece dış yardımlar konusunda değil; ülkenin ekonomik, sosyal, hukuki, vb. imajı açısından da önemli olmuştur. Netice olarak dış yardımların ulus markalama bağlamında önemli bir işlev gördüğünü, özellikle dost-düşman ayrımı noktasında devlet hafızasında kayda değer bir yer tuttuğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

BÖLÜM II

2.TÜRKİYE’NİN DIŞ YARDIMLARININ TARİHİ GELİŞİMİ VE BU BAĞLAMDA DÜNYADAKİ KONUMU

Dış yardım, dünya üzerinde pek çok devletin alıcı ya da donör olarak içinde bulunduğu bir sürecin adıdır. Öyle ki pek çok devlet zaman zaman savaşlar, afetler ya da olağanüstü haller sebebiyle yardıma muhtaç duruma düşmüştür. Bu durumdan kurtulmak ve ülkenin kalkınması yönünde adımlar atmak için devlet başkanları dışarıdan yardım almanın yolunu aramıştır. Türkiye Cumhuriyeti geçmişten bugüne dili, dini, ırkı farklı olan kesimlerin bir arada yaşadığı, cumhuriyet öncesi dönemlerde de sığınak olarak görülen bir konuma sahip olmuştur. Öyle ki; 13.yy’da Moğol istilasından kaçanlar, 15.yüzyıl’da İspanya’dan gönderilen Müslümanlar ve Yahudiler, 18.yüzyıl’da Rus işgali nedeniyle Kırım’ı terk etmek zorunda kalanlar ve tarih boyunca sığınacak yurt arayanlar, pek çok defa bu coğrafyaya varmışlardır (Savaştan Kaçanlar, 2016). Türk halkı insani yardımlar konusunda tarihinden ve kültüründen kaynaklanan güçlü bir geleneğe sahiptir. Bu bağlamda Türkiye doğal afetler, savaş, yoksulluk ve toplumsal çatışmalar nedeniyle zor durumda kalan ülkelere yardımda bulunmayı insani bir görev ve uluslararası toplumun istikrarında önemli bir unsur olarak görmektedir (Türkiye’nin İnsani Yardımları, 2019).

Türkiye Cumhuriyeti hem resmi kalkınma yardımları hem de insani yardımlarını 21.yy’a girerken politika haline getirmiştir. Cumhuriyetin ilk yıllarında dış yardımların bir politika doğrultusunda gerçekleşmekten çok, görev yapan diplomatların müstakil çabalarıyla sürdürüldüğü söylenebilir. Bu duruma örnek olarak Afganistan’a 1933 yılında Kabil Büyükelçisi olarak atanan Memduh Şevket Esenal verilebilir. Büyükelçi, Türk-Afgan münasebetinin en üst düzeye çıkmasında, öğrencilere eğitim yardımları yapılmasında büyük fedakârlıklar göstermiştir (Türk-Afgan, 2012).

Türkiye Cumhuriyeti, dünya savaşları sonrasında yıpranan sosyal ve ekonomik haliyle dış yardıma kendisini muhtaç hissetmiştir. Bu dönemde dünya güçleri olan hem ABD hem de Sovyetlerden dönem dönem dış yardımlar almıştır. Sonraki dönemlerde kendisi yardım yapan bir ülke olmuştur.

Türk Kızılay’ı insani yardım konusunda öncü çalışmalar yapmıştır. 1967 yılında Irak ve Suriye’de meydana gelen büyük bir sel felaketi sonrası bu ülkelere battaniye gibi ihtiyaç malzemeleri ve ilaç yardımında bulunmuştur. 1972 Afganistan’daki sel felaketi için de yine Kızılay malzeme yardımında bulunmuştur oluşturulmuştur (Örgel, 2018:30).

Türk dış yardım coğrafyasının genişlemesinde, daha aktif ve planlı bir çizgiye kavuşmasında üç faktörden bahsetmek mümkündür. Bunlar; TİKA'nın münhasır bir bakanlık nezdinde konumlanması (1999), Marmara Depremi'ni (1999) müteakiben Türk sivil toplumunun dinamizm kazanması ve Afrika açılımı (2005) politikasıdır (Akıllı, 2016:165).

İlk örnekleri gıda sevkiyatı şeklinde görülen insani yardımlar, son on yılda ivme kazanarak dünyanın birçok bölgesine yayılmış, ayrıca nicelik ve nitelik bakımından da çeşitlenerek, gıda dışı alanları da kapsar hale gelmiştir (Türkiye'nin İnsani Yardımları, 2019). Özellikle yakın geçmişte sivil toplum kuruluşları dahi kalkınma yardımlarında farklı uygulamalara yer vermiştir. Bölgelerin yerel ihtiyaçları göz önünde bulundurularak, sürdürülebilir yardım faaliyetleri Türkiye'nin dış yardımlarında yeni yeni baş göstermiştir. Türkiye 1990'lara kadar yardım alan ülke durumundayken, bugünlerde en çok yardım yapan ülkelere birisi olmuştur. Türkiye, dünyanın birçok noktasındaki afet ve savaş mağduru insanlara resmi ve sivil yardım kuruluşlarıyla ulaşmaktadır. 2013'te insani yardıma 1,6 milyar dolar harcayan Türkiye, ABD ve İngiltere'nin ardından en çok yardım yapan ülke olmuştur. Yapılan yardımın ülkenin GSMH' sine oranına göre yapılacak bir sıralamada ise Türkiye dünyada ekonomik gücüne oranla en çok insani yardım yapan ülke bileşenidir (Türkiye'nin İnsani Yardım Politikası, 2016).

Bazı çevrelere göre Türkiye'nin yardımları diğer aktörlerin yardımlarından ayrılmaktadır. Kalkınma yardımları alanında Türkiye diğer ülkelere farklı bir yol izlemektedir. Türkiye, Batılı ülkelerin aksine kalkınma yardımları yaparken siyasi şartlar koşmamakta, yardım yapılan ülkenin iç işlerine müdahale etmemektedir. On yıllardır yapılan yardımlar karşılığında kendilerine neo-liberal politikalar dayatılan az gelişmiş ülkeler için Türkiye'nin bu yaklaşımı oldukça değerli bulunmaktadır. Bu yüzden de Türkiye az gelişmiş ülkeler nezdinde saygınlık kazanmış durumdadır. Bu saygınlık Türkiye'nin yumuşak gücünün en büyük bileşenidir (Türkiye'nin İnsani Yardım Politikası, 2016).

Türkiye'nin yakın geçmişte yaptığı diğer insani yardım faaliyetleri arasında, 2004 sonunda meydana gelen Güneydoğu Asya depremi, 2005'teki Pakistan depremi, 2006'da Lübnan'da yaşanan insani kriz, 2008 yılının sonunda patlak veren Gazze Krizi, 2010 yılında meydana gelen Haiti ve Şili depremleri ile Pakistan'da yaşanan sel, 2011 yılında meydana gelen Japonya depremi, 2013 yılında Filipinler'de meydana gelen tayfun, 2014 yılında Balkanlar'da meydana gelen sel felaketi ve Gazze'ye yönelik saldırı, 2015'de Nepal depremi ile Irak'taki çatışma kaynaklı insani kriz, 2015'te ve 2016'da Yemen ve Libya'daki insani

kriz ile 2016'da Makedonya'daki sel felaketi sonrasında gerçekleştirilen yardım operasyonları başı çekmektedir (Türkiye'nin Uluslararası Acil, 2019).

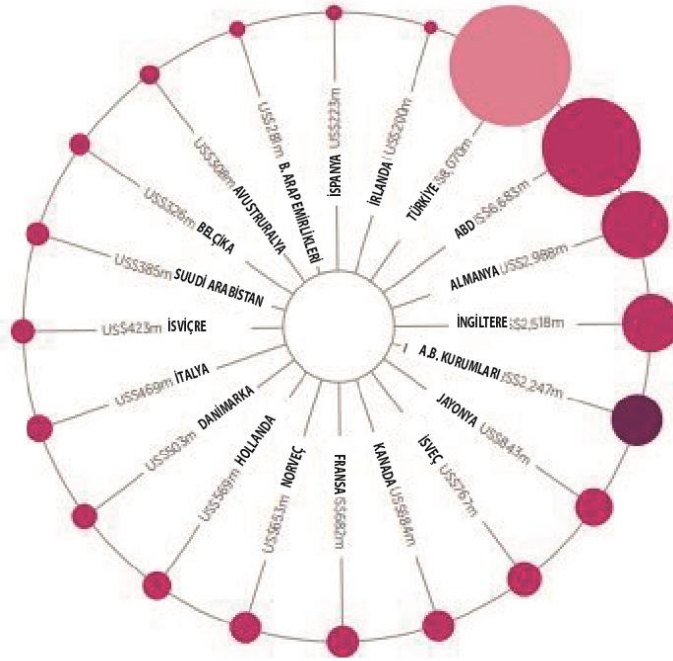
Dünyada artan krizler ve Türkiye'nin ve halkının bu duruma duyarsız kalmaması, bu konuda Türkiye'yi öncü bir noktaya sürüklemiştir. Nitekim BM Genel Sekreteri Ban Ki-moon'un şahsi girişimi çerçevesinde Dünya İnsani Zirvesi (DİZ) Türkiye'nin ev sahipliğinde 23-24 Mayıs 2016 tarihlerinde İstanbul'da gerçekleştirilmiştir. 180 üye ülkenin hazır bulunduğu Zirve'ye katılımların 55'i Devlet ve Hükümet Başkanı düzeyinde gerçekleşmiş, ayrıca 60'ı aşkın Bakan ve 40'tan fazla uluslararası örgüt de Genel Sekreter / Başkan seviyesinde katılım sağlamıştır. Diğer paydaşlarla birlikte Zirveye toplam katılımcı sayısı 9 bine ulaşmıştır. Bu katılım düzeyiyle, DİZ, bir kerede en fazla ülkenin katılım sağladığı, BM merkezi New York dışında düzenlenen en büyük BM Zirvesi unvanını almıştır (Türkiye'nin Uluslararası Acil, 2019).

Türkiye'nin dış yardımlarda öncü bir noktada olmasının diğer bir vesilesi de sahip olduğu dış temsilciliklerdir. Bu temsilcilikler arasında yer alan TİKA gibi bir kurum ise doğrudan kalkınma yardımı amacıyla kurulmuştur. Nitekim "Türkiye dünyada en çok dış temsilciliği olan 5. ülkedir. Türkiye'nin; Avrupa'da 92, Asya'da 70, Afrika'da 44, Amerika'da 29, Okyanusya'da 4 temsilciliği bulunmaktadır (Türkiye'nin Uluslararası Acil, 2019)

Şekil 1.2. Dolar bazında en büyük donör ülkeler.

İnsani yardım alanında en büyük yardımı yapan 20 ülke (Devletler ve Avrupa Birliği kurumları, 2017)
Dolar cinsi baz alınmıştır.

Kaynak: www.devinit.org

Yukarıda verilen tabloda, 2017 yılı için dünyanın en büyük 20 insani yardım donörü ele alınmıştır. Londra'nın "Kalkınma Girişimleri" Küresel İnsani Yardım Programı, 19 Haziran 2018 tarihinde 2018 Küresel İnsani Yardım Raporu'nu yayımlamıştır. 2017 yılı için küresel veriler içeren rapora göre; Türkiye, 8,07 milyar ABD doları insani yardım değerinde lider ülke olarak listelenmektedir. Türkiye'yi ABD (6,68 milyar ABD Doları), Almanya (2,99 milyar ABD Doları), İngiltere (2,52 milyar ABD Doları) ve Avrupa Birliği (2,24 milyar ABD Doları) takip etmektedir.

Raporda, Türkiye'nin dünyadaki en cömert millet olarak milli geliri ve insani yardım arasında %0,85 oranında lider konumunu koruduğu belirtilmektedir. Norveç ve Lüksemburg, Türkiye'nin liderliğini %0,17 oranında takip etmektedir. Türkiye bu rakamlara insani yardım ve resmi kalkınma yardım kurum ve kuruluşlarıyla ulaşmıştır. Başta TİKA olmak üzere, Diyanet İşleri Başkanlığı, Türk Kızılay ve diğer kurum ve kuruluşlar Türkiye'nin dış yardımlarına önemli katkılar sağlamaktadır. Diyanet İşleri Başkanlığı bazı dönemlerde dost ve kardeş ülkelerde meydana gelen doğal afetler, krizler sebebiyle büyük kampanyalar düzenleyerek, tüm camilerde bu kampanyaları duyurmakta ve yardım yapmayı teşvik etmektedir.

2.1. TÜRKİYE’DE DIŞ YARDIM ÖRNEKLERİ

Türkiye Cumhuriyeti, sınır bölgesinde yaşanan insani krizler sebebiyle komşu ülkelere dış yardım alanında ciddi bütçeler ayırmıştır. Bu yardımları resmî kurum ve kuruluşların yanı sıra sivil toplum örgütleri de üstlenmiştir. Bu bölümde; Türkiye’nin dış yardımları konusunda sahip olduğu öncü kurum ve kuruluşlarına yer verilmiştir.

2.1.1. Türk İşbirliği Ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA)

Sovyetler Birliği’nin dağılmasıyla Soğuk Savaş sonrası dönemde bağımsızlığını kazanmış Türk Cumhuriyetlerine, tarihî ve kültürel pek çok ortak noktayı paylaşması bakımından destek olan Türkiye, bu ülkelerin kalkınmaları için alt yapı çalışmaları ve insan kaynağı sağlamak gibi teknik destekler başta olmak üzere birçok konuda destek sağlamıştır (Aktaş, 2017:33). Türkiye, o dönem bağımsızlığına kavuşan Türk Cumhuriyetlerini tanıyan ilk ülke olmuştur (Alagöz vd., 2004:1).

480 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Dışişleri Bakanlığı’na bağlı olarak 1992 yılında kurulan TİKA (Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı), 1999 yılında Cumhurbaşkanlığı tezkeresi ile Başbakanlığa bağlanmış, 2001 yılında teşkilat kanunu olan 4668 Sayılı “Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun” yayımlanmıştır (TİKA Tarihçe, 2019).

TİKA’nın o yıllardaki amacı Türk Cumhuriyetlerinin kendi sosyal yapısını üretmesi, kendi kimliğini sağlıklı bir şekilde inşa etmesi, kültürel ve siyasi hakların gelişmesi, teknik alt yapı konusunda eksiklerin giderilmesi olarak özetlenebilmektedir (TİKA Hakkımızda, 2019).

15 Temmuz 2018 tarih ve 30479 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan “Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar İle Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi”nin “Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı” başlıklı 37’nci bölümünde yer alan “Kuruluş ve Teşkilat” başlıklı 521. Maddesinde, Başkanlık, kamu tüzel kişiliğine haiz ve özel bütçeli olarak nitelendirilmiş olarak Kültür ve Turizm Bakanlığı’na bağlı olarak faaliyetlerini sürdürmektedir (TİKA Tarihçe, 2019).

TİKA’nın misyonu, kalkınma ortağı ülkelerde yoksulluğun giderilmesine ve sürdürülebilir kalkınmaya katkıda bulunmaktır. Türkiye, kendi deneyimlerini, kalkınma ortağı ülkelerin kendine özgü ihtiyaç ve kalkınma önceliklerine uyumlu hale getirerek aktarmaktadır (Türkiye’nin Kalkınma İşbirliği, 2019).

Türkiye’de yurt dışı kalkınma yatırımları öncelikle TİKA tarafından yürütülmektedir. TİKA yurt dışında yaptığı kalkınma yatırımları ve koordinasyon çalışmalarını dış politika ile bağlantılı bir faaliyet politikası olarak yapmaktadır (Aktaş, 2017:73). Türkiye’nin dış politikasına bağlı olarak TİKA da yol haritasını belirlemiştir. Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı bugün 59 ülkede 61 Program Koordinasyon Ofisi ile 150 ülkede faaliyet göstermektedir (TİKA Tarihçe, 2019). TİKA, yıllık olarak Türkiye’nin kalkınma yardımlarını içeren rapor yayımlamaktadır.

Türkiye’nin dış yardımları noktasında TİKA önemli bir role sahiptir. TİKA’nın faaliyetleri mevcut 59 ülke ile sınırlı olmayıp, dünya genelinde 170’den fazla ülkeye ulaşmaktadır. 1992’den bu yana, TİKA 25.000’e yakın proje/faaliyet gerçekleştirmiştir. Son yıllara bakıldığında ise yıllık 2.000’e yaklaşan proje/faaliyet yürütüldüğü görülmektedir (Türkiye’nin Kalkınma İşbirliği, 2019).

TİKA 2018 harcamaları önceki yıllara göre artarak 388.891.059 TL olarak gerçekleşmiştir. TİKA kurulduğu yıllardan bugüne kalkınma yardımlarında sektörel anlamda farklılaşan bir ivme ile çalışmalarını yürütmüş; okul inşasından mesleki eğitimlere, sağlık ocağı inşasından mahkeme modernizasyonuna, savaş muhabirliği eğitimine kadar farklı sektörlerde kalkınma yardımlarında bulunmuştur.

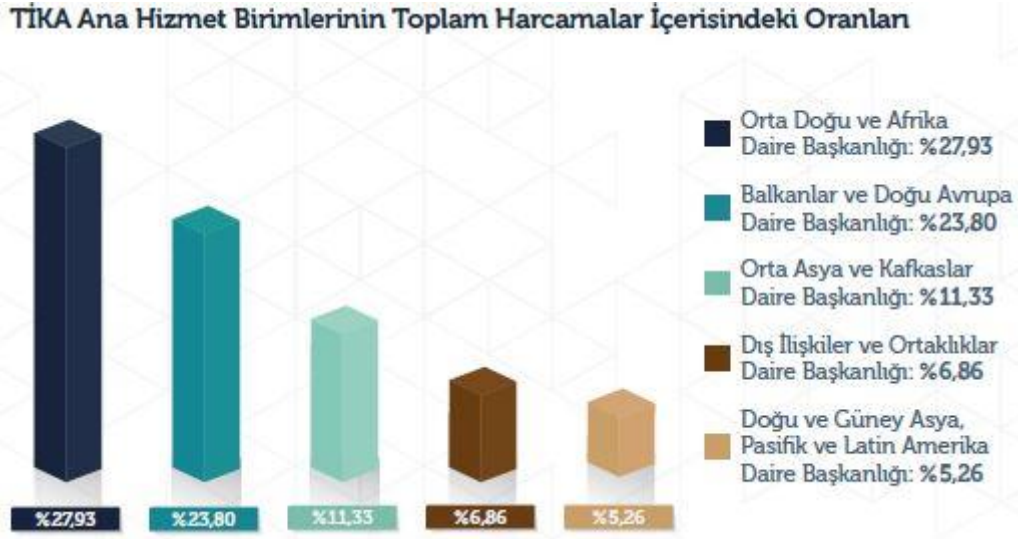
Tablo 2.1.2.2. Yıllara Göre TİKA Ödenek Durumu

2016, 2017 ve 2018 Yılı Ödenek Durumu:

Yıl	Ödenek [TL]	Harcanan [TL]	Harcama Oranı [%]
2016	363.883.542	277.801.523	76,34
2017	378.855.308	304.106.759	80,27
2018	420.173.433	388.891.059	92,55

Kaynak: www.tika.gov.tr

Şekil 2.1.2.2. TİKA ana hizmet birimleri harcama oranları

Kaynak: www.tika.gov.tr

TİKA faaliyetleri yukarıdaki 2018 yılına ait olan tabloya göre ana hizmet birimlerinin harcama oranlarına bakıldığında en çok Orta Doğu ve Afrika bölgesinde yoğunlaşmıştır, bunu Balkanlar ve Doğu Avrupa takip etmiştir. Özet olarak, kuruluşundan bu yana TİKA'nın Türk dış yardımlarında gerek yardım çeşitliliği gerekse resmi bir temsil anlamında önemli bir rolü olduğu söylenebilir. Her yıl artan bütçesi ve ofis sayıları ile de TİKA'nın, Türk dış yardımları bağlamında yükselen bir çizgisi olduğu görülmektedir.

2.1.2. Afet Ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD)

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı; 2009 yılında Sivil Savunma Genel Müdürlüğü ve Afet İşleri Genel Müdürlüğü yerine kurulmuş ve doğrudan Başbakanlığa bağlı bir kurum olarak 2018 yılına kadar faaliyet göstermiştir. Türkiye'nin 2018 yılında Başkanlık Sistemine geçmesi ile beraber AFAD İç işleri Bakanlığı'na bağlanmıştır (AFAD İçişleri Bakanlığına, 2019).

Kurum vizyonunu; "Afet ve acil durumlar ile ilgili çalışmalarda sürdürülebilir kalkınmayı esas alan risk odaklı, etkin, etkili ve güvenilir hizmet sunan uluslararası düzeyde model alınabilecek yönlendirici ve koordinatör bir kurum olmak." şeklinde belirlemiştir. Misyonunu ise "Afetlere dirençli toplum oluşturmak" şeklinde belirlemiştir (Vizyon ve Misyon, 2019). Buradan da anlaşılacağı üzere AFAD'ın uluslararası bir vizyonu olduğu söylenebilir.

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Müdahale Dairesi Başkanlığının görevleri hususunda Kanun'un 9. maddesinde; "Afet ve acil

durum esnasında kamu, özel ve sivil toplum kuruluşları, yabancı kişi ve kuruluşlara ait her türlü kaynakları değerlendirerek afet veya acil durumun etkilerini gidermeye yönelik müdahale çalışmalarını yürütmek, yabancı devletlerle ve uluslararası kuruluşlarla görev alanına giren konularda iş birliği yapmak (Kanun, 2009) hükümleri bulunmaktadır. AFAD; uluslararası acil müdahale gerektiren insani yardımlar başta olmak üzere afet sonrası kalkınma ve iş birliği yardımı olarak değerlendirilebilecek çok geniş bir eylemler zincirinin tamamında planlama, uygulama ve raporlama açısından yetkilidir diyebiliriz (Şahin, 2013:81).

AFAD, yurt içinde yapmış olduğu çalışmaların benzerlerini, yurt dışında da ihtiyaç sahibi ülkelerde desteklemektedir. Kurum, aynı zamanda standartları bakımından da bazı ödülleri almaya hak kazanmış ve iş birliklerini artırmayı sürdürmüştür.

Afetlerde ve acil durumlarda sağlanan geçici barınma hizmetlerinde yeni bir standart oluşturan AFKEN (AFAD- Afet Geçici Kent Yönetim Sistemi) 2015 yılında Birleşmiş Milletler tarafından En İyi Kamu Hizmeti Ödülüne layık görülmüştür (Türkiye'nin kalkınma yardımları, 2016).

Hazırlık çalışmalarına 2018 yılı Ekim ayında başlanan “Afet ve Acil Durum Yönetimi Alanında İşbirliğini Artırıcı Mutabakat Zaptı”, T.C. İçişleri Bakanlığı ve Çin Acil Durum Yönetimi Bakanlığı arasında imzalanmıştır (Türkiye ve Çin, 2019).

İçişleri Bakanlığı AFAD'ın 2009-2019 yılları arasında 5 kıtada 50'den fazla ülkeye ulaştırdığı yardımlarla ilgili "Uluslararası İnsani Yardım Faaliyetleri Raporu"nu gündeme getirmiştir. Burada aşağıdaki bilgilere yer verilmiştir:

Rapora göre, 10 yılda AFAD aracılığıyla 58 ülkeye 4 milyar 502 milyon 848 bin 224 lira değerinde yardım gönderilmiştir.

Söz konusu ülkelere;

- 2010'da 296 milyon 435 bin 940,
- 2011'de 656 milyon 447 bin,
- 2012'de 142 milyon 730 bin,
- 2013'te 39 milyon 683 bin,
- 2014'te 97 milyon 231 bin 880,
- 2015'te 30 milyon 646 bin 455,

- 2016'da 235 milyon 641 bin 291,
- 2017'de 56 milyon 427 bin 160 ve
- 2018'de 2 milyar 925 milyon 664 bin 877 lira değerinde yardımda bulunulmuştur (AFAD aracılığıyla, 2019).

AFAD aracılığıyla 2019'da ise

- Bangladeş'e 13 milyon 823 bin,
- Yemen'e 7 milyon 470 bin 59,
- Burkina Faso'ya 547 bin 562,
- Irak'a 100 bin lira olmak üzere toplam 21 milyon 940 bin 621 liralık insani yardım gönderilmiştir (AFAD aracılığıyla, 2019).

Yardımların çoğunluğu gıda, sağlık ve hijyen gibi ihtiyaç malzemelerinin yanı sıra araç ve ekipmanlardan oluşturuğu belirtilmiştir. Ayrıca bu ülkelere, çok sayıda AFAD ekibi de gönderildiği de ifade edilmiştir (AFAD aracılığıyla, 2019). Özet olarak; afet ve acil durumlar ile ilgili hem ulusal hem de uluslararası çalışmalar yürüten AFAD, Türkiye'nin dış yardımlarında resmi ve önemli bir kuruluş olarak karşımıza çıkmaktadır.

2.1.3. Türk Kızılayı

Türkiye'nin dış yardımlarında devlet kurumlarının yanı sıra sivil toplum kuruluşları da önemli rol oynamaktadır. Yaşadığımız çağda uluslararası ilişkilerde tek aktör devletler olmaktan çıkmış, sivil toplum da yeni bir aktör olarak gündeme gelmiştir. Sivil toplumun uluslararası ilişkilere katılımına ve bu durumun küresel etkilerine örnek olarak uluslararası arenada bir kırılmaya sebep olan, "Mavi Marmara Hadisesi" verilebilir. Nitekim İstanbul'dan Filistin'e hareket ederken saldırıya uğrayan Mavi Marmara filosu, sivil toplum güdümünde gerçekleştirilen bir organizasyondur. Öyle ki; hadise, uluslararası basının gündemi olmuş, Türkiye-İsrail ilişkilerinde gergin bir dönemi başlatmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti halkı, geçmişten günümüze yardım ve hayırsever bir halk olarak bilinmektedir. Savaş ortamında dahi düşman birlikler bu duruma şahit olmuşlardır. Günümüzde Avustralyalılar ve Yeni Zelandalılar, Türkleri kahraman olduğu kadar yardımsever bir millet olarak anmaktadırlar. Bunda da kuşkusuz Türkler'in savaştığı bu milletlere bir kin beslememesinin de rolü büyük olduğu söylenebilir (Çanakale; birbirini hiç tanımayan, 2013).

Türkiye halkının yardımseverliği sivil toplum kurum ve kuruluşlarına da yansımıştır. Bunlardan bir tanesi olan Türk Kızılay Derneği, Türkiye'nin köklü yardım kuruluşlarından. Kızılay, savaş alanında yaralanan ya da hastalanan askerlere hiçbir ayırım gözetmeksizin yardım etmek arzusundan doğmuştur. 11 Haziran 1868 tarihinde "Osmanlı Yaralı ve Hasta Askerlere Yardım Cemiyeti" adıyla kurulan Kızılay, 1877'de "Osmanlı Hilali Ahmer Cemiyeti", 1923'de "Türkiye Hilali Ahmer Cemiyeti", 1935'te "Türkiye Kızılay Cemiyeti" ve 1947'de "Türkiye Kızılay Derneği" adını almıştır (Yardım, 2019).

Dernek, misyonunu “Proaktif bir kurum olarak afetlerde ve olağan dönemde ihtiyaç sahipleri ve korunmasızlara yönelik yardım sağlamak, toplumda yardımlaşmayı geliştirmek, güvenli kan teminini gerçekleştirmek ve zarar görebilirliği azaltmak, vizyonunu ise “Türkiye’de ve dünyada, insani yardım hizmetinde model alınan, insanların en zor anlarında yanındaki kuruluş olmak.” olarak belirlemiştir (Kurumsal, 2019).

Türk Kızılayı birçok alanda görev yapmaktadır. Bunlar; Afet Hizmetleri, Sağlık Hizmetleri, Sosyal Hizmetler, Kan Hizmetleri, Gençlik Hizmetleridir (Neler Yapıyoruz, 2019) Kızılay, kamu yararına çalışan bir yardım kuruluşu olmakla birlikte; aynı zamanda, tarafsız olma ilkesini de kabul etmiştir. Bu sebeple Kızılay, Uluslararası Kızılay-Kızılhaç Topluluğu'nun temel ilkelerini paylaşır. Bunlar; insanlık, ayırım gözetmemek, tarafsızlık, bağımsızlık, hayır kurumu niteliği, birlik ve evrensellik ilkeleridir. (Tarihçemiz, 2019).

Türk Kızılayı, ilk dönemlerde yaralı askerler için çalışan bir kurumdur. Halk cepheye esir düşen yaralılarından Kızılay vasıtasıyla haberdar olmuş; aç ve sefil kalınca Kızılay heyetleriyle karşılaşmış; dahası Milli Mücadeleyi desteklediğini görünce elinde ne varsa Kızılay’a vermeye başlamıştır (Çapa, 1989:299).

Türk Kızılayı, son 10 yılda 138 farklı ülkede doğal ve insan kaynaklı afetlere müdahale etmiş, ihtiyaç sahiplerinin barınma ve beslenme gibi temel ihtiyaçlarını karşılamıştır (Yardım, 2019). Uluslararası alanda etkinliği artan Türk Kızılayı 2017 yılında önemli bir misyonu da üstlenmiştir. Türk Kızılay Genel Başkanı Dr. Kerem Kınık, 2017 yılında Uluslararası Kızılay-Kızılhaç Dernekleri Federasyonu (IFRC) Avrupa Bölgesinden Sorumlu Genel Başkan Yardımcısı seçilmiştir (Kerem Kınık, IFRC başkanlığına seçildi, 2017). 4 yılda bir yapılan kurulda diğer kıtalar için Afrika kıtasında Senegal Kızılhaç Başkanı, Amerika kıtasında Venezuela Kızılhaç Başkanı, Asya Pasifik'te Çin Kızılhaç

Başkanı ve Avrupa kıtasında da Türk Kızılay Başkanı başkan olarak seçilmiştir (Dünya Kızıllaç, 2017). Bu gelişme de Türk Kızılayının adını daha da ön plana çıkarır bir gelişme olmuştur.

Son yıllara ait rakamları basınla paylaşan Kızılay Başkanı Kerem Kınık şu ifadelere yer vermiştir: *Yurt dışında Türkiye bayrağını dalgalandıran kuruluşlardan biri Kızılay'dır. 2017 rakamlarına göre başta Suriye olmak üzere sınırlarımız ötesine, yakın ve uzak coğrafyalara 152 milyon dolar yani bugünkü değeri 719 milyon lira olan insani yardım götürdük, toplam 46 ülkede yaklaşık 8 milyon 635 bin kişiye paydaşlarımızın da desteği ile insani yardım ulaştırdık. Bu insanların sadece 3,5 milyonuna 2017 Ramazan ayında yardım ettik. Bu yıl Ramazan yardımlarımızda yurt içinde 5 milyon 706 bin kişiye 105 milyon liranın üzerinde, yurt dışında 35 ülkede, 3 milyon 818 bin kişiye, 82 milyon 540 bin lira tutarında insani yardım ulaştırdık* (Dünyanın en cömert, 2018). Kızılay, ayrıca 2018 yılında 53 Ülkede 7.000.000 kişiye insani yardım, 39 ülkede 1.613.235 kişiye kurban eti dağıtımını yapmıştır (Uluslararası Yardımlar, 2018:31).

150 yıllık bir kuruluş olan Kızılay, 2017 yılında 18 milyon 620 bin insana, 2018 yılında 23 milyon 251 bin insana ulaşmıştır. Başka bir basın demecinde Kınık aşağıdaki ifadelere yer vermiştir: *İnsani yardım operasyonumuzun toplam bütçesi 3 milyar 114 milyon. 2019'da için hedeflediğimiz insan sayısı 32 milyon 962 bin kişi ve yaklaşık 4,5 milyar liralık insani yardım bütçesi. 2018 yılında 45 ülkede 7,7 milyon insana Kızılay yardım ulaştırdı. İnsani yardım faaliyetlerinin önemli bir kısmının da Türkiye'de barınan mültecilere yönelik olduğunu belirten Kınık, Kızılay'ın ülke içi desteklerinin tamamının Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği tarafından fonlandığını da aktarmıştır* (Kızılay 23 milyon, 2019). Sonuç olarak Türk Kızılay; yapmış olduğu faaliyetlerle, geniş çaplı yardımlarla yukarıda verilen rakamlarla birlikte Türkiye'nin dış yardımlarında önemli bir role sahip olduğu görülmektedir.

2.2.DÜNYADA DIŞ YARDIM ÖRNEKLERİ

Dünyada dış yardımlar genellikle ekonomik refah seviyesine ulaşmış ülkeler tarafından yapılmaktadır. Bu yardımlar bazı ülkelerde resmi kalkınma yardımları olarak bazı ülkelerde ise sivil toplum güdümünde gerçekleşmektedir. Bu bölümde, dünyada hem resmi kalkınma yardımları hem de sivil toplum güdümünde yapılan dış yardım örneklerine yer verilmiştir.

2.2.1.Muslim Hands

Muslim Hands merkezi Londra'da bulunan bir sivil toplum örgütüdür (Muslim Hands, 2019). Kuruluş, misyonunu şu şekilde belirlemiştir: *İnancımızın değerlerinden aldığımız ilhamla Muslim Hands olarak yoksulluğun temel sebeplerini çözmek ve herkes için daha adil bir dünya oluşturmak için çalışmak. Eğitim, temiz su ve gıda ile kendilerini, ailelerini ve yaşadıkları toplumu destekleyecek imkânlara sahip olmak her insanın hakkıdır* (Feedback Report 2018, 2019:5).

Elliden fazla ülkede çalışma yapan Muslim Hands, 1993 yılında kurulmuş ve o günden bugüne Asya, Afrika, Avrupa ve Orta Doğu'da faaliyet göstererek Yardım ve Kalkınma kuruluşu olarak çalışmaktadır (About Muslim Hands, 2019). Muslim Hands, uluslararası bir kuruluştur. Acil durumlara müdahalenin yanı sıra; okullar, sağlık klinikleri ve geçim programları gibi sürdürülebilir projeler oluşturmaktadır. Aynı zamanda dünya çapında birçok kişiye içme suyu sağlamak için faaliyet yürütmektedir (2018 Feedback Report, 2019:3).

Kuruluş; 1993 yılından bu yana 115 milyon euroya ulaşan bütçesi ile çeşitli çalışmalar yapmıştır. 20.000'denfazla yetime sponsor olmuştur, yaklaşık 12.000 su kuyusu açmıştır ve bu kuyulardan yaklaşık 2.5 milyon insanın istifade etmesini sağlamıştır, 50.000 den fazla çocuğa eğitim imkânı sunmuştur, 375'ten fazla okula ve yaklaşık 2.500 öğretmene destek sağlamıştır. Ramazan ve Kurban Bayramı dönemlerinde muhtaç bölgelere yardım ulaştırmıştır. Kurmuş olduğu sağlık ocakları ise her ay ortalama 11.000 insanın tedavi görmesine olanak sağlamaktadır (2018 Feedback Report, 2019:6).

Muslim Hands; yerel paydaşlar ve ülke ofisleriyle birlikte, yoksulluğun temel nedenlerini ele almak ve acil durumlara, felaketlere ve çatışmalara cevap vermek için dünyanın en fakir ülkelerinde çalışmaktadır (Where we work, 2019).

Kuruluşun Türkiye'de de paydaşları mevcuttur ve bu bölgede de çalışma yapmaktadır. Muslim Hands, İdlib ve kırsalı ile Türkiye'de bulunan Suriyeliler için 81

TIR'dan oluşan 1,7 milyon dolarlık pirinç yardımı yapmıştır. Yardımlar, Türkiye'de önce Hatay olmak üzere Osmaniye, Adana, Kahramanmaraş, Kilis ve Gaziantep'te bulunan konteyner kentte yaşayan sığınmacılara dağıtıldığı belirtilmiştir (Muslim Hands Derneği'nden Suriyelilere, 2019).

Kuruluş, yardımların toplumların dönüşümüne olan etkisinden de bahsetmiştir. İçme suyuna ulaşımın zor olduğu Filistin'in Gazze bölgesinde 2018 yılında yapılan güneş panelli su kuyusu günlük yaklaşık 10.000 insanın suya ulaşmasını sağlamış, bunun da bölge insanının hayatını ciddi anlamda değiştirdiğinden bahsedilmiştir (Gazze güneş enerjili, 2019). Özet olarak İngiltere merkezli bir sivil toplum kuruluşu olan Muslim Hands, dış yardımlar bağlamında elliden fazla ülkeye başta insani ve kalkınma yardımı olmak üzere çeşitli sektörlerde yardımlarını ulaştırarak faaliyet göstermektedir. Bu faaliyetler ise faydalanan kitlelerde pozitif bir imaj bırakmak suretiyle ulus markası oluşturmaktadır.

2.2.2.Qatar Charity

Qatar Charity (Katar Yardım Kuruluşu), 1992 yılında Katar Devleti'nde yardım işlerini düzenleyen yasa ve yönetmeliklere uygun olarak kurulmuş, Doha merkezli bir sivil toplum örgütüdür (About Qatar Charity, 2019). Öncelikle çatışmalardan veya doğal afetlerden etkilenen çocuklara ilk yardım sağlamak için kurulan Qatar Charity, daha sonra 2013-2017 yılları arasında faaliyet gösterdiği çeşitli insani yardım ve kalkınma yardımı alanlarında uzmanlık kapasitesini artırmıştır. Qatar Charity bugüne kadar 1.3 milyar dolar harcayarak dünya genelinde 110 milyondan fazla muhtaç insana yardım etmiştir (About Qatar Charity, 2019). Orta Doğu'dan Avrupa'ya ve Afrika'dan Asya'ya kadar Qatar Charity, dünya genelinde 60'tan fazla ülkede faaliyet göstermektedir. Kuruluşun, ayrıca 26 uluslararası saha ofisi bulunmaktadır (Countries we reach out to, 2019).

Kuruluş, vizyonunu; *“İnsanların saygınlık içinde yaşadığı umut dolu ve yoksulluktan uzak bir dünya için ve yardımımızın gerekli olduğu her yerde savunmasız insanlara yardım etmek için çalışmak”* olarak belirlemiştir. Misyonunu ise; *“İnsani ve kalkınma ihtiyaçlarına cevap vererek insanlara savunmasız topluluklara saygın yollarla umut vermek ve hizmet etmek”* olarak belirlemiştir (About Qatar Charity, 2019).

Qatar Charity, hem ulusal hem de uluslararası seviyelerde insani ve kalkınma yardımları yürütmektedir. Kuruluş pek çok alanda faaliyet göstermektedir. Başlıca çalışma alanları; eğitim ve kültür, sağlık hizmetleri, içme suyu projeleri, gelir getirici projeler ve barınma projeleri olarak belirlenmiştir (About Qatar Charity, 2019).

Endonezya’da yerel basında çıkan haberlere göre, Qatar Charity 12 caminin yapımını tamamlamış ve orada 64 gelir getirici proje başlatmıştır. Kuruluş 2009 yılında, su kaynakları, eğitim, barınma ve okullarla ilgili 4,7 milyon \$ değerinde 171 proje gerçekleştirmiştir. Qatar Charity, 2005 yılında Cakarta’da bir ofis kurmasından bu yana 367 cami, beş çok amaçlı merkez, 200 konut birimi ve bir hastane kurmuştur (Qatar Charity launches projects, 2010).

Kuruluş kriz ve ihtiyaç bölgelerine yardım etmiştir. Qatar Charity, 2018 yılında Yemen’deki insani krizden etkilenen 18 milyonu aşkın ihtiyaç sahibine yönelik acil yardım kampanyası başlatmıştır (Katar hayır kurumundan Yemen’e yardım, 2018). Qatar Charity, başlattığı kampanyayla 5 Afrika ülkesinde 1 ay içinde 150 su kuyusu açmıştır (Katar’dan Afrika’da, 2019). Qatar Charity, 2019 yılında Somali’nin Orta Shabelle bölgesinin ilçelerinden biri olan Bal’ad bölgesinde çok amaçlı bir merkez açarken, çok amaçlı üç merkezi de diğer eyaletlerde açmayı planlamıştır (Qatar Charity opens, 2019).

Qatar Charity Türkiye’deki kurumlarla da iş birliği yapmaktadır. 2016 yılında Türk Kızılayı ile Qatar Charity, Suriye’deki savaş nedeniyle mağdur olan insanlara yardım amacıyla iş birliği anlaşması imzalamıştır (Kızılay ile Qatar Charity’dan, 2016). Qatar Charity finansman desteği ile Türkiye’de farklı noktalarda faaliyet gösteren Türk Kızılayı Toplum Merkezi’nin 16. Şubesi Kocaeli’nin Gebze ilçesinde açılmıştır (Katar destekli, 2019). Türkiye Diyanet Vakfının (TDV) Diyanet İşleri Başkanlığı ile birlikte yürüttüğü Hediye Kur’an Olsun projesi kapsamında görme engelli öğrencilere dijital Kur’an-ı Kerim seti “Kalem El Basira” hediye edilmiştir. TDV Genel Merkezinde Qatar Charity kuruluşu ile protokol imzalanmasının ardından TDV ile Qatar Charity 3 Aralık Dünya Engelliler Günü dolayısıyla görme engelliler için hazırlanan 90 dijital Kur’an-ı Kerim seti “Kalem El Basira”, Ankara Kani Karaca Görme Engelliler İmam Hatip Ortaokulunda öğrencilere dağıtılmıştır (Görme engellilere, 2018).

Kuruluş, yerel ve uluslararası toplum desteği sağlayarak Katar’ın ulus markalama potansiyeline de katkıda bulunmuştur. Katar’a ait hava yolları olan Qatar Airways ile beraber yerel ve uluslararası ölçekte çeşitli projeler üzerinde çalışmalar yapmıştır. İki kuruluş, birlikte Pakistan’da sağlık merkezi açmıştır (Sosyal projeler ve toplum desteği, 2019). Qatar Charity çalışmalarıyla uluslararası ödüller de kazanmıştır. Qatar Charity; insani ve kalkınma çalışmaları alanındaki performansına karşılık, Fas’ın Marakeş şehrinde İkinci En İyi Arap Ödülleri Festivali’nde “En İyi Arap Yardım Kuruluşu” ve “En İyi Arap Yardım Yönetim Ekibi 2017” ödülüne layık görülmüştür (Qatar Charity Wins, 2017).

2.2.3.Usaid

Dönemin ABD Başkan John. F. Kennedy, ABD hükümetinin uluslararası kalkınmasına ve insani çabalarına öncülük etmek üzere 1961'de yürütme emriyle USAID'i (Amerika Birleşik Devletleri Uluslararası Kalkınma Ajansı) kurmuştur (Who we are, 2019).

Kuruluş misyonunu: “*Amerikan halkı adına; yurt dışında demokratik değerleri teşvik ediyor, sergiliyor ve özgür, huzurlu ve müreffeh bir dünya için çalışıyoruz. ABD Uluslararası Kalkınma Ajansı; Amerika'nın dış politikasına destek olarak, ABD Hükümeti'nin ortaklıklar ve yatırımlar yoluyla uluslararası kalkınma ve afet yardımlarına öncülük etmektedir.*” şeklinde ifade etmiştir (Mission, Vision and Values, 2019).

USAID Yöneticisi Mark Green kuruluşun amacını özetle şöyle belirtmiştir. “*Partner ülkelere, kendilerine güvenmeleri için kendi kalkınma yolculuklarında yardımcı olmak adına kalkınma yardımı sağlıyoruz. Yaşam kalitesini artıracak yardımlar yapmanın ve topluluklar inşa etme etmenin yollarını arıyoruz.*” (Who we are, 2019).

Kuruluşun başlıca çalışma sektörleri aşağıdaki gibidir:

Tarım ve Gıda Güvenliği

Demokrasi, İnsan Hakları ve Yönetim

Ekonomik Büyüme ve Ticaret

Eğitim

Çevre ve Küresel İklim Değişikliği

Cinsiyet Eşitliği ve Kadının Güçlendirilmesi

Küresel Sağlık

Su ve Sanitasyon

Kriz ve Çatışma Alanları (What we do, 2019).

USAID, dünyada 100'den fazla ülkede faaliyet göstermektedir. Başlıca faaliyet bölgeleri ise; Afganistan ve Pakistan, Afrika, Asya, Avrupa ve Avrasya, Latin Amerika ve Karayipler, Orta Doğu olarak belirtilmiştir (Agency Financial Report, 2019:4). 2019 mali yıl raporuna göre USAID'in yardımlar için 2019'da kullanacağı bütçe 16,8 milyar dolar olarak açıklanmıştır (Fiscal Year 2019, 2019:1).

Kuruluşun resmî web sitesinde yardımların ulusal güvenlik boyutuna da dikkat çekilmiştir. “*USAID'in çalışmaları ABD'nin ulusal güvenliğini ve ekonomik refahını artırıyor, Amerikan cömertliğini gösteriyor ve alıcıların kendine güvenmesini teşvik ediyor.*” (Who we are, 2019).

Kuruluş, pek çok kriz bölgesine yardım sağlamıştır. 2018 yılında (USAID) tarafından Mısır'a 65 milyon dolarlık karşılıksız yardım yapılmasına ilişkin anlaşma Kahire'de imzalanmıştır. Söz konusu kaynağın Mısır'ın güneyinde yer alan 7 vilayette altyapı çalışmaları ve sağlık hizmetleri için kullanılacağı belirtilmiştir (ABD'den Mısır'a, 2018).

USAID zaman zaman yaptığı yardımları durdurma kararı almıştır. Kuruluş 2016 yılında, Türkiye üzerinden Suriye'ye bir dizi insani yardım faaliyetini, müfettişleri tarafından sistemli ve kapsamlı yolsuzluk yapıldığının belirlenmesi üzerine askıya aldığı resmen açıklamıştır (Türkiye üzerinden Suriye'ye, 2016). 2019 yılında ise Filistin'in Batı Şeria ve Gazze Şeridi'ne yönelik tüm yardımların durduğu açıklanmıştır. Karar, ABD Kongresi'nin geçen yılsonunda kabul ettiği Terörle Mücadele Yasası'nın uygulaması konusunda Filistin ile Washington yönetimlerinin anlaşamaması üzerine yürürlüğe girmiştir (ABD Uluslararası Kalkınma Ajansı'nın, 2019).

USAID yardımlarının dönüştürücülüğünden de bahsedilmiştir ve şu ifadelerle yer verilmiştir: *“USAID dönüştürür. Aileleri, toplulukları ve ülkeleri dönüştürür, geliştirir. Bir sonraki küresel salgını önleyerek, yıkıcı bir depreme yanıt vererek veya bir çiftçinin işini büyütmesi için araçlara erişmesine yardım ederek dönüşüm sağlar”* (What we do, 2019). Ayrıca yardımların dış politika aracı olarak kullanımını görmek de mümkündür. Kuruluş yardımların mahiyeti hakkında şu bilgilere yer vermiştir: *“Yardım programlarımız sayesinde, USAID ABD dış politika çıkarlarının desteklenmesinde aktif ve kritik bir rol oynamaktadır. Gelişmekte olan ülkelerde yaptığımız yatırımın Amerika ve Amerika halkına uzun vadeli faydaları vardır”* (Where we work, 2019).

BÖLÜM III

3. TÜRKİYE’NİN DIŞ YARDIMLARINDA BİR ULUS MARKALAMA ARACI OLARAK DİYANET YARDIMLARI

3.1. BİR DIŞ YARDIM KURUMU OLARAK DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI VE TÜRKİYE DİYANET VAKFI

Türkiye’de din hizmetleri geçmişten günümüze hep bir kamu hizmeti olarak icra edilmiştir. Osmanlı devleti hem İslam dini ile ilgili işleri hem de azınlıkların dini işlerini kamu hizmeti anlayışı içerisinde idare etmiştir.

3 Mayıs 1920 tarihinde oluşturulan hükümette Şer’iye ve Evkaf Vekâleti adı altında bir Bakanlık yer almış, bu bakanlık Osmanlı devletindeki Şeyhülislamlık ile 3 Mart 1924’te kurulan Diyanet İşleri Reisliği arasında bir köprü vazifesi görmüştür. Gazi Mustafa Kemal Atatürk tarafından kurulan Diyanet İşleri Başkanlığının görevi, kuruluş kanunu olan 429 sayılı Kanun’da “İslam dininin itikat ve ibadet alanıyla ilgili işleri yürütmek ve dini kurumları idare etmek” şeklinde ifade edilmiştir (Kurumsal Tarihçe, 2013). 29/04/1950 tarihinde yürürlüğe giren 5634 sayılı Kanunla Diyanet İşleri Reisliği’nin adı “Diyanet İşleri Başkanlığı” olarak değiştirilmiştir.

24/02/1978 tarihli ve 7/14656 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile bazı birimler Daire Başkanlığına dönüştürülmüş, eğitim merkezlerinin sayısı 5’e çıkarılmış ve ilk defa 10 adet yurtdışı Din Hizmetleri Müşavirliği kadrosu ihdas edilerek, Başkanlığın yurtdışında da teşkilatlanması sağlanmıştır (Kurumsal Tarihçe, 2013).

Başkanlığın mevcut teşkilat yapısı büyük çapta, 633 sayılı Kanun’da değişiklikler yapan 01/07/2010 tarihli ve 6002 sayılı Kanun ile belirlenmiştir (Kurumsal Tarihçe, 2013).

01.07.2010 tarihli ve 6002 sayılı “Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş Ve Görevleri Hakkında Kanun İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Gereği” Başkanlığa bağlı Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü kurulmuştur. Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü bünyesinde;

- Yurtdışı Türkler Daire Başkanlığı,
- Avrasya Ülkeleri Daire Başkanlığı,
- Yurtdışı Eğitim ve Rehberlik Daire Başkanlığı,
- Müslüman Ülke ve Topluluklar Daire Başkanlığı,

- Yurtdışı Sosyal ve Kültürel İçerikli Din Hizmetleri Daire Başkanlığı kurulmuştur (Tanıtım, 2018)

Dış İlişkiler Genel Müdürlüğünün temel görevleri;

“Uluslararası antlaşmalar ve ilişkiler çerçevesinde ilgili makamlarla işbirliği yaparak yurt dışındaki vatandaşlarımızın din hizmetleri ve din eğitimi ile ilgili işlerini yürütmek, soydaş ve akraba toplulukları ile İslam dinine mensup diğer topluluklara bu konularda yardımcı olmak” olarak ifade edilmiştir (Tanıtım, 2018).

Diyanet İşleri Başkanlığı, din işlerinin yürütülmesi adına yurt dışında Türkiye'nin resmi misyonunu yerine getirmektedir. Diyanet İşleri Başkanlığı yurt dışı teşkilatında; 52 ülkede din hizmetleri müşavirliği, 17 ülke 38 bölgede din hizmetleri ataşeliği, 12 ülkede ise din hizmetleri koordinatörlüğü bulunmaktadır (Yurt dışı Temsilcilikler, 2019).

Diyanet İşleri Başkanlığı Yurt Dışı Teşkilatına Sürekli Görevle Atanacak Personel Hakkında Yönetmelik'te görev ve sorumluluklar aşağıdaki gibi belirlenmiştir.

Başkanlık yurt dışı teşkilatı, müşavirlik, ataşelik ve din hizmetleri koordinatörlüklerinden oluşur.

(2) Ataşelikler, buldukları ülkelerde müşavirliğe bağlı olarak din hizmeti yürütürler.

Görev, yetki ve sorumluluklar

MADDE 20 – (1) Yurt dışına sürekli görevle atanan müşavir ve ataşenin görevleri şunlardır:

- a) Yurt dışı din hizmetlerini Başkanlığın belirlediği esaslar çerçevesinde yürütmek,
- b) Görevli olduğu misyon da veya aynı ülkedeki diğer misyonlarda bulunan görevliler ile eşgüdüm halinde çalışmak,
- c) Yıllık çalışma programlarını ve yıllık faaliyet raporlarını düzenli olarak hazırlamak ve süresi içinde Başkanlığa göndermek,
- ç) Görev alanıyla ilgili yapılan inceleme ve araştırmaların sonucunu rapor halinde Başkanlığa göndermek.

(2) Müşavir, bulunduğu yerde Başkanlık yurt dışı teşkilatının birim amiridir. Müşavirlik hizmetlerini yürütmenin yanında ataşelik ve koordinatörlüklerin eşgüdümünü sağlamak ve denetlemekle de sorumludur (Yönetmelik, 2013).

Buradan anlaşılacağı üzere Diyanet İşleri Başkanlığı yurt dışındaki hedef kitlesine müşavirlikler ve ataşelikler aracılığıyla ulaşmaktadır. Diyanet İşleri Başkanlığının; hedef ülkelerde irtibat kurma, kurumsal ilişkiler inşa etme açısından dış yardım boyutunda önemli bir misyona sahip olduğu söylenebilir. Başkanlığın yurt dışındaki geniş ağı ve ilişkileri, yardımların önünü açıcı bir rol üstlenmektedir. Son olarak 2019 yılı içerisinde yapılan 3. Afrika Dini Liderler Zirvesi'ne 51 ülkeden 111 Müslüman dini liderin katılmıştır (Afrikalı insanları, 2019). Kıtada 54 ülkenin var olduğu düşünüldüğünde Zirve'ye katılım açısından başarılı bir ilişki kurulduğu öngörülebilir. Başkanlığın yurt dışı faaliyetlerinin önemli kısmının ise Türkiye Diyanet Vakfı aracılığıyla yürütülmekte olduğu söylenebilir. Benzer uygulamalar Türkiye'nin pek çok kamu kurumunda görülmektedir. Bu duruma örnek olarak, Milli Eğitim Bakanlığı'nın yurt dışı eğitim kurumları faaliyetlerinde destekleyici bir rol alan Türkiye Maarif Vakfı verilebilir. 17.06.2016 tarihli 6721 sayılı kanun ile kurulan Maarif Vakfı, yurt dışında Türkiye Cumhuriyeti adına Milli Eğitim Bakanlığı dışında doğrudan eğitim kurumu açma yetkisine sahip tek kuruluştur (Kuruluş Amacı, 2019) Vakfın Mütevelli Heyet üyeliklerini, bakanlıklar nezdinde Milli Eğitim Bakanlığı temsilcilerinin çoğunluğu oluşturmaktadır. Denetim Kurulu üyeliklerinde ise yine Milli Eğitim Bakanlığı ve Dışişleri Bakanlığı temsilcileri bulunmaktadır (Türkiye Maarif Vakfı Kanunu, 2019).

Türkiye Diyanet Vakfı 13 Mart 1975 tarihinde genel bütçeli bir devlet kuruluşu olan Diyanet İşleri Başkanlığı hizmetlerini desteklemek amacıyla dönemin Diyanet İşleri Başkanı Lütfi Doğan, başkan yardımcıları Tayyar Altıkulaç ile Yakup Üstün ve hukuk müşaviri Ahmet Uzunoğlu tarafından Türkiye Diyanet Vakfı kurulmuştur (Uzunoğlu, 1994). Kuruluş, vizyonunu “Ülkemizde ve yedi kıtada insanlığın hizmetinde bir vakıf olmak” ve misyonunu “Yeryüzünde iyiliğin egemen olması için insanlara ve bu yolda çaba sarf eden kurumlara maddi ve manevi destek olmak.” olarak belirlemiştir (Misyon ve vizyon, 2019).

Bu vizyon doğrultusunda, TDV insani yardımlardan kalkınma yardımlarına pek çok farklı sektörde dış yardım ulaştıran bir kuruluş haline gelmiştir. 2010 yılında, Kuruluşun faaliyeti olan ülke sayısı 27 iken, 2019 yılı itibarıyla bu sayı 149'a yükselmiştir (Faaliyetlerimiz, 2019). Açılışın, Diyanet İşleri Başkanlığının yurt dışı açılımı ile birlikte sürdürüldüğü söylenebilir. Netice olarak Başkanlık yurt dışı faaliyetlerinde ön açıcı bir pozisyonda bulunmakta, TDV ise bu avantajdan faydalanarak faaliyetlerini kolayca yürütmektedir.

Vakıf senedi gereğince mevcut Diyanet İşleri Başkanı Vakfın karar alma organı olan Mütevelli Heyeti Başkanı olmaktadır. Dış yardımlar Diyanet İşleri Başkanlığı ve Türkiye

Diyanet Vakfı birlikte yürütülmektedir. Bu çalışmada diyanet yardımları olarak ele alınmıştır.

3.1.1. Kapsam

Diyanet yardımlarının kapsamı, muhatap kitlesi ve yardımların içeriği bakımından iki ayrı başlıkta ele alınabilir. Yardımların; 2019 yılı itibariyle 149 ülkede gerçekleşmesi, ulaştığı kitle açısından farklı dillerden, farklı renklerden, farklı coğrafyalardan kapsamlı bir alana hitap ettiğini gösterebilir. Dünya üzerinde iki yüze yakın ülkenin var olduğu düşünüldüğünde, Türkiye’de bulunan bir kuruluşun böyle bir rakamı yakalaması, Türkiye adına da olumlu bir gelişmedir. Kuruluşun ortaya koyduğu misyon ve vizyondan bu ülkelerde öncelikle dost ve kardeş topluluklara ulaşıldığı anlaşılmaktadır. TDV, bu kitleler haricinde de insanlara ulaşmıştır. 2018 yılında, Afrika ülkesi Senegal’de Hristiyan bir kabileden 600 kişinin diyanet yardımları vesilesiyle ihtida ettiği ifade edilmiştir (Senegal’de bir kabile, 2018).

Yardımlar, içerik bakımından ele alındığında da TDV’nin Türkiye’deki benzer kuruluşlardan daha kapsamlı bir içeriğe sahip olduğu görülmektedir. Kuruluş, hem Diyanet İşleri Başkanlığını desteklemeye yönelik din hizmetleri alanında yardımlar yapmakta hem insani krizlere ilişkin yardım kampanyaları düzenleyerek Türkiye yardımlarını ulaştırmakta hem de kalkınma yardımları icra etmektedir. Bu alanda çalışan kuruluşların, genellikle belirli yardım alanlarına yöneldikleri söylenebilir. Bu şekilde kapsamlı bir yardım içeriğine sahip kuruluşa çok rastlanmamaktadır.

Örnek olarak Türkiye Diyanet Vakfı tarafından 2018 yılında Bangladeş'in Cox's Bazar bölgesindeki kamplarda sığınan Arakanlılara yönelik dikiş nakış ve sabun atölyesi açılmıştır. Açılan dikiş atölyesi kurslarına katılan kadınlar üç aylık eğitimin ardından, kurstan mezun olarak sertifika almaya hak kazanmışlar ve hepsine dikiş makinası hediye edilmiştir. Sabun atölyesi ile ise kampta kalanların sabun üretimi yapmaları ve bu sayede hem meslek öğrenmeleri hem de hijyen açısından sabunun daha fazla kullanımı hedeflenmiştir (Türkiye Arakan kamplarında, 2018). Aynı yıl içerisinde Vakıf, hem Endonezya’da yaşanan tsunami felaketi sonrası mağdurlara yardım götürmüş hem de Kurban Bayramı döneminde 145 ülkede vekâlet yoluyla kurban kesimi gerçekleştirmiştir. Özet olarak; Türkiye Diyanet Vakfı yardımlarının, içeriği ve yardımların ulaştığı nokta bakımından oldukça geniş bir kapsama sahip olduğu söylenebilir.

3.1.2. Kapasite

Türkiye Diyanet Vakfı hem mali kapasite anlamında hem organizasyon kapasitesi anlamında Türkiye’de dikkat çeken bir kuruluş olmuştur. Vakıf 2018 yılında 1.265.440.873,71 TL gelir elde etmiştir, bu gelirlerin 1.008.228.616,43 TL’si bağış ve yardımlar kaleminden oluşmuştur (Mali bilgiler, 2019). Vakfın mali gelir oranına bakıldığında, gelirlerin önemli bir kısmının bağışlar olduğundan yola çıkılarak halkın yardımsever bir karaktere sahip olduğu kanısına varılabilir. Bu yardımsever karakter ise TDV ve benzer kuruluşlar için, Türkiye’nin dış yardımlarının muhatap noktalara yansıtılması açısından oldukça önemli bir rol oynamaktadır. Vakıf başkanının Diyanet İşleri Başkanı olması, halk nezdinde kuruluşa ilişkin güven duygularını da güçlendirmektedir. Önceki yıllara kıyasla ise kuruluşun her yıl artan bir bütçeye sahip olduğu görülmektedir (Mali bilgiler, 2019).

Vakfın, 149 ülkeye ulaşan faaliyet ağı güçlü bir organizasyon kapasitesini göstermektedir. Bu kapasitenin artmasında Diyanet İşleri Başkanlığı yurt dışı teşkilatı ile iş birliğinin önemli katkıları olduğu öngörülebilir. Yardım götürülen her ülkede, çalışmalar oradaki din müşavirliği ve ataşeliği ile ortak hareket edilerek yapılmaktadır. TDV 2018 yılında, Yemen’de yaşanan iç çatışma ve kriz sebebiyle mağdur duruma düşen insanlar için 90.000 camide yardım kampanyası başlatılmıştır (Diyanet Yemen’e yardım, 2018). Türkiye’de, benzer bir yardım toplama potansiyeli olan başka bir kuruluştan bahsetmek mümkün gözükmemektedir. Aynı şekilde 2019 yılında toplam 6 bin 500 kişilik gönüllü ve çalışan ekibiyle, vekâlet yoluyla kurban kesim ve dağıtım organizasyonunun gerçekleştirildiği ifade edilmiştir (Türkiye Diyanet Vakfı bayram, 2019). Ortaya çıkan gönüllü ile çalışan sayısı ve bu sayının yönetilmesi de ciddi bir kapasite gerektiren durumdur. Vakıf; 7 kıtada 20 milyon insana ulaşmayı hedef koymuştur (Türkiye Diyanet Vakfının hedefi, 2019). TDV’nin, kriz ve çatışmaların sert geçtiği Yemen gibi insani yardım ulaştırmada sıkıntıların yaşandığı bölgelere de yardım ulaştırdığı bilinmektedir.

3.1.3. Eğitim Yardımları

TDV, politika olarak eğitim yardımlarını öncelemiştir. Bu minvalde 2019 yılında 14 ülkede 25 eğitim projesi ile 15.531 öğrenciyi desteklemektedir (Faaliyetlerimiz, 2019). Bu ülkeler; Azerbaycan, Bangladeş, Bulgaristan, Filistin, Gürcistan, Haiti, K.K.T.C., Kazakistan, Kırgızistan, Malezya, Moğolistan, Pakistan, Romanya, Somali’den oluşmaktadır. Desteklenen öğrencilerin mezuniyet sonrası; üniversiteler, bakanlıklar ve okullarda değişik kademelerde görev alarak yaşadıkları ülkelerin ilmi, dini ve kültürel

gelişimine katkı sağlamakta oldukları ifade edilmiştir (Faaliyetlerimiz, 2019). Kuruluşun desteklediği okullardan bir tanesi olan, 1994 yılından bu yana eğitim-öğretim yapan TDV Bakü Türk Lisesinde 2019 yılı içerisinde Çanakkale Şehitleri Anma Programı yapılmıştır (TDV Bakü Türk Lisesi'nde, 2019). Diğer taraftan TDV, Bulgaristan'da özellikle Bulgaristan Türklerinin yoğun yaşadığı yerlerde 4 ayrı okula eğitim desteği vermektedir. Yurt dışında yapılan eğitim yardımları, eğitim bursları olarak yurt içinde de misafir öğrenci programı olarak devam etmiştir. Diyanet İşleri Başkanlığı ve Türkiye Diyanet Vakfı olarak 111 ülkeden misafir öğrenci diyanet yardımları aracılığı ile Türkiye'de liselerde ve üniversitelerde burs desteği ile okutulmaktadır (Türkiye Diyanet Vakfı olarak 111 ülkeden, 2019).

2019 yılı itibari ile diyanet bursları kapsamında bu 111 ülkeden Türkiye'de 3.086 misafir öğrencinin eğitim gördüğü ifade edilmiş, bugüne kadar ise bu burslar ile 8.395 öğrencinin mezun olduğu belirtilmiştir (TDV Genel Tanıtım Sunumu, 2019). Kuruluş, bu ve bu gibi faaliyetleri ile eğitim yardımlarını sürdürmektedir (Bulgaristan Müftülerinden, 2015).

3.1.4. Ramazan Yardımları

Ramazan programı, kuruluşun hayri hizmetler alanında yaptığı bir yardım programıdır. Kutsal olan Ramazan ayı ve Ramazan Bayramı vesilesi ile her yıl, Müslümanların yaşadığı ihtiyaç bölgelerinde gıda paketi dağıtımı, iftar organizasyonu ve bayramlık yardımı yapıldığı ifade edilmektedir. Kuruluş, 2018 yılında 84 ülkede Ramazan programı icra ederken, 2019 yılına gelindiğinde 100'ün üstünde ülkede 327 ayrı bölgede bu programı icra etmiş ve bu kapsamda 715.857 kişiye bu yardımlardan ulaştırıldığı belirtilmiştir. Yardım içeriğinde; 509.000 kişiye gıda yardımı, 195.957 kişilik iftar, 10.900 kişiye bayramlık yardım yer almaktadır (TDV Genel Tanıtım Sunumu, 2019).

TDV, 2019 yılında Yeni Zelanda'nın Christchurch kentinde, 51 kişinin terör saldırısında öldürüldüğü camide 500 kişilik iftar yemeği düzenlemiştir. Yapılan açıklamada, programın asıl amacının farklı geçmişlerden insanları Al Noor Camii ve Canterbury Üniversitesi kampüsünde bir araya getirmek olduğu söylenmiştir (Turkish agency holds, 2019).

Türkiye halkının bağışları ile yapılan yardımlar dünyanın çeşitli bölgelerine ulaştırılmıştır. TDV'den Filistin, Nijer, Somali, Suriye, Yemen, Çad ve Bangladeş'teki çocuklara bayramlık kıyafet yardımı yapılmıştır (Turkey made millions, 2019). Türkiye

Diyanet Vakfı (TDV), Güney Afrika'nın Cape Town kentinde ihtiyacı olan insanlara yiyecek paketleri dağıtmıştır. (Turkish agencies distribute, 2019). TDV, Ramazan paketlerini Kazakistan'ın Almati kentindeki İsmihan camisinde 40 aileye ulaştırmıştır. Gıda yardımının yanı sıra, TDV yetkilileri çocuklara şeker ve balon da ikram etmiştir (Turkish agency gives, 2019). Astana'da verilen iftara da katılan Kazakistanlı bir vatandaş bu iftar hakkında şöyle konuşmuştur: *"Bu iftar programına Kazak halkı olarak katıldık, çok memnunuz. Kazakistan'dan kardeş ülke Türkiye'ye selam yolluyoruz."* (TDV Kazakistan'ın, 2016).

3.1.5. Kurban Yardımları

Kurban programı da Ramazan programı gibi kuruluşun hayri hizmetler alanında yaptığı bir yardım programıdır. Her yıl Kurban Bayramı döneminde başta Türkiye'de olmak üzere, yurt dışında ihtiyaç bölgelerinde kurbanlık hayvanlar satın alınarak yerel partner kuruluşlar aracılığıyla kesilmekte, muhtaç ailelere kurban eti olarak dağıtılmaktadır. Kuruluş, Kurban programını 26 yıldır sürdürmektedir. 2019 yılına gelindiğinde Kurban programının ulaştığı ülke 149'a çıkmıştır. 149 ülkede 453.560 hisse kurban kesilmiş, bu kurbanlardan hazırlanan etler 18.822.740 kişiye ulaştırılmıştır (TDV Genel Tanıtım Sunumu, 2019). Bilindiği üzere bu yardımlar Türkiye'de halkın bağışları ile yapılmaktadır. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan da Türkiye Diyanet Vakfına kendisi ve eşi Emine Erdoğan için kurban bağışında bulunmuştur (Cumhurbaşkanı Erdoğan TDV'ye, 2018). TDV, burada Türkiye'nin yardım elini 149 ülkeye uzatmaktadır.

Milli futbolcu Cengiz Ünder'in Türkiye Diyanet Vakfına (TDV) yaptığı 100 kurban bağışının bir kısmı, İtalya'nın başkenti Roma'daki ihtiyaç sahiplerine ulaştırılmıştır. TDV'nin organizasyonu ile Roma'da, aralarında göçmen ve Müslüman İtalyanların da olduğu ihtiyaç sahiplerine kurban eti dağıtımı yapılmıştır (Milli futbolcu Cengiz Ünder'in, 2019).

Türkiye Diyanet Vakfı (TDV), "Vekaletle Kurban Kesim Programı" kapsamında yapılan bağışlarla kesilen 8 bin 407 hisse kurbanın etini, Batı Afrika ülkesi Moritanya'da 50 bin ihtiyaç sahibine ulaştırmıştır (TDV Moritanya'da, 2019). TDV ayrıca Tanzanya'da da yardım sağlamıştır. Dağıtılan kurban etlerinden 28.000 insan et yararlanmıştır (Generosity goes a long way, 2019).

3.1.6. Kriz Bölgelerine Yönelik Yardımlar

TDV, insani krizlere ve doğal afetlere karşı insani yardım ulaştırmayı misyon olarak benimsemiştir. Dünya üzerinde artan krizler, gerçekleşen afetler kuruluşun da benimsediği

misyon çerçevesinde pek çok alanda çalışma yapmasını gerektirmiştir. Vakfın; Yemen, Filistin, Suriye, Endonezya, Arakan ve Sudan’da güncel olarak çalışmalarının sürdüğü bilinmektedir (Kriz bölgeleri, 2019). Özellikle, Türkiye’nin sınır komşusu olan Suriye’de ortaya çıkan krizin çok fazla insani yardıma muhtaç insan ortaya çıkarmasıyla TDV gibi Türkiye’nin kapasitesi yüksek kurum ve kuruluşlarına daha fazla iş düşmüştür. Vakfın, Suriye yardımlarına ciddi bütçeler ayırdığı bilinmektedir. Bugüne kadar 1.964 tır yardım malzemesi gönderilmiş, ulaştırılan yardımların bütçesi 265 milyon TL’yi bulmuştur. Vakfın şu anda orada 5 bölge ofisi ve 3 ücretsiz giyim mağazası bulunmaktadır. Ayrıca mobil fırın vesilesiyle günlük 100.000 ekmek üretilmektedir (Kriz bölgeleri, 2019).

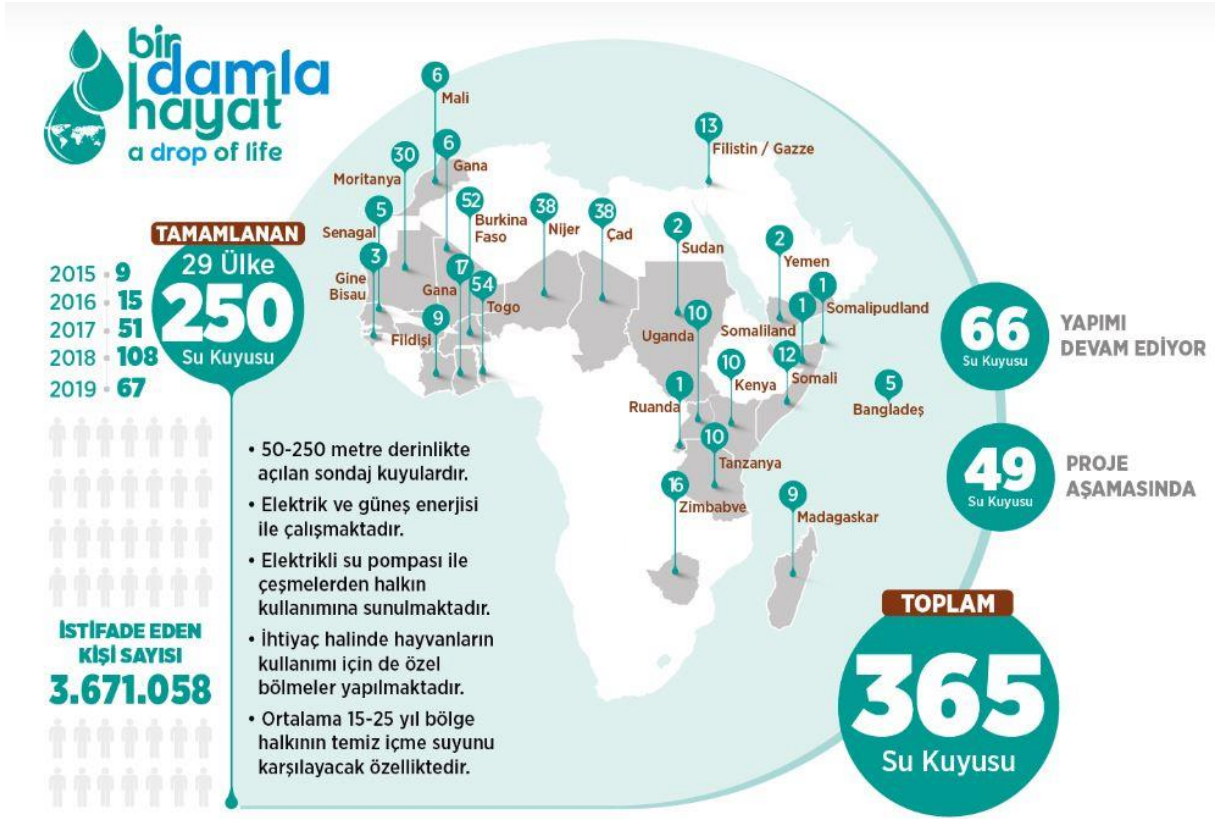
Arakan’da yaşanan çatışma ve krizden sonra TDV oranın da ihtiyaçlarına göre yardımlar ulaştırmıştır. Acil insani yardımların yanı sıra; bambu barınak, eğitim merkezi, köprü, aydınlatma sistemi gibi kalkınma yardımları da Arakan’a ulaştırılmış, bugüne kadar toplam 34,4 milyon TL’lik yardım yapılmıştır (Kriz bölgeleri, 2019). Sudan’da Eylül 2019’da yaşanan büyük sel felaketine Türkiye’den de pek çok STK yardım ulaştırmıştır. TDV’nin yardım ulaştırdığı afete yönelik açıklamalar yapan Türkiye’nin Sudan Büyükelçisi *“İş adamlarımız ve Türkiye’den gelecek yardımlar ile de burada hedefimiz, idealimiz küçük bir Türk köyü kurmak.”* demiştir (Türkiye’den Sudan’daki, 2019).

3.1.7. Su kuyuları

Su kuyuları, TDV’nin dış yardımlar bağlamında en önemli başlıklarından birisini oluşturmaktadır. Dünyanın farklı yerlerinde ihtiyaç bölgelerine yönelik olarak yapılan su kuyuları, insanların en temel gereksinimleri olan içme suyuna ulaşmak için buldukları ortamda tek geçerli yöntem niteliğindedir.

Kuruluş, açılan su kuyularının hemen yanında hayvanların su içebileceği yerler yaparak bölgenin geçim kaynağı olan hayvancılık faaliyetlerine de katkıda bulunmayı amaçlamıştır. Açılan kuyuların tamamında su pompaları güneş panelleriyle çalıştırılmaktadır. Ortalama 120 metre derinliğinde açılan ana damar artezyen su kuyularının, bölgenin 30 yıllık temiz içme suyu ihtiyacını karşılayabilecek şekilde inşa edildiği ifade edilmektedir (Su kuyusu, 2019). Aşağıda TDV’nin su kuyusu haritasına yer verilmiştir.

Harita 1.3.1.7. TDV su kuyusu haritası

Kaynak: www.tdv.org

Verilen bilgilere göre TDV bugüne kadar 250 su kuyusu inşa etmiştir. Bunlarla birlikte ise 115 su kuyusu proje/yapım aşamasındadır. Haritaya göre su kuyuları, suya erişimde zorluk yaşandığı bilinen Afrika kıtasında yoğunlaştırılmıştır. Yapılan su kuyularından 3.671.058 kişinin istifade ettiği belirtilmiştir.

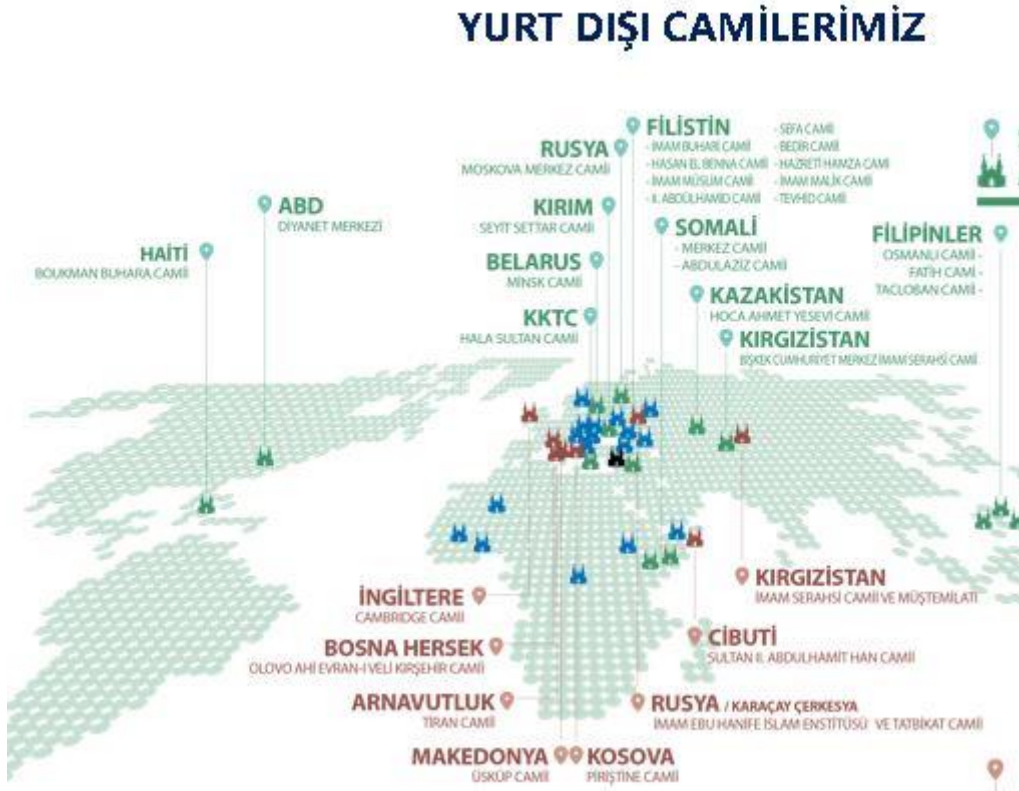
Vakıf, 2019 yılı içerisinde Senegal'in başkenti Dakar ve Thies kentinin su sıkıntısı bulunan mahallelerinde güneş enerjisi ile çalışan 4 su kuyusunun açılışını yapmıştır (TDV'den Senegal'e, 2019). TDV Yurtdışı Hayır Hizmetleri Uzmanı Abdullah Uçak Anadolu Ajansı muhabirine yaptığı açıklamada, su kuyusunun Liberte 1 okulu ve çevresindeki halkın faydalanması için açıldığını belirtmiştir. Kuyunun, 85 metre derinlikten çıkardığı suyu 6 tonluk rezervuara bırakarak, okuldaki 500 öğrenci ile çevrede yaşayan 9 bin kişinin günlük su ihtiyacını karşılayacak şekilde tasarlandığını aktaran Uçak, kuyunun toplamda 12 çeşmesiyle insanlara temiz ve içilebilir suya rahat erişim sağlayacağını ifade etmiştir. Ayrıca kuyuların hepsinin üstünde güneş enerjisi panellerinin olduğunu ve buradan sağlanan enerji ile suyun dipten yukarıya pompalandığını bildiren Uçak, açılan her su kuyusunun yanına fidan dikerek bölgenin yeşillenmesi konusunda da farkındalık oluşturmak istediklerini dile getirmiştir (TDV'den Senegal'e, 2019).

3.1.8. İnşa Yardımları

TDV, din hizmetlerini destekleme bağlamında Diyanet İşleri Başkanlığı ile iş birliği halinde yurt dışında cami, mescit ve eğitim merkezleri inşa etmektedir. “Birlik ve kardeşlik mekânı camiler inşa ediyoruz” sloganıyla yola çıkan TDV, dünya genelinde Müslümanların maliyetini karşılayamadığı, ihtiyaç olan bölgelerde camiler inşa etmiştir. Vakfın bugüne kadar yurt dışında 103 cami inşa ettiği bildirilmektedir (Camiler, 2019).

Aşağıda TDV'nin inşa ettiği yurt dışı camiiler haritasına yer verilmiştir.

Harita 2.3.1.8. TDV yurt dışı camiler haritası

Kaynak: www.tdv.org

Paylaşılan bilgilere göre TDV; Asya'dan Afrika'ya, Avrupa'dan Amerika'ya kadar pek çok ülkede ve stratejik noktada camiler inşa etmiştir. Vakfın inşa ettiği camiiler zaman zaman uluslararası medyanın da dikkatinin çekmiştir. Kosova'da inşa edilen cami “Neo-Osmanlılık” olarak eleştirilmiştir (Turkey's gift of a mosque, 2019).

Balkanların en büyük camisi olma özelliği taşıyan 10.000 kişi kapasiteli Namazgah Camii TDV tarafından Arnavutluk'ta inşa edilmiştir (Turkey builds biggest mosque, 2019). Arnavutluk'ta yapılan camii üzerinden Türkiye'nin dış politikada yumuşak güç olarak camileri kullandığı da iddia edilmiştir (Turkey's global soft-power, 2019). Vakfın yapmış olduğu camilerde genel olarak Osmanlı mimarisi seçmesi de bazı kesimler tarafından

eleştirilmiş, Türkiye'nin böylelikle otorite kurmaya çalıştığı iddia edilmiştir (In Albania,2019). Orta Asya'nın en büyük cami ve külliyesi de 2018 itibari ile TDV tarafından Kırgızistan'ın başkenti Bişkek'te ibadete ve kullanıma açılmıştır (Orta Asya'nın en büyük, 2018). Geçtiğimiz yıllarda inşa edilen ve Avrupa'nın ilk çevre dostu camisi olarak hizmete giren İngiltere'nin Cambridge kentindeki Cambridge Merkez Camisi de Diyanet İşleri Başkanlığı ve Türkiye Diyanet Vakfı tarafından finanse edilmiştir (Türkiye yurt dışında, 2019). Projede dünyanın en çok turist çeken şehirlerinden Londra'nın simgesi olan London Eye'ın mimarları görev almıştır, Mimaride Orta Asya Türk devletlerine özgü kubbe yapısı ile Cambridge'in meşhur tuğla sanatı bir araya getirilmiştir (Avrupa'nın ilk, 2019).

3.1.9. Diğer Yardımlar

TDV, ana yardım kalemleri dışında tıbbi yardım, kalkınma yardımları gibi çeşitli yardımlar da yapmıştır. Gidilen bölgenin ihtiyacına ve önceliklerine göre yardımlar da çeşitlenmiştir. Vakıf; 2019 yılı içerisinde, Suriye'de iç savaş mağduru olan 40 binden fazla yetimi muayene etmiş, hastalara yönelik ambulans tahsis etmiştir. Ayrıca kronik hastalığı olan bin 500'den fazla kişiye de düzenli olarak ilaç temini sağlamıştır (Suriye'de 40 binden fazla, 2019). Kuruluşun çeşitli kriz bölgelerinde barınma yardımı yaptığı da bilinmektedir. 2018 yılında Suriye'nin Hama bölgesinde yaşanan bombardıman nedeniyle evlerini terk eden ailelerin barınması için İdlib'in kuzeyine TDV tarafından bin çadır kurulmuştur (İdlib'de bombardımandan, 2018).

Vakfın diğer bir yardım mekanizması Kardeş Şehir Projesidir. TDV, Diyanet İşleri Başkanlığı ile birlikte yürüttüğü kardeş şehir projesi kapsamında farklı coğrafyalardaki Müslümanların dinî, kültürel ve sosyal ihtiyaçlarının karşılanmasını hedeflemiştir. Proje kapsamında; şu ana kadar, TDV şubeleri ve müftülüklerle iş birliği hâlinde, 95 ülkede 209 şehir kardeş şehir olarak eşleştirdiği ifade edilmiştir. Kardeş Şehir Projesi kapsamında 2017 yılı verilerine göre 230.672,15 TL, 140.178,55 AVRO, 600.299,17 Dolar miktarında yardım ulaştırılmıştır (Faaliyet raporu, 2017). Yunanistan'ın İskeçe şehri Plati Köyü Camisi tefrişatı ve cenaze aracı alımı, Bulgaristan'ın Burgaz şehri köy camileri bakım ve onarımı, Rusya'nın Ufa şehrinde üniversite inşaatına yapılan destek ve Çad'ın Encemine şehrinde kurulacak olan radyo istasyonu için ekipman desteği bu proje aracılığıyla yapılan dış yardımlara örnek olarak verilebilir (Faaliyet raporu, 2017).

Vakıf tarafından 2018 yılında Bangladeş'in Cox's Bazar bölgesindeki kamplarda sığınan Arakanlılara yönelik dikiş nakış ve sabun atölyesi açılması ve kursiyerlere dikiş

makinası hediye edilmesi de kalkınma yardımları kapsamına alınabilir (Türkiye Arakan kamplarında, 2018).

Vakfın yurt dışına yönelik önemli bir desteği de ihtiyaç bölgelerine yönelik yerel dillerde Kur'an gönderimi olmuştur. "Hediyem Kur'an Olsun" ismi ile projelendirilen çalışma Diyanet İşleri Başkanlığı ile birlikte yürütülmektedir. 2019 yılı verilerine göre proje kapsamında; 27 farklı dilde, Asya, Afrika, Balkanlar ve Orta Doğu'da yer alan 67 ülkede bu dillerdeki 873.100 Kur'an mealinin ihtiyaç bölgelerine ulaştırıldığı belirtilmiştir (TDV Genel Tanıtım Sunumu, 2019). Vakıf, Etiyopya'da Addis Ababa Üniversitesi iş birliği ile 15.000 adet yerel dil olan Amherice dilinde Kur'an meali basımı ve dağıtımını gerçekleştirmiştir (Turkish charity distributes, 2019). Bu proje kapsamında Latin Amerika'da çalışmayı yürüten ekip sorumlusu şu ifadelerle yer vermiştir: "*Kitada Türkiye'ye karşı büyük sempati var. Bizim gibi Türk bayrağının bulunduğu kıyafetleri giyen ya da Türkiye'den geldiği bilinen görevlileri gördükleri zaman çok sıcak davranıyorlar.*" (TDV, Latin Amerika'da, 2018).

Sonuç olarak; Türkiye Diyanet Vakfı dış yardımlar anlamında, başta temel yardım kalemleri olmak üzere oldukça çeşitli alanlarda, oldukça çeşitli coğrafyalarda Türkiye yardımlarını ulaştıran bir kuruluş olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu yardımlar geçmiş dönemlerden günümüze hem miktar anlamında artarak hem de ihtiyaçların çeşitliliğine göre çeşitlenerek kapsamlı hale gelmeye devam etmiştir.

3.1.10. Prof. Dr. Ali Erbaş'a Göre Diyanet Yardımları

Bu bölümde, Diyanet İşleri Başkanı ve TDV Mütevelli Heyeti Başkanı Prof. Dr. Ali Erbaş beye aşağıdaki sorular yöneltilmiş ve alınan cevaplara yer verilmiştir.

Soru 1: Diyanet yardımlarının temel motivasyonu sizce nedir? Diyanet hangi sebeplerle yurt dışına yardım yapmaktadır?

1- Türkiye Diyanet Vakfı; kurulduğu günden bu yana ülkemizde ve dünyanın büyük bir kesiminde mağdur, mazlum ve muhtaçların umudu olmuştur. Vakfımız ortaya koyduğu faaliyetlerle iyilik ve yardımlaşma geleneğinin çağımızdaki ender örneklerinden biri hâline gelmiştir. Milletimizin tarih içindeki müstesna duruşunu temsil eden Vakfımız; din, millet, dil, ırk, mezhep ve cinsiyet ayrımı yapmaksızın çalışmalarını sürdürürken, toplumun her kesimini kucaklayarak toplum nezdinde güvenilir kuruluşlardan biri olmuştur.

Diyanet İşleri Başkanlığımız ve Türkiye Diyanet Vakfımız; çalışanlarımız ve gönüllülerimizin desteğiyle, bütün insanlığı kucaklayan misyonuyla ülkemizin her köşesinde ve 149 ülkede bir iyilik hareketine dönüşmüştür. Eğitim-kültür hizmetleri, insani yardım, din hizmetlerinin desteklenmesi, dinî mekanların inşası başta olmak üzere pek çok alanda iyiliği

yeryüzünde egemen kılma amacıyla çalışmalar yürütmektedir.

Temel motivasyonumuz, mazlum ve mağdurların bir yardım eli bekliyor olmasıdır. Nerede bir mazlum ve mağdur varsa biz oraya el uzatmak için, milletimizin yardım elini ulaştırmak için gayret ediyoruz.

Soru 2: Diyanet yardımlarının özellikleri nelerdir?

2- Vakıf, hakikat ve iyilik adına yollara düşmektir. Tarihten günümüze Müslümanlar, kurdukları vakıflarla eğitim, yardımlaşma, toplumsal huzur ve barış gibi birçok alanda nice hizmetler yaparak dünyada iyinin yaygınlaşması için çabalamışlardır.

1975 yılında İslâm'ın hayır ve bereket mefkuresini ve ecdadın iyilik mirasını emanet bilinciyle günümüze ve geleceğe taşımak amacıyla kurulan Türkiye Diyanet Vakfı, bugün 1.003 şubesiyle başta ülkemiz olmak üzere Filipinler'den Haiti'ye, Moskova'dan Suriye'ye, Arakan'dan Amerika'ya kadar 149 ülkede iyiliğin adresi olmuş, evrensel bir hayır kuruluşu hâline gelmiştir.

Vakfımız; insanlığın karşılaştığı problemlerin üstesinden gelebilmek için eğitim ve kültür faaliyetlerine öncelik vermekte, bütün İslâm âleminin bir araya gelmesine vesile olan Ramazan ve Kurban dönemlerinde düzenlediği faaliyetler ve diğer kapsayıcı projelerle sürdürülebilir refahı hedeflemektedir. Gerek yurt içinde gerekse yurt dışında iyiliğe öncü olma, kardeşliği tesis etme adına kaynaklarımızı, bilgi ve tecrübelerimizi ortaya koyarak örnek bir kurum olma çabasını sürdürmekteyiz.

Diyanet yardımlarının en büyük özelliği yapıcı bir karaktere sahip olması ve sömürgeci bir anlayıştan uzak olarak yapılmasıdır. Ayrıca diyanet yardımları sadece kriz dönemlerinde değil, Kurban Bayramı dönemi, Ramazan Bayramı dönemi, eğitim dönemi, su kuyusu açılışı gibi farklı zamanlarda daha sürekli ve daha kapsamlı olarak sürdürülmektedir.

Soru 3: Diyanet yardımlarının sahada karşılığı nasıldır? Diyanet yardımları hangi bağlamda Türkiye'nin imajına katkı sağlamaktadır? Sahadan örnekler ile açıklar mısınız?

3 – Türkiye Diyanet Vakfı, dünyanın ihtiyaç duyulan her yerine dil, din, ırk, mezhep, meşrep farkı gözetmeksizin yardım elini uzatmak için gayret göstermiştir. Yapılan dış yardımlar; taşıdığı stratejik önemin yanı sıra, tarihi ve kültürel bir özelliğe de sahiptir.

Vakfımız; sosyal yardımlardan eğitime, insani yardımlardan cami inşasına kadar birçok alanda yardım çalışmaları yapmıştır. Vermiş olduğu hizmetlerle ülkemizde ve dünyanın dört bir köşesinde uluslararası etkinliği olan sivil toplum kuruluşu hâline dönüşmüştür. Yaklaşık yarım asırdır Vakfımızın yaptığı hizmetleri hiçbir zaman yeterli

görmek mümkün değildir. Bilakis, insanlığın yaşadığı krizler, küresel sıkıntılar, her geçen gün daha çok çalışmak ve imkânlarımızı büyütmek için sorumluluğumuzu artırmaktadır. Yaptıklarımızdan çok daha fazla yapmamız gereken hizmetlerin olduğu muhakkaktır.

Diyanet İşleri Başkanlığımız başta olmak üzere devlet kurumları ve sivil toplum kuruluşlarıyla olan iş birliği ve yakın koordinasyonumuz Vakfımızın etki alanını ve gücünü arttırmaktadır. Bütün hayırseverlerimizin, gönüllülerimizin ve çalışanlarımızın destekleriyle Türkiye Diyanet Vakfı uluslararası alanda bir marka olma yolunda devam etmektedir.

Yeni projeler geliştirerek kaynak üretimini çeşitlendirmek, israfi önlemek ve yardımların ihtiyaç sahiplerine doğru ve hızlı bir şekilde ulaşmasını sağlamak için yeni yol haritaları hazırlayan Vakfımız, diğer sivil toplum kuruluşları ve partner kuruluşlarıyla tecrübe paylaşımında bulunmakta, Vakıf medeniyeti birikimini dünyada bir rol model hâline getirmeyi hedeflemektedir. Bu anlamda, Türkiye'den kendilerine yapılan en ufak ziyareti dahi kendileri adına bir kıvanç kabul eden, yapılan yardımlarla gururlanan, Türkiye'nin kendilerini unutmadığını düşünen ihtiyaç sahiplerini bekletmemek için var gücümüzle, yurt içinde ve yurt dışında çalışmaya devam edeceğiz.

Örnek vermemiz gerekirse,

Geçtiğimiz yıl geçirdiği beyin kanaması sonrasında Hakkın rahmetine kavuşan, Nijerya'dan burslu olarak Uluslararası İmam Hatip Lisesi Programı kapsamında Kayseri'ye eğitime gelen 14 yaşındaki öğrencimiz Abdulfathi Olamigoke'nin babasının sözleri bizleri hem etkilemiş hem de bizlere dersler vermiştir.

Babasına vefatın ve defin işlemlerinin bildirilmesi üzerine, babası bizlere şu cevabı yazmıştır:

“Ben oğlumun sizin ülkenize bir şeyler öğrensin, İslam'ın doğru bilgisini orada edinsin ve memleketine faydalı olsun diye gönderdim. Ama Cenab-ı Hakkın planı başkaymış. Bizler Müslüman olarak buna boyun eğmek durumundayız. Ben oğlumun müsaade ederseniz kutsal Türkiye topraklarına defnedilmesini sizden talep ediyorum ve vefat eden oğlumun yerine bu eğitimi alabilmesi için kardeşinin Türkiye'ye kabul edilmesini istiyorum. Buraya getirilmesi için harcanacak cenaze masraflarının da orada eğitim yolunda ülkenizde bulunan kardeşlerimize harcanmasını talep ediyorum.”

Bu ve buna benzer karşılaştığımız onlarca örnek, Türkiye Diyanet Vakfı eğitim yardımlarının önemini ve ülkemizin bu alanda güvenilir bir yere sahip olduğunu kanıtlar niteliktedir. Ayrıca bir insanın en kıymetli varlığını, evladını bir daha görememek pahasına

kutsal gördükleri bu topraklara emanet etme fedakârlığına şahit oluyor ve daha fazla çalışmamız gerektiğine inanıyoruz.

Yardım götürdüğümüz ülkelerde Türkiye son derece olumlu bir imaja sahiptir. Bugüne kadar görevli ve gönüllülerimizin gittiği hiçbir ülkede olumsuz bir karşılamaya şahit olmadık. Öyle ki bazı ülkelerde Türkiye'den geldiğimizi duyan insanlar bizi gözü yaşlı şekilde karşıyorlar. Buradan anlıyoruz ki geçmişten günümüze koparılmayan bağlar var, gönül bağı var. Aradan onca zaman geçse de milletimiz bu topraklarda yaşayan insanlarla bağlarını koparmamışlar. İşte burada, bu bağların koparılmamasında Türkiye Diyanet Vakfımız mühim bir misyonu yerine getirmekte, milletimizin yardım elini o noktalara ulaştırmaktadır.

Yapılan her dış yardım faaliyetinin; Türkiye'nin çok yönlü diplomasisine katkıda bulunduğuna, ikili ilişkilerin gelişmesi açısından pozitif etkiye sahip olduğuna inanıyoruz. Ayrıca kurban, ramazan, eğitim faaliyetleri ve cami inşaatları gibi yardımların dünyayı adeta felakete sürükleyen çarpık yapılara karşı bir kalkan vazifesi gördüğünün bilinci ile kimsenin dokunmadığı coğrafyalara dokunmak, en ücra köşeye kadar milletimizin yardımları ile beraber sevgisini de taşımak üzere yola devam ediyoruz.

3.2.DİYANET YARDIMLARININ TÜRKİYE'NİN ULUS MARKA DEĞERİNE ETKİSİ

Geçmişten günümüze, başta sınır coğrafyası olmak üzere dünyanın her bir köşesinde kültürel ya da başka alanlarda bağları olan Türkiye Cumhuriyeti'nin; bu bağları sürdürmesi, yeniden hayata geçirmesi açısından dış yardımların kıymeti son derece yüksektir. Askeri-sert gücün devletleri etkilemekte geri planda kaldığı, yumuşak gücün önemli bir dış politika aracı olduğu bu dönemde; geçmişten gelen bağların yeniden kurulması, muhatap bölgeye yeniden ulaşılması adına Türkiye'nin dış yardımları stratejik bir rol üstlenmektedir.

Türkiye'nin ulus markası son yıllarda “yardımseverlik” üzerinden inşa olmuştur. Özellikle Türkiye'nin komşu bölgesi olan Orta Doğu'da yaşanan krizler, dünyada meydana gelen afetler ve yardıma muhtaç insan sayısının artması Türk dış politikasını ve dış yardımlarını bu bölgelere daha fazla odaklanmaya yöneltmiştir. Öyle ki, Türkiye 2017 yılında en cömert ülke ödülüne layık görülerek yardımsever bir imaj yakalamıştır. Türkiye'nin bu imajı yakalamasına elbette ki kendi içerisinde mevcut bulunan kurum ve kuruluşları aracılık etmiştir. Bu kurum ve kuruluşların çok kıymetli çalışmaları olmakla beraber; bazıları insani yardımlara, bazıları afet durumlarında acil yardımlara, bazıları ise

kalkınma yardımlarına odaklanmayı tercih etmişlerdir. Diyanet İşleri Başkanlığı ve Türkiye Diyanet Vakfı iş birliğinde yürütülen diyanet yardımları, bu alanda kapsam ve süreklilik bakımından ön plana çıkmaktadır. Yukarıda bahsedildiği üzere diyanet yardımları hem içerik anlamında hem de ulaştığı nokta anlamında oldukça geniş bir alana hitap etmektedir. Bir Diyanet dış yardım saha uzmanı; ihtiyaca göre aynı yıl içerisinde aynı ülkeye Ramazan yardımı, Kurban yardımı, Su kuyusu açılışı, Eğitim mülakatları, insani yardım gibi pek çok sebeple gidebilmekte, yardım götürebilmektedir. Yardımların; dünyada pek çok noktaya ulaşıyor olması, içerik bakımından çok çeşitli olması bu yardımları küresel çapta dikkat çekici noktaya getirmiştir. Öyle ki yurt dışında ihtiyaç bölgelerinde inşa edilen camiler ABD'nin en önemli dış politika dergisi olarak bilinen Foreign Affairs dergisine markalama bağlamında konu olmuştur. Dergide şu ifadeler yer verilmiştir: “*Türkiye; Latin Amerika'dan Sahra altı Afrika'ya çeşitli ülkelerde cami inşa ediyor, dini eğitimi finanse ediyor, Osmanlı mirasını onarıyor ve kendisini İslam liderliğinin tek markası olarak reklam ediyor.*” (Turkey's Bid, 2019).

İnşacılık teorisinin yaklaştığı perspektiften yaklaştığımızda; yapılan dış yardımlar bir devlet davranışı olarak ele alınabilir. Bu devlet davranışları; uluslararası yapıyı etkilemekte, devletlerarası ilişkiler inşa etmektedir. TDV'nin; Balkanların, Orta Asya'nın en büyük camilerini Türkiye adına inşa etmesi, İngiltere'de Avrupa'nın ilk çevre dostu camisi İngiltere'nin Cambridge kentindeki Cambridge Merkez Camisi'ni inşa etmesi, bu mekânların günlük olarak kullanılıyor olması, insanların zihninde bir Türkiye imajı oluşturmakla beraber muhakkak ki Türkiye sempatisi de oluşturmaktadır. Ayrıca bu camilerin mimarileri de Türkiye'nin ulus markasına etki etmektedir.

Diyanet yardımları; uluslararası ilişkilerde yalnızlaşmanın problem olduğunu düşünen herkes için ayrı bir öneme sahiptir. Diyanet aracılığıyla 149 ülkeye ulaşan Türkiye halkının bağışları; bazı ülkelerde içme suyuna, bazı ülkelerde evde okutulan bir çocuğa, bazı ülkelerde ibadet edilecek bir mekâna, bazı ülkelerde ise cenaze taşıyacak bir araca dönüşmüş ve faydalananı yüksek yardımlar haline gelmiştir. Yapılan camilerin, eğitim kurumlarının kaç yıl oralarda sağlam kalacağı bilinmemekle birlikte, yardımların geçerli kaldığı müddetçe Türkiye sevgisi ve sempatisini devam ettireceği kuvvetle muhtemeldir. Türkiye için son 10 yılda ortaya atılan “Değerli Yalnızlık” tanımı belki de büyük güçlerin Türkiye'den uzaklaştığı ancak dünyanın pek çok bölgesinde çeşitli toplulukların destek ve gönül verdiği bir devlet psikolojisinin tarifi olarak ortaya çıkmıştır.

Diyanet İşleri Başkan Yardımcısı Dr. Selim Argun Türkiye'nin yurt dışındaki örnek bir imajından bahsederken şu ifadelerle yer vermiştir: *“Afrika ülkelerinde işbirliği ya da ortak çalışmalar yaparken büyük sorun ve zorluklarla karşılaşmıyoruz, bu duruma herhangi bir engel görmüyoruz, çünkü faaliyetlerimiz misyoner bir faaliyet olarak sınıflandırılmaz. Türkiye'nin Afrika'da hiçbir emperyalist tarihi olmamıştır, bugün de orada herhangi bir gizli ajandası yoktur.”* (Turkey's Activities, 2019). Türkiye'nin imajına bir başka örnek de Arakan'dan verilebilir. Türkiye Diyanet Vakfının, kalkınma yardımları kapsamında Arakan'da açtığı dikiş kursu ve sonrasında tahsis ettiği dikiş makinaları ile meslek edinen Arakanlı kadınlar, Türk halkına teşekkürlerini ifade etmek amacıyla Osmanlı bayrağını andıran bir Türk bayrağı dikmişlerdir (Türkiye Sevgisini, 2019). Belki de kendi ülkesine ait bayrağına dahi bu muameleyi yapmamış insanların böyle bir teşebbüste bulunmaları Türkiye'nin ulus markasına önemli bir katkıdır. Diğer bir örnekte, Türkiye'ye karşı olan şükran TDV'nin Filistin'in Gazze bölgesinde gerçekleştirdiği iftar sonrası Gazzeli'ler tarafından şu sözlerle ifade edilmiştir: *“Ramazan geldiği için ve burada kalabalıkla iftar yaptığım için çok mutluyum. Bizlere yardımını esirgemeyen Türkiye'den Allah razı olsun, bizi hiç yalnız bırakmıyorlar.”* (Türkiye Diyanet Vakfından, 2016).

Yukarıdaki bölümlerde yer verilen, Senegal'de bir kabileden 600 kişinin diyanet yardımları sonrasında ihtida etmesi, kabilenin Türkiye hakkındaki meraklarını muhakkak artırmıştır. Böyle kitlesel bir hareketin; kabileden şehre, şehirden ülkeye yayılma potansiyelini taşıması gerçekten çok uzak kalan bir örnek değildir.

Son tahlilde, yardımların çeşitli sektörlerde sürdürülüyor olması, faydalanıcılar açısından her bir kitlenin zihninde ayrı markalar oluştursa da bu yardımların ulus markalama değerine en genel etkisi Türkiye'nin “dost” olarak markalanmasıdır. Vakıf, 2019 yılı içerisinde Kosova'da ihtiyaç sahibi 600 aileye gıda paketi dağıtmıştır. Yardım alanlardan Mergim Enis ise Türkiye'ye destekleri için teşekkür etmiş ve şu ifadelerle yer vermiştir: *“Yardım paketleri bizim için çok önemli. Yardım paketleri Müslüman kardeşlerimizin bizi unutmadığının simgesidir.”* (Türkiye'nin iyiliği, 2019). Su kuyularından faydalanan topluluklar için Türkiye ayrı bir marka, kriz bölgelerine yönelik yardımlardan faydalanan topluluklar için Türkiye ayrı bir marka, eğitim burslusu olan öğrenciler için ise Türkiye'nin ayrı bir marka olsa da bahsedildiği gibi bu yardımların Türkiye'nin ulus marka değerine temel etkisi hedef zihinlerde dost olarak kodlanmasıdır. Sonuç olarak diyanet dış yardımları ulus markalama bağlamında Türkiye'nin “dost” imajını güçlendirmektedir.

SONUÇ

Dış yardımlar, alıcı ülkelere fayda sağladığı gibi donör ülkelere de büyük faydalar sağlamıştır. Bu sebeptendir ki, yardım yapmanın zaman içerisinde esas amacından uzaklaşarak çıkar için yapılan bir faaliyete doğru evirildiği söylenebilir. Böylelikle dış yardımlar, dış politika aracı olarak kullanılmıştır. Bazı devletler, hedef ülkedeki karar mekanizmalarını etkileyebilmek ve çıkarları olan bir konuda istediklerini elde edebilmek adına dönem dönem dış yardım yapmayı yumuşak güç unsuru olarak öne sürmüşlerdir.

Yardımlaşma, sosyal bir toplum içinde yapıldığında dahi ilişkiler açısından yapıcı bir etkiye sahiptir. Başka toplumlara, başka devletlere karşı yürütülen yardımlar da alıcı ve donör ülkeler arasında dostluk köprüleri kurulmasını sağlamıştır. Dış yardım yapmanın, devletler için de bir sosyal inşa süreci içerdiği açıktır. Bu minvalde; yapılan yardımın miktarı, içeriği, dağıtım görevlilerinin yaklaşımları alıcı ve donör ülke arasındaki ikili ilişkiler açısından oldukça önemli olmuştur. Üst bölümlerde verilen saha örneklerinde gözlemlendiği gibi, yardımı ulaştıran aktörün, işe yaklaşım şekli dahi alıcı kitle zihninde donör ülkeye ait bir imaj oluşturmaktadır. Bu imaj Uluslararası İlişkilerde ulus markalama olarak kavramsallaşmıştır. Dünyada ve Türkiye’de dış yardımlar çeşitli kurum ve kuruluşlar aracılığıyla sürdürülmektedir. Türkiye’de başta TİKA olmak üzere AFAD, Türkiye Diyanet Vakfı, Türk Kızılayı Türk dış yardımların temel uygulayıcıları olmuşlardır.

Diyanet yardımları, 2015 sonrası dönemde büyük bir sıçrama yaşamıştır. Bu sıçramanın temelinde yatan birkaç sebebin var olduğu görülmektedir. Bunlardan birincisi; 01.07.2010 tarihli ve 6002 sayılı “Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş Ve Görevleri Hakkında Kanun İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Gereği” Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü’nün kurulması ve Başkanlığın yurt dışı teşkilatının oluşmasıdır. İkincisi; Türkiye Diyanet Vakfının; halkın rahatlıkla yardım yapabileceği ve güvenebileceği bir kuruluş olması sebebiyle gelirlerinin artmasıdır. Üçüncüsü ise; karar mekanizmalarının dış yardımlar konusuna önem göstermeleridir.

Diyanet böyle bir tabloda, dış yardım faaliyetlerini her yıl geliştirmiş ve 2019 yılı itibariyle 149 ülkeye, çok farklı sektörlerde Türkiye halkının yardımlarını ulaştırmıştır. Yardımların oldukça yüksek sayıda ülkeye ulaşması, eğitim yardımlarından insani yardımlara, kalkınma yardımlarından Ramazan-Kurban yardımlarına kadar pek çok farklı içeriğe sahip olması ve muhatap ülkede daha sürekli bir hal ortaya koyması, bu yardımları hem ön plana çıkarmış hem de etki gücünü artırmıştır. Yurt dışında yapılan su kuyuları belki

daha düşük maliyetlerle, daha az özellikli olarak yapılabilecekken; bu kuyular hem güneş enerjisiyle çalışabilecek şekilde hem de bir kısımda hayvanların su içebileceği şekilde tasarlanmıştır. Aynı zamanda çevresinde farkındalık oluşması amacıyla fidan dikimi gerçekleştirilmiştir. Diyanet'in bu tavrı, ulus markalama açısından son derece kritik bir öneme sahiptir. Diyanet, daha sıradan bir su kuyusu yapıp basit bir görüntü çizmek yerine, daha yüksek maliyetli bir çalışma ortaya koyarak çok yönlü fayda sunmayı tercih etmiştir. Aynı anda hem insanları hem hayvanları hem de doğayı gözetten bir proje ortaya koymuştur. Bu durum muhakkaktır ki yerel halkın dikkatini çekmiş ve zihinlerde daha güçlü bir imaj oluşmasına vesile olmuştur.

Diyanet görevlileri, sadece bir kriz anında bir ülkeye gitmemiş, bazen bir ülkeye aynı yıl içerisinde defalarca giderek Türkiye algısını canlı tutmuşlardır. Böylelikle alıcı ülke halkı, Türkiye'yi her an yanlarında olan bir ülke olarak hissetmeye başlamışlardır.

Türkiye Cumhuriyeti, yardımseverliği ile bilinen bir devlet olmanın ötesinde dış yardımlarda marka haline gelmiştir. Bu süreçte en büyük katkı, Türkiye'de dış yardımlar anlamında faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşları ile kamu kurum ve kuruluşlarına aittir. Türkiye Diyanet Vakfı “yeryüzünde iyilik egemen oluncaya kadar” ilkesiyle çıktığı yolda Türkiye'nin dost ve kardeş ülke olarak markalanmasında büyük rol oynamıştır. Dünyanın her köşesinde irili ufaklı dokunuşlar yaparak, Türkiye'nin adını duyurmuş, muhatap topluluklarda Türkiye sevgisi ve sempatisi oluşmasına vesile olmuştur. Bu girişim, inşacılık yaklaşımı bağlamında incelendiğinde devletler ve toplumlar arası yapıyı güçlendirici bir misyon gözlemlenmiştir. Buradan da Diyanet dış yardımlarının inşacılık bağlamında ulus markalamaya olan büyük etkisi ortaya çıkmaktadır.

Diyanet İşleri Başkanı ve TDV Mütevelli Heyet Başkanı Prof. Dr. Ali Erbaş Bey'in de son bölümde görüşlerine yer verildiği üzere yapılan yardımların; Türkiye'nin çok yönlü diplomasisine, ikili ilişkilerinin gelişmesine katkıda bulunduğu muhakkaktır. Bu yardımlar, Türkiye'yi “dost ve kardeş” ülke olarak markalamakta, Türkiye'nin dostlarını artırmakta ve özellikle geçmişten bu yana pek çok ülkeyle var olan bağların daha da güçlenmesini sağlamaktadır.

KAYNAKÇA

BASILI KAYNAKLAR

- Akıllı, E. (2016). *Türkiye’de ve Dünyada Dış Yardımlar*. Ankara: Nobel,13.
- Akıllı, E. ve Çelenk, B. (2018). *TİKA’s Soft Power: Nation Branding in Turkish Foreign Policy*, Insight Turkey, 9.
- Akıllı, E. ve Donelli, F. (2016). *Reinvention of Turkish Foreign Policy in Latin America: The Cuba Case*, Insight Turkey (18,2). 29.
- Aktaş, F. Z. (2017). *Türkiye’nin Uluslararası Sosyal Hizmetleri: Türk Kızılay’ı, Türkiye Diyanet Vakfı, Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sabahattin Zaim Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü İstanbul, 11-33.
- Akyol Akın, M. (2018). *Kamu Diplomasisi Aracı Olarak Ulus Markalama: Turquality Örneği* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Maltepe Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 85.
- Alagöz, M., Yapar, S., Uçtu, R. (2004). Türk Cumhuriyetleri İle İlişkilerimize Ekonomik Açıdan Bir Yaklaşım. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi
- Anholt, S. (2013). *Beyond the Nation Brand: The Role of Image and Identity in International Relations*. (Makale), 1.
- Apodaca, C. (2006). *Understanding U.S. human rights policy: A paradoxical legacy*. New York: Routledge, 1.
- Arslan, E. ve Kiper, K.(2015).Dış Yardımlar nedir, Niçin Yapılır, *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 34,10.
- Bussell, J. (2015). *Foreign Aid as a Policy Tool*. Senior Honors Theses. Eastern Michigan University
- Carolin V., Jessica C., Gienow-Hecht E., Annika E., (2018). *Beyond Marketing and Diplomacy Exploring the Historical Origins of Nation Branding*. Hb Published.
- Çapa, M. (1989). *Kızılay Cemiyeti 1914-1925*. (Doktora Tezi) Ankara Üniversitesi/Türk İnkılap Enstitüsü. Ankara.
- Dinnie, K. (2008). *Nation Branding Concepts, Issues, Practice*. Elsevier Press.
- Giddens, A. (1986) *The Constitution of Society Outline of the Theory of Structuration*
- Gözen, R. (2014). *Uluslararası İlişkiler Teorileri*, İstanbul, İletişim Yayınları.
- Güney, M. K. (2017).*İnşacılık Kuramı Kapsamında 2000’li Yıllarda Türk Dış Politikası ve Kimlik*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Uludağ Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Hoefte, R. (2014). *Suriname in the Long Twentieth Century: Domination, Contestation, Globalization*, New York.
- Hwajung, K. (2012). *The Importance of Nation Brand*, 6.
- Katıtaş, G. (2018). *Bir Dış Politika Nüfuz Aracı Olarak Uluslararası Örgütler ve Dış Yardımların Politik Ekonomisi: ABD Rusya Çin Üçgeni*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul, 57.

- Kaygısız, İ. (2017). *Türkiye Cumhuriyeti'nin Balkan Ülkelerine Yönelik Dış Yardım Politikası*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ahi Evran Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırşehir.
- Küçükbayrak, İ. (2010). *Uluslararası İlişkilerde Bir Dış Politika Aracı Olarak Dış Yardımlar: ABD ve Türkiye Örneği*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü Konya, 20.
- Lancaster, C. (2009). Sixty Years of Foreign Aid: What Have We Learned? Research Article doi: 10.1177/002070200906400312
- Mcglinchey, S. and Walters, R.&Scheinflug, C. (2017). *International-Relations-Theory-E-IR*. Bristol, England: E-International Relations Publishing.
- Morgenthau, H. J. (1970). *International Relations 1965-1969*, Volume: 390 issue: 1 doi:10.1177/000271627039000111
- Nas, A. (2017). *Ulus Markalama Dünyadan Örneklerle Kuram ve Uygulama*. İstanbul: Kriter, 30.
- Nye, J. S. (2004). *Soft power: The means to success in world politics*. New York: Public Affairs.
- Nye, J. S. (1990). Soft Power. *Foreign Policy*, 153-171.
- Onuf, N. (1989). *World of Our Making: Rules and Rule in Social Theory and International Relations*. Columbia: University of South Carolina Press, xiii, 341. doi: 10.2307/2203151
- Örgel, F. (2018). *İnsani Yardım Çalışmaları Ve Uluslararası Politikalar*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Ticaret Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 19.
- Öztürk, H., Öztürk, S. (2012) *Türkiye'nin Yardım Stratejisi: Sorunlar ve Öneriler* (Rapor No:54). İstanbul: Bilgesam, 13.
- Palan, R. (2001) A world of their making: an evaluation of the constructivist critique in International Relations. *Review of International Studies / Volume 26 / Issue 04* doi: 10.1017/S0260210500005751
- Robinson, M. & Friedman, S. (2006) Civil Society, Democratization, and Foreign Aid: Civic Engagement and Public Policy in South Africa and Uganda doi:10.1080/13510340701398329
- Sandıklı, A. (2012) *Teoriler Işığında Güvenlik, Savaş, Barış Ve Çatışma Çözümleri*. İstanbul, Bilgesam Yayınları.
- Saray, G. (2014). *Dış Yardımlar: Türkiye Örneği*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çankırı Karatekin Üniversitesi, Çankırı.
- Sogge, D. (2003). *Kaşık ve Kepçe: Dış Yardım Hakkında Bilmek İstedığınız Her Şey* (çev. Murat Sağlam). İstanbul, Çitlembik.
- Sönmezoğlu, F., Arıboğan, Ü., Ayman, G., Dedeoğlu, G., (2010). *Uluslararası İlişkiler Sözlüğü*. İstanbul: Der.224.
- Şahin, S. (2013). *Türkiye'de Kalkınma ve İşbirliği Dış Yardımlarının Kurumsallaşması*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Atılım Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü Ankara, 10.
- TDV, (2019) Faaliyet raporu 2018. Ankara.

TİKA, (2019) Faaliyet Raporu 2016, Ankara.

Tosunoğlu, Ş. (2015). Türkiye'nin Resmi Kalkınma Yardımları Politikası: Eğilimler Ve Hedefler. *Emek Ve Toplum HAK-İŞ Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi* Cilt: 4, Yıl: 4, Sayı: 10

Uzunoğlu, A. (1994). *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. İsam: 9, 460.

Viktorin, C., Jessica C., Gienow, H., Annika, E., Marcel W., (2018) *Nation Branding In Modern History*. Hb Publishing.

Webber, M. and Smith, M. (2002). *Foreign policy in a transformed world*. Routledge Press

Wendt, A. (1995). *International Security* Vol. 20, No. 1 pp. 71-81 Published by: The MIT Press.

ELEKTRONİK KAYNAKLAR

ABD Uluslararası Kalkınma Ajansı'nın Filistin'deki Faaliyetlerini Durdurdu (Erişim) <https://tr.euronews.com/2019/02/01/abd-uluslararasi-kalkinma-ajansinin-filistin-deki-faaliyetleri-durdu> 29.10.2019

ABD'den Mısır'a 65 milyon Dolarlık Yardım (Erişim) <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/abdden-misira-65-milyon-dolarlik-karsiliksiz-yardim/1251310> 27.10.2019

About Qatar Charity (Erişim) <https://www.qcharity.org/en/qa/about> 21.10.2019

AFAD Aracılığıyla 58 Ülkeye 4,5 Milyar Liralık İnsani Yardım (Erişim) <https://www.icisleri.gov.tr/afad-araciligiyla-58-ulkeye-45-milyar-liralik-insani-yardim> 18.10.2019

AFAD, İçişleri Bakanlığına bağlandı (Erişim) <http://www.sanalbasin.com/afad-icisleri-bakanligina-baglandi-26026814/> 15.10.2019

AFAD, Vizyon ve Misyon (Erişim) <https://www.afad.gov.tr/vizyon-ve-misyon> 15.10.2019

Afrikalı insanları yokluk içerisinde yaşatmak, emperyalist zihniyetin ürünüdür (Erişim) <http://disiliskiler.diyanet.gov.tr/Detay/350/%E2%80%9Cafrikal%C4%B1-insanlar%C4%B1-yokluk-1%C3%A7erisinde-ya%C5%9Fatmak-emperyalist-zihniyetin-%C3%BCr%C3%BCn%C3%BCd%C3%BCr%E2%80%9D> 03.11.2019

Agency Financial Report Fy 2018 Agency Financial Report: Empowering Communities On Their Development Journey (Erişim) https://www.usaid.gov/sites/default/files/documents/1868/USAIDFY2018AFR_508R.pdf 28.10.2019

Avrupa'nın ilk çevre dostu cami açıldı (Erişim) <https://www.cnnturk.com/video/dunya/avrupanin-ilk-cevre-dostu-cami-acildi> 19.11.2019

Bulgaristan Müftülerinden Türkiye Diyanet Vakfı'na ziyaret (Erişim) https://www.kircaalihaber.com/?pid=3&id_news=14853 02.11.2019

Camiler (Erişim) <https://tdv.org/tr-TR/faaliyetlerimiz/#camiler> 19.11.2019

- Countries we reach out to (Erişim) <https://www.qcharity.org/en/qa/qatar-charity-offices#OfficesCard> 23.10.2019
- Cumhurbaşkanı Erdoğan TDV'ye kurban bağışında bulundu (Erişim) <https://diyanet.gov.tr/es-ES/Institucional/Detalle/11843/cumhurbaskani-erdogan-tdvye-kurban-bagisinda-bulundu> 22.11.2019
- Çanakkale, bir savaşın dostluğu (Erişim) <https://indigodergisi.com/2013/03/canakkale-bir-savasin-dostlugu/> 20.10.2019
- Dünyanın En Cömert Ülkesi Türkiye <https://kizilay.org.tr/Haber/HaberArsiviDetay/4254> 20.10.2019
- Dünya Kızılhaç ve Kızılay Konfederasyonu Başkanı: Doğru siyasi kararlar alınmadığı için insani krizler yaşıyoruz (Erişim) <https://tr.sputniknews.com/columnists/201711071030911097-kizilhac-kizilay-konfederasyonu-baskani-siyasi-kararlar/> 25.11.2019
- Faaliyetlerimiz (Erişim) <https://tdv.org/tr-TR/faaliyetlerimiz/> 05.11.2019
- Feedback Report (2018) - Muslim Hands-min (Erişim) https://issuu.com/muslimhands/docs/2018_feedback_report_muslim_hands_s 01.11.2019
- Fiscal Year (Erişim) https://www.usaid.gov/sites/default/files/documents/1869/USAID_FY2019_Budget_Fact-sheet.pdf 29.10.2019
- Foreign aid- a global foreign policy tool for Germany (Erişim) <https://www.grin.com/document/91334> 01.10.2019
- Gaza solar water well your donations have transformed a community (Erişim) <https://muslimhands.org.uk/latest/2019/07/gaza-solar-water-well-your-donations-have-transformed-a-community> 22.10.2019
- Generosity goes a long way for charities in qurban bayram (Erişim) <https://www.dailysabah.com/turkey/2019/08/15/generosity-goes-a-long-way-for-charities-in-qurban-bayram> 20.11.2019
- Görme engellilere dijital Kur'an-ı Kerim hediyesi (Erişim) <https://tdv.org/tr-TR/2018/12/03/gorme-engellilere-dijital-kuran-i-kerim-hediyesi/> 25.10.2019
- History of ICRC, 2019. (Erişim) <https://www.icrc.org/en/who-we-are/history> Erişim 11.11.2019
- Imran Khan: America is destroying Pakistan (Erişim) <https://www.theguardian.com/global/2011/sep/18/imran-khan-america-destroying-pakistan> 23.10.2019
- In Albania new Turkish mosque stirs old resentments (Erişim) <https://www.csmonitor.com/World/Europe/2018/0912/In-Albania-new-Turkish-mosque-stirs-old-resentments> 19.11.2019
- İdlib'de bombardımandan kaçan ailelere bin çadır yardımı (Erişim) https://www.qasiounnews.com/en/news/show/124012/%C4%B0dlib&de_bombard%C4%B1mandan_ka%C3%A7an_ailelere_bin_%C3%A7ad%C4%B1r_yard%C4%B1m%C4%B1 18.11.2019

- İnsani Yardım (Erişim) http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&kelime=insani%20yardim%20C4%B1m&guid=TDK.GTS.5468903aac15c6.64637436 03.10.2019
- Kanun (Erişim) <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2009/06/20090617-1.htm> 17.10.2019
- Katar destekli Türk Kızılay Toplum Merkezi Kocaeli’de açıldı (Erişim) <https://www.bolgegundem.com/katar-destekli-turk-kizilay-toplum-merkezi-kocaelide-acildi-928902h.htm> 24.10.2019
- Katar hayır kurumundan Yemen’e yardım (Erişim) <http://www.yenihaberden.com/katar-hayir-kurumundan-yemene-yardim-380958h.htm> 23.10.2019
- Katar’dan Afrika’da su kuyusu açma kampanyası (Erişim) <https://www.aa.com.tr/tr/pg/foto-galeri/katardan-afrikada-su-kuyusu-acma-kampanyasi-> 22.11.2019
- Katar’dan Afrika’da su kuyusu açma projesi (Erişim) <https://www.aa.com.tr/tr/pg/foto-galeri/katardan-afrikada-su-kuyusu-acma-kampanyasi-/146> 22.10.2019
- Kerem Kınık IFRC Avrupa başkanlığına seçildi (Erişim) <https://www.trthaber.com/haber/turkiye/kerem-kinik-ifrc-avrupa-baskanligina-secildi-340308.htm> 20.10.2019
- Dünyanın En Cömert Ülkesi Türkiye (Erişim) <https://kizilay.org.tr/Haber/HaberArsiviDetay/4254> 20.10.2019
- Kızılay Son 3 yılda Uluslararası Yardımlar (Erişim) <https://www.kizilay.org.tr/ms/Son-3-Yilda/#p=31> 21.10.2019
- Kızılay (Erişim) www.kizilay.org.tr 20.10.2019
- Kızılay, 23 milyon insana kucak açtı. (Erişim) <http://www.milliyet.com.tr/gundem/kizilay-23-milyon-insana-kucak-acti-2806529> 21.10.2019
- Kızılay ile Qatar Charity’den İnsani Yardımda İş birliği (Erişim) <https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberArsiviDetay/3170> 23.10.2019
- Kriz bölgeleri (Erişim) <https://tdv.org/tr-TR/faaliyetlerimiz/kriz-bolgeleri/> 19.11.2019
- Kuruluş Amacı (Erişim) <https://turkiyemaarif.org/page/50-turkiye-maarif-vakfi-12> 04.11.2019
- Kurumsal Tarihçe (Erişim) <https://www.diyanet.gov.tr/tr-TR/Kurumsal/Detay/1> 02.11.2019
- Location (Erişim) <https://www.london.gov.uk/what-we-do/volunteering/search/muslim-hands> 21.10.2019
- Mali bilgiler (Erişim) <https://tdv.org/tr-TR/kurumsal/mali-bilgiler/> 07.11.2019
- Milli futbolcu Cengiz Ünder’in kurban bağıışı Roma’da dağıtıldı (Erişim) <https://www.aa.com.tr/tr/spor/milli-futbolcu-cengiz-under-in-kurban-bagisi-romada-dagitildi/1555453> 20.11.2019
- Mission, Vision and Values (Erişim) <https://www.usaid.gov/who-we-are/mission-vision-values> 27.10.2019
- Misyon ve vizyon (Erişim) <https://tdv.org/tr-TR/kurumsal/> 05.11.2019
- Muslim Hands Derneğinden Suriyeliler için 1,7 milyon dolarlık yardım (Erişim) <https://www.haberturk.com/hatay-haberleri/71009539-muslim-hands-derneginden-suriyeliler-icin-1-7-milyon-dolarlik-yardim> 21.10.2019

- Not your parents foreign aid (Erişim) <https://www.brookings.edu/blog/future-development/2017/09/20/not-your-parents-foreign-aid-the-shift-from-power-to-proximity-and-poverty/> 22.11.2019
- Orta Asya'nın en büyük camisi (Erişim) <https://www.bik.gov.tr/orta-asyanin-en-buyuk-camisi/> 20.11.2019
- Qatar Charity launches projects in Indonesia (Erişim) <https://gulfnews.com/world/gulf/qatar/qatar-charity-launches-projects-in-indonesia-1.569767> 22.10.2019
- Qatar Charity opens multi service centre in Somalia (Erişim) <https://www.globaldiasporanews.com/qatar-charity-opens-multi-service-centre-in-somalia-2/> 24.10.2019
- Qatar Charity Wins Best Arab Charity Organization Award for (Erişim) <https://www.qcharity.org/en/qa/news/details/13195-qatar-charity-wins-best-arab> 26.10.2019
- Rendon, J. (2003). Business; When Nations Need A Little Marketing (Erişim) <https://www.nytimes.com/2003/11/23/business/business-when-nations-need-a-little-marketing.html> 25.11.2019
- Savaştan Kaçanlar Cumhuriyeti. (Erişim) <http://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/naci-cem-oncel/savastan-kacanlar-cumhuriyeti-40139105> 02.10.2019
- Senegal'de bir kabile Müslüman oldu (Erişim) <https://www.dunyabulteni.net/afrika/senegalde-bir-kabile-musliman-oldu-h426803.html> 04.11.2019
- Sosyal projeler ve toplum desteği (Erişim) <https://www.qatarairways.com/tr-tr/about-qatar-airways/social-projects.html> 26.10.2019
- Structures, institutions, and levels of analysis (Erişim) <https://www.britannica.com/topic/international-relations/Structures-institutions-and-levels-of-analysis#ref846621> 10.10.2019
- Su kuyusu (Erişim) <https://tdv.org/tr-TR/faaliyetlerimiz/su-kuyusu/> 26.10.2019
- Suriye'de 40 binden fazla yetime sağlık muayenesi (Erişim) <https://tdv.org/tr-TR/2019/03/27/suriyede-40-binden-fazla-yetime-saglik-muayenesi/> 15.11.2019
- Tanıtım (Erişim) <http://disiliskiler.diyaret.gov.tr/sayfa/53/tanitim> 02.11.2019
- TDV Bakü Türk Lisesi'nde Çanakkale şehitleri anıldı (Erişim) <https://www.haberler.com/tdv-baku-turk-lisesi-nde-canakkale-sehitleri-11840296-haberi/> Diğer 02.11.2019
- TDV Genel Tanıtım Sunumu (Erişim) <https://tdv.org/tr-TR/medya-odasi-yeni/> 12.11.2019
- TDV Moritanya'da 50 bin ihtiyaç sahibine kurban eti dağıttı (Erişim) <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/tdv-moritanyada-50-bin-ihciyac-sahibine-kurban-eti-dagitti/1556916> 12.11.2019
- TDV'den Senegal'e donanımlı su kuyuları (Erişim) <https://www.timeturk.com/tdv-den-senegal-e-donanimli-su-kuyulari/haber-1238554> 14.11.2019
- The Politics of UK Aid Explained (Erişim) <https://www.theguardian.com/global-development/2012/sep/26/the-politics-uk-aid-explained> 17.10.2019
- TİKA, Hakkımızda (Erişim) <https://www.tika.gov.tr/tr/sayfa/hakkimizda-14649> 14.10.2019

- TİKA, Tarihçe (Erişim) <https://www.tika.gov.tr/tr/sayfa/tarihce-222> 14.10.2019
- Turkey global soft-power push is build on mosques (Erişim) <https://www.theatlantic.com/international/archive/2019/06/turkey-builds-mosques-abroad-global-soft-power/590449/> 18.11.2019
- Turkey builds biggest mosque of Balkans inAlbania (Erişim) <https://www.aa.com.tr/en/life/turkey-builds-biggest-mosque-of-balkans-in-albania/1368253> 15.11.2019
- Turkey made millions around world smile during Ramadan (Erişim) <https://www.dailysabah.com/politics/2019/06/07/turkey-made-millions-around-world-smile-during-ramadan> 10.11.2019
- Turkey’s activities ‘wholeheartedly’ welcomed in Africa (Erişim) <https://www.aa.com.tr/en/africa/turkey-s-activities-wholeheartedly-welcomed-in-africa/1619913> 13.11.2019
- Turkey’s gift of a mosque sparks fears of ‘neo-ottomanism’in Kosovo (Erişim) <https://www.theguardian.com/cities/2019/jan/02/turkey-is-kosovo-controversy-over-balkan-states-new-central-mosque> 09.11.2019
- Turkeys bid religious leadership (Erişim) <https://www.foreignaffairs.com/articles/turkey/2019-01-10/turkeys-bid-religious-leadership> 19.11.2019
- Turkish agencies distribute ramadan aid world over (Erişim) <https://www.aa.com.tr/en/health/turkish-agencies-distribute-ramadan-aid-world-over/1483042> 10.11.2019
- Turkish agency gives out ramadan aid to Kazakh families (Erişim) <https://www.aa.com.tr/en/asia-pacific/turkish-agency-gives-out-ramadan-aid-to-kazakh-families/1479635> 12.11.2019
- Turkish agency holds iftar diner in New Zealand (Erişim) <https://www.aa.com.tr/en/turkey/turkish-agency-holds-iftar-dinner-in-new-zealand/1485490> 10.11.2019
- Turkish charity distributes Holy Qurans in Ethiopia (Erişim) <https://www.aa.com.tr/en/africa/turkish-charity-distributes-holy-qurans-in-ethiopia/1494417> 19.11.2019
- Türkiye Arakan kamplarında dikiş ve sabun atölyesi açacak (Erişim) <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/turkiye-arakan-kamplarinda-dikis-ve-sabun-atolyesi-acacak/1122595> 11.11.2019
- Türkiye Diyanet Vakfı bayram sevincini 149 ülkede yaşattı (Erişim) <https://www.trthaber.com/haber/yasam/turkiye-diyamet-vakfi-bayram-sevincini-149-ulkede-yasatiyor-426581.html> 09.11.2019
- Türkiye Diyanet Vakfı olarak 111 ülkeden öğrenci misafir ediyor (Erişim) <http://disiliskiler.diyamet.gov.tr/Detay/340/%E2%80%9Ct%C3%BCrkiye-diyamet-vakf%C4%B1-111-%C3%BClkeden-%C3%B6%C4%9Frenci-misafir-ediyor%E2%80%9D> 02.11.2019
- Türkiye Diyanet Vakfı’nın hedefi 7 kıtada 20 milyon ihtiyaç sahibi (Erişim) https://www.ntv.com.tr/turkiye/turkiye-diyamet-vakfinin-hedefi-7-kitada-20-milyon-ihtiyac-sahibi,XdzUcTemxEmadZh_YSVOUQ 02.11.2019

- Türkiye Maarif Vakfı Kanunu (Erişim) <https://turkiyemaarif.org/page/525-tmv-kanunu-11-madde-3> 04.11.2019
- Türkiye sevgisini bayrak dikerek gösterdiler (Erişim) <https://www.diyanehaber.com.tr/tdv/turkiye-sevgisini-bayrak-dikerek-gosterdiler-h4397.html> 19.11.2019
- Türkiye üzerinden Suriye'ye (Erişim) https://www.bbc.com/turkce/haberler/2016/05/160512_usaid_yardim_durdurma 26.10.2019
- Türkiye ve Çin, Afet Yönetiminde İşbirliğini Güçlendiriyor (Erişim) <https://www.afad.gov.tr/turkiye-ve-cin-afet-yonetiminde-isbirligini-guclendiriyor> 18.10.2019
- Türkiye yurt dışında nerelerde cami inşa etti, bu camilerin maliyeti ne? (Erişim) <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-48294387> 19.11.2019
- Türkiye, Arakan kamplarında dikiş ve sabun atölyesi açacak (Erişim) <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/turkiye-arakan-kamplarinda-dikis-ve-sabun-atolyesi-acacak/1122595> 16.11.2019
- Türkiye'den Sudan'daki sel felaketi mağdurlarına yardım eli (Erişim) <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/turkiyeden-sudan-daki-sel-felaketi-magdurlarina-yardim-eli/1576407> 12.11.2019
- Türkiye'nin İnsani Yardım Politikası. (Erişim) <http://www.aljazeera.com.tr/gorus/turkiyenin-insani-yardim-politikasi> 02.10.2019
- Türkiye'nin İnsani Yardımları. (Erişim) http://www.mfa.gov.tr/turkiye_nin_-_insani-yardimlari.tr.mfa 02.10.2019
- Türkiye'nin iyiliği Kosovalılara ulaştı (Erişim) <https://tdv.org/tr-TR/2019/05/09/turkiyenin-iyiligi-ko-sovalilara-ulasti/> 20.11.2019
- Türkiye'nin Kalkınma İşbirliği: Genel Özellikleri Ve En Az Gelişmiş Ülkelere Yönelik Yaklaşımı (Erişim) <http://www.mfa.gov.tr/turkiyenin-kalkinma-isbirligi.tr.mfa> 14.10.2019
- Türkiye'nin uluslararası acil insani yardımları (Erişim) http://www.mfa.gov.tr/turkiye_nin_-_insani-yardimlari.tr.mfa 22.11.2019
- What we do (Erişim) <https://www.usaid.gov/what-we-do> 27.10.2019
- Where we work (Erişim) <https://muslimhands.org.uk/where-we-work> 21.10.2019
- Who we are (Erişim) <https://www.usaid.gov/who-we-are> 27.10.2019
- Yardım (Erişim) <https://sozluk.gov.tr/?kelime=YARDIM> 03.11.2019
- Yardım. (Erişim) http://www.tuik.gov.tr/rip/temalar/3_5.html 03.11.2019
- Yönetmelik (Erişim). <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/04/20130430-5.htm> 03.11.2019
- Yurt dışı Temsilcilikler (Erişim) <http://disiliskiler.diyane.gov.tr/kategoriler/yurt-d%C4%B1%C5%9F%C4%B1-temsilcilikler> 03.11.2019

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı, Soyadı : Burak İnce
Doğum Yeri ve Yılı : Kırşehir, 1991
Yabancı Dili : İngilizce
E-posta : 91burak@gmail.com

Taranmış
Fotoğraf (isteğe bağlı)
(3.5cm x 3cm)

Eğitim Durumu

Lisans : Kocaeli Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, İngiliz Dili ve Edebiyatı
Bölümü

Yüksek Lisans: Ahi Evran Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Uluslararası
İlişkiler Bölümü

Mesleki Deneyim

Türkiye Diyanet Vakfı Dış İlişkiler Uzm. Yrd. 2018 – (Hâlen)

Yayımlar: